

MAGYAR BÁNYAJOG

1920

KÉRDÉSEK és FELELETEKBEN.

TOLDALÉKBAN

A

BÁNYATAN ÉS ÉRCZELŐKÉSZÍTÉS RÖVID ISMERTETÉSÉVEL.

**A BÁNYÁSZATI ÁLLAMVIZSGÁLATRA
KÉSZÜLÖK ÉS JOGHALLGATÓK SZÁMÁRA.**

Második bővített és teljesen átdolgozott kiadás.

ÖSSZEÁLLÍTOTTA
LITSCHAUER LAJOS
kir. bányaesküdt, okl. bányász.

1729
10

SELMECZBÁNYA,

JOERGES ÁGOST ÖZVEGYE KIADÁSA.

1885.

Előszó a második kiadáshoz.

„A magyar bányajog kérdések és feleletekben“ című kis dolgozatom első kiadása elfogyott.

Remélvén, hogy a bányászati államvizsgálatra készülők és a joghallgatók, egy új kiadást szívesen vesznek, e munkámat gondos, szigorú revisió alá vettem.

Kiindulásul, az 1854. évi ált. b. t. a „magyarországot illető kormánylap“ 1854. évi folyamában kiadott szövegét vettem. — Az általános jogi, nemzetgazdasági, politikai, bányarendészeti és történelmi részt, némi beosztási módosítással, egészben véve változatlanul átvettem az első kiadásból. — Hol mulhatlanul szükségesnek látszott a bányajogi ügyekre vonatkozó 1854. óta kibocsátott utasításokat, rendeleteket, és szabályzatokat is, bevontam dolgozatom keretébe. — Hogy az ideiglenes törvénykezési szabályoknak a bányaügyekre vonatkozó részét, — az 1885. évi XIV-dik t. cz.-et, és az ahhoz kiadott rendeleteket is figyelembe vettem magától értetik.

A bányatan és érzéltéskészítés rövid ismertetését kis módosítással felvettem e kiadásba is, mi által a joghallgatóknak kívántam szolgálatot tenni.

B u d a p e s t, 1885. évi Október-hóban.

A szerző.

2) Segédtnok.

Melyek a magyar bányajog segédtnai?

1) Jogtudományi ismeretek. 2) Nemzetgazdászat.
3) Bányaugyi politika. 4) Bányarendészet. 5) Bányászati alapismeretek.

3) Nemzetgazdászati elvek vonatkozással a bányaiparra.

Mit értünk gazdaszat alatt?

A javak szerzésére és igazgatására irányzott emberi tevékenységet, gazdaszatnak mondjuk.

Mik a javak?

Javaknak nevezzük mindazon dolgokat, melyek az emberi szükségletek fedezésére alkalmasak.

Hányfélék a javak?

Háromfélék. n. m. nélkülözhetlenek, hasznosak vagy kényelmiék, és fényüzésiek.

Mely csoportba sorozhatók be a bányatermékek?

Mind a háromba, mert vannak nélkülözhetlen, hasznos és fényüzési bányatermékek.

Fontos a bányaipar a nemzetgazdászatra?

Igen, mert az ásványvilág tárgyai, mivel az emberi szükségletek mindegyikének fedezésére alkalmasak és mint általános csereeszközök a forgalom közvetítésére is szolgálnak, javaknak nevezhetők, — miből önként következik, hogy az azok létrehozására irányzott emberi tevékenység productiv, nemzetgazdászati fontossággal bíró foglalkozás.

Mit értünk bányaipar alatt?

A bányaipar, mint jövesztési ág, a bányajavak kinyerésére irányzott emberi tevékenység. — A bányajavak jövesztésének procedurája addig tart, míg a telepeikből kiaknázott ásványok, az iparműtan és kohászat segédeszközei által, a szükségletek fedezésének, és az általános forgalomnak alkalmas tárgyaivá válnak; s így a bányaipar nem csupán az ásványok kinyerésére szoritkozik, hanem azok előkészítésére és kidolgozására irányzott emberi tevékenységet is magában foglalja.

Mi határozza meg a bányatermékek árát?

A hasznosítást eszközölő munkálatok költségei és a kereslet és kínálat közötti arány.

Melyek a jövesztés tényezői?

A tőke, a munka, és a természet vagy föld adományai.

Mi a tőke?

Tőke alatt azon javakat értjük, melyek nem közvetlen elfogyasztásra, hanem új javak előállítására eszközül szolgálnak.

Mit értünk tőkejavak alatt, és hogy osztatnak fel?

A tőkejavak, melyek alatt, nem csupán pénz érten-dő, hanem minden törzsvagyon, álló és forgó tőkék-re oszlanak. — Az előbbiekhöz soroljuk a bányaipar azon beruházásait, melyek természetüknél, vagy jogi jellegük-nél fogva ingatlanok (épületek, gépek, vasutak, szállító szekerek); — utóbbiakhoz, pedig azokat, melyek egyszeri használat után elenyésznek ugyan, de a segélyük által létrejött jövesztményből ismét megszerezhetők (Gyú-anyag, lőpor, lámpaolaj).

Mitől várhatni a bányászati állapotok jobbra fordulását?

Az általános gazdasági, ipar, forgalmi és hitelvi-szonyok javulásától.

Mire kell a törvényhozásnak a bányaipar emelése érdekében törekedni?

A magas bányaadozások (mérték-illetékek) alább-szállítására és részben eltörlésére, a bányászati jogosít-ványok megszerzése körül előforduló költségek lehető-leg való alábbszállítására, s a jövesztő erők fölszabadi-tására.

Mi a munka?

Azon emberi tevékenység, mely a javak jövesztésénél azok többi forrásainak közrehatásától függetlenül, mint tényező szerepel és a javak létrehozása végett tör-ténik.

Mitől függ a munka productiv ereje?

A munkásosztály társadalmi műveltségétől, a mun-

kaosztón emelésétől (jó fizetés, munkaképtelenség esetére segély), a munkás testi erejétől és szellemi képzettségétől.

Mitől függ a munkaerő és munkaképesség?

A munkásosztály nem és korviszonyaitól, egészségi állapotától és életmódjától.

Minő befolyást gyakorolna a bányaiparra a munkafelosztás és munkaegyesítés elve?

A munkások gyakorlati ügyességére és ebből kifolyólag a bányaiparra nagyon kedvezőleg hatna.

Mitől függ a javak előállítása?

Bizonyos anyagok, tárgyak és erők lételetől, melyek segédeszközeit vagy alapját képezik az ember ez irányban kifejtett fáradozásának; — tehát, t e r m e l é s i t é n y e z ö k t ő l.

Milyenek a természeti erők és adományok?

Vagy olyanok, melyek a földdel vagy telekkel nincsenek összekötve (szél, gőz, villanyosság stb.) vagy pedig olyanok, melynek a földdel vagy telekkel összekötve, helyesebben abból származnak pl. termékenység, érzékszég stb.

Mi értünk természet adomány alatt, bányajogi szempontból?

Természet adományai alatt, itt azon ásványtelepeket kell értenünk, melyek (kevés kivétellel) már valamely művelés alatt álló, néha parlagon heverő, de majdnem mindig tulajdon tárgyát képező telek területén jönnek elő.

Czélszerű e az ásványtelepek művelés alá vételét, a földfelület tulajdonosára bízni?

E kérdésre következőkép felelhetni:

A telepek létezése csak nagy ritkán vehető észre a földfelületről, de ha ez megtörténnék is, a telepképződés csaknem mindig olyan, hogy több földbirtokos tulajdona alatt szokott elterülni, s ezen szabály alól csak igen nagy birtokok, és ezek is csupán ritka esetben vannak kivéve. — A telepképződés ismert szabálytalansága a földbirtokosok által egyenkint fogamatba veendő kiaknázás productivitását lehetetlenné teszi, holott, ha az egész egy munkát által táratnék fel, bizonyára jutalmazó munka lenne.

A birtokosok egyesülése, valamely birtokuk alatt elterülő ásványtelep művelés alá vételére, a költségek és haszon igazságos elosztásánál felmerülő viszálykodások miatt lehetetlen. Vállalkozási hajlam, szakismeret és tőkehiány miatt sok ásvány kincs parlagon heverne. — Így tehát a bányaipar lételének érdekében, a mineraliák művelés alá vételének lehetőségét sem a birtok viszonyoktól, sem a telektulajdonosok társulásától, — sem pedig azok tőkegazdagságától, vállalkozási hajlamának és képességének esélyeitől függővé tenni nem lehet és nem tanácsos. — Ugyanazért oly államokban, hol szakismeret, vállalkozási hajlam, tőkegazdagság stb. még nincs a productiv foglalkozás szellemétől áthatva, mind azon értékesebb ásványokra nézve, melyeknek kiaknázása a nemzeti vagyonszerzés érdekében kívánatos, a törvényhozás által kimondandó, hogy azok nem képezik a földbirtok tartozékát, hanem attól teljesen független, senkinek tulajdonához tartozó oly dolgok, melyek művelés alá vételére bárki megszerezheti a jogosítványt. Kimondandó ezenkívül a kártalanítási és kisajátítási kötelezettség is.

Mily ásványokra mondandó ki, hogy nem képezik a földbirtok tartozékát?

Ezt az egyes ásványok használati értéke, és azon körülmény határozza meg, minő kiterjedésben és mennyiségben jön valamely ásvány elő.

Hogyan szerepelnek a jövesztési tényezők?

A három jövesztő tényező, melyek közül az emberi munka activ, a föld, természet és tőke passiv tényezők, nem mindig egyenlően részes minden jövesztési proceduránál, azonban majd minden esetben a három erő összeműködése, közrehatása szükséges.

Ki neveztetik bányavállalkozónak?

A ki az erőket, közreműködés végett egyesíti s az esetleg előforduló károkat viseli. — Bányavállalkozók lehetnek fizikai és jogi (bányatársulatok) személyek.

Mitől függ a tiszta jövedelem?

A művelés által kinyert ásványtermékek értékétől.

Mily értéket képvisel a használható tartalom?

A használható tartalomnak oly értéket kell képviselni, mely a productiv erők egyesítéséből és a vállalatból folyó azon költségeket, melyek jövesztésére fordíttatnak, nemcsak fedezi, hanem még tiszta hasznot is hajt.

Mitől függ a bányavállalat eredménye?

1) A használható tartalomtól; 2) a jogrendszer szilárdságától; 3) a műveltség; 4) a munka felosztásától; 5) a szabadversenytől és nagyban való jövesztéstől; 6) a jó közlekedési rendszertől; 7) végre a hiteltől és a tárgyalástól.

Kik között osztatnak föl a bányajavak jövesztésük alkalmával?

A munka, a föld s tőke tulajdonosai között.

Mi által és hogyan történik a bányajavak fölosztása?

A bányajavak felosztása, azoknak, mint áruknak forgalomba hozatala által történik; a fölosztás annál könnyebben megy végbe mennél kevesebb akadálya van a forgalomnak.

Mitől függ a forgalom könnyűsége?

Attól, valjon az áruk alkalmasak e szállításra, és attól, hogy értékük súlyukhoz és téremükhöz képest elég nagy-e.

Mitől függ az ásványoknál a forgalomnak könnyűsége?

A fajsúly különfélesége s a bizonyos térímét elfoglaló ásvány csereértékétől.

Mi a forgalomba hozott bányajavak rendeltetése?

Az, hogy elfogyasztassanak.

Mi által történik a fogyasztás?

A javak értékének rongálása által.

Milyen lehet a fogyasztás?

Productiv, reproductiv és inproductiv.

Mely fogyasztás, neveztetik productivnak?

Ha oly természetű, hogy általa közvetlenül, vagy közvetve — más, új javak jönnek elő.

Mikor neveztetik a fogyasztás inproductivnek?

Ha a javak felhasználása, új javakat nem hoz létre.

Mikor káros az improductiv fogyasztás?

Csak akkor, ha az a nemzet vagyoni csökkenését idézi elő, s a javak jövesztésével nem áll arányban.

4) A bányauigyi politika alapelvei.

Melyek a bányauigyi politika főbb pontjai?

1) Szükséges, hogy a bányaművelés czélszerű legyen, és e végből a móhozat, — azaz oly fejtés, mely a közvetlen nyeresemény kedvéért a jövőt kockáztatja — lehetőleg gátoltassék.

2) Czélszerű a jogositványok terület egységet megállapítani, különbséget téve fém- és másnemű ásványtelepekre adandó jogositványok között. — Szabály ez esetben, hogy mélyen fekvő és kisebb értékű ásványok fejtésére nagyobb, — illetve több mértékegység adandó, — és hogy a vájnamértékek alakja (derékszögű négyszög) meghatározandó.

3) Jogositványok meghatározott vagy záros időre, feltételesan vagy feltétlenül adatnak. — A jogositvány tartamának meghatározása a törvényhozás körébe tartozik. — Szigorú korlátolása kárhoztatandó. — A lejárt időtartam meghosszabbíthatásának lehetősége a korlátlan időtartamra adott jogositvánnyal azonítható. — Szélsőségek csak úgy háríthatók el, ha a jogositvány tartama nem időhöz, hanem oly feltételhez van kötve, mely feltétel meg nem tartása a jogositvány elenyészését, az időre való tekintet nélkül magával vonja. — Szabályul felállítandó az, hogy oly vállalkozó, ki a részére adományozott bányatelket folytonosan nem művelteti, és a törvényes vagy szokásos személyzet számot, meghatározott időtartam alatt nem foglalkoztatja, — jogositványát elveszti.

4) A bányászati jogositványok terjedelmének tágitása vagy összevonása illetve szétdarabolása vagy részletezése az illető ország bányaiipari viszonyaitól függ.

5) A bányarendészet alapelvei.

Mit értünk bányarendészet alatt?

A bányarendészet, azon elvek foglalatlja, melyeknek

alkalmazása által a bányaművelés körül előfordulható veszélyek közvetlenül elháríttatnak, vagy a már bekövetkezett balesetek káros következményeikkel együtt lehetőleg megszüntettetnek.

Mily természetűek a bányarendészeti intézkedések?

A bányarendészeti intézkedések, részint előzetesek, részint pedig olyanok, melyeknek feladata a már előfordult veszélyeket megszüntetni és azok tovább terjedését meggátolni.

Hogyan gyakorolja az állam rendészeti hatóságát?

1) Vagy csak szükség esetén és ekkor büntetőleg, vagy 2) gyámkodólag, vagy 3) felügyelőleg.

Milyen bányatörvényünk rendészeti iránya?

Negatív, — mert a rendészet tevékenysége nálunk bajoknak és veszélyeknek elhárítását célozza ugyan, — de ezt csak utólagosan kiszabandó büntetések által eszközli.

Kik gyakorolják a bányarendészeti felügyeletet?

A bányahatóságok.

Mit kell a magyar bányarendészetről még általán tudni?

A közegekül felállított bányahatóságok, (bányakapitányságok és bányabiztosságok) kötelesek ugyan a járásukban létező bányákat időről időre megvizsgálni, az üzleti terveket megsemmisíteni, kielégítő intézkedések hiányában kellőleg rendelkezni; — ám de a bányahatóságok hatásköre oly nagy, illetőségük alá oly nagy területek tartoznak, azon felül egyéb teendők e közegeket annyira elfoglalják, hogy e bányalátogatás, szemle — vagy vizsgálat általuk csak ritkán és gyakran csak fölületesen végezhető.

Mik a bányarendészet főbb vonalai?

Az ismertebb és gyakrabban előforduló veszélyek elhárítására vonatkozó előzetes intézkedések, és ezen rendeletok fogantatására hivatott közegek hatásköre, eljárás módja, vagyis a bányarendőrhatalom szervezete.

A bányajog története.

Hány korszakra szokás a magyar bányajogtörténetét osztani?
Háromra.

Melyek e korszakok?

1) Honunknak az európai államok közé lépésétől a Miksa-féle bányarendelet kihirdetéseig. — 2) A Miksa-féle bányarendelet érvényre jutásától, annak hatályon kívül helyezéseig. — 3) Az 1854-ki általános bányatörvény hatályba léptétől, — napjainkig.

Mit tudunk a magyar bányajog fejlődéséről általán?

Magyarországban a bányák művelése már az első királyok alatt üzetett és főleg II. Géjza korában, a beköltözött szászok által jutott virágzásra.

I. Károly 1351-ben bányatörvényt alkotott. 1351.

I. Lajos, Albert, Mátyás, Zsigmond, II. Ulászló végzeményeiben a korona hatáskörére vonatkozó intézkedések foglaltatnak, míg a magán viszonyok nagyobbrészt királyi kiváltságok alapján, helybeli szabályok és szokások által rendeztettek. — A mohácsi vésznap következményeit a magyar bányászat is mélyen érezte és csak I. Ferdinand alatt nyert újabb lendületet. I. Ferdinand ugyanis a bányavárosok kiváltságait újra megerősítette, a joachims-thali bányaszabályzat által adómentességüket biztosította, és az alsó-magyarországi bányavárosok számára 1550-ben 1550. külön bánya-rendtartást bocsátott közre.

Ezen rendszabály alkalmazása több nehézségbe ütközött, melyek között az érdekelt bányavárosok ellenkezése első helyen említendő; — 1673-ban, Miksa király 1673. alatt, megelőzött tárgyalások és egyezkedések után ismételve kihirdettetett míg végre, — III. Károly alatt, — miután a városok jogainak épenmaradása biztosított, — közelfogadást nyert és törvényesen megerősített. Maria Theresia 1792-ben, a bánya törvénykezést ren- 1792. dezte, és ugyanazon évben új törvények kidolgozásával egy választmányt bízott meg. 1827-ben e célra újra 1827. alakult egy választmány, s ennek munkálatai nyomán

1827. készült azon bányatörvénykönyv, mely 1844. évi szeptember 3-án királyi szentesítést nyert.

1854. Ezek helyébe léptek 1854-ben az ausztriai bányatörvények.

Bányajogunk forrásai.

Melyek a magyar bányajognak 1854. előtti közös forrásai?

1) Az ország törvényei; 2) Miksa király bányarendtartása; 3) több királyi szabályrendelet; 4) a bányászatot illető jogszokások.

Melyek a magyar bányajog külön forrásai?

1) A selmeczi és körmöczi szabályoknak felvilágosító czikkelyei. 2) Egyes bányavárosok, testületek, kerületek, által kibocsátott szabályok.

Melyek a magyar bányajognak 1854. utáni forrásai?

1) Az 1854. évi általános bányatörvény. 2) Az annak végrehajtását szabályozó utasítás. 3) A magyarországot illető kormánylapban közzétett a bányajogi ügyekre vonatkozó intézkedések (1867-ig). 4) Az országos törvénytárban kiadott és a bányajogi ügyekre vonatkozó intézkedések (1867-ig). 5) Az ideiglenes törvénykezési szabályoknak a bányaügyekre vonatkozó VII-ik fejezete. — 6) Mennyiben a bányaszabályokban különös eltérő intézkedések nincsenek az ország köztörvényei (1867 óta). — 7) Ministeri rendeletek, szabályok és utasítások (1867 óta). 8) A bányabirtokosok és társulatok által alkotott vidéki rendszabályok.

A bányajog rendszere.

Mikép osztatik fel a bányajog alakját tekintve?

Alakira és anyagira.

Mit tartalmaz a bányajog anyagi része?

Az anyagi bányajog első szakasza a bányászati személyekről, azoknak osztályai, jogai és kötelelességeiről; másodika a bányavagyon s annak szerzési módjáról, a fölkérés adományozás, örök tárna, arany mosás, bányá-

művelésről; földesurak és bányászok, a szomszéd bányák és bányabirtokosok jogai és kötelességeiről a bányaörökösödés és szerződvényről szól.

Mit tartalmaz a bányajog alaki része?

A bányabiroságok szervezetét és eljárását.

Különös rész.

I. Általános határozatok.

Mi a bányatörvény fogalma?

A bányatörvény meghatározza, hogy mely ásványok és mily föltételek alatt kereshetők fel és műveltethetnek, — nemkülömben meghatározza a bányaüzlettel egybekapcsolt jogokat és kötelezettségeket.

Mily törvények alkalmaztatnak a bányaugyekre?

A mennyiben a bányatörvény különös határozatokat nem tartalmaz a bányászati ügyekre is az általános polgári, büntető, politikai, ipar és kereskedelmi törvények alkalmazhatók.

Hogy áll a dolog büntető törvényi áthágásokkal?

Ha valaki, valamely a bányatörvénynyel ellenkező cselekvény által egyszersmind valamely általános büntető törvényt is áthágott, úgy ellene, az utóbbi tekintetben kiérdemelt büntetésen kívül a bányatörvényben határozott büntetés is kiszabandó.

Mit értünk bányaurjog alatt?

A bányaurjog alatt azon fejedelmi jog értetik, melyhez képest bizonyos, természeti telepeiken előforduló ásványok a fejedelem kizárólagos rendelkezése alá tartatnak fenn.

Mi tartozik a bányaurjog alá?

A bányaurjog alá tartoznak mind azon ásványok, melyek fém, kén, timsó, gálicz és konyhasó tartalmuk miatt használhatók; — továbbá a gáliczvíz, rajzla és földszurkok. (Köszönre nézve l. később.)

Hogy neveztetnek az ily ásványok?

Főntartott ásványoknak.

Mit kell a barna és kőszénre nézve megjegyeznünk?

A bányaaurjog alá tartozik, az általános bányatörvény szerint még mindennemű kő és barnaszén, mely azonban az ideiglenes törvénykezési szabályok VII. Rész. I-ső fejezete értelmében Magyarországon a földbirtok tartozéka. — Erdélyben, Horvát és Slavonországban és a volt katonai határ-örvidéken az ált. b. t. §. 3. alapján, illetőleg az átmeneti intézkedéskép engedélyezett öt évi moratorium elteltével szabaddá lett, és szabad is maradt egész a mai napig.

Mi jegyezhető meg a sóról?

A só tekintetében fennálló államegyedáruság külön törvények által szabályoztatik, — miből következik, hogy konyhasót tartalmazó telepek vagy források felkeresésére kutatási engedélyek, azok lefejtésére és kihasználására adományozási jogosítványok nem szerezhetők.

Mit kell tudnunk a fenntartott ásványok műveléséről?

A fenntartott ásványok fölkeresése vagy művelése csak jogosítvány nyerése után kezdhető meg.

Miből állanak e jogosítványok?

Ezen jogosítványok vagy kutatási terek (kutatási telkek) kijelöléséből, vagy bányamértékek (vájna vagy kül-mértékek) adományozásából, vagy bányászati engedélyekből állanak.

Kik rendelvek a jogosítványok adására?

A bányaművelés törvényszerű üzlete fölötti örködéssel is megbízott bányahatóságok.

Mily természetűek e bányahatóságok?

Első és másod folyamodású bányahatóságok.

Melyek az első folyamodású bányahatóságok?

A bányakapitányságok s bányabiztosságok.

A kormány mely közege van mint főbányahatóság fölállítva?

A földmívelési ministerium.

Hány bányakapitányság van Magyarországon?

Hét.

Melyek ezek?

A budapesti, besztercebányai, szepesiglői bányaka-

pitányság (a rozsnyói és göllnitzbányai bányabiztosságokkal), a nagybányai, oraviczai és a zalathnai bányakapitányság (az abrudbányai bányabiztossággal) és a zágrábi bányakapitányság.

Kik képesítvék bányaművelési jogosítványok szerzésére?

A ki törvény szerint ingatlan vagyont szerezhethet és bírhat, a bányaművelési jogosítványok nyerésére és bányák birtokának szerzésére is képes.

Kik nem bírnak ily képességgel?

Azon hivatalnokok, kik oly hatóságnál alkalmazvák, melyek a bányaművelésre való közvetlen nyilvános felügyelet, és kiket a bányaügyek fölötti első határozás illet; továbbá az ilyes hivatalnokok feleségei és atyai hatalom alatt álló gyermekei ezen hatóság járásában, sem bányát nem művelhetnek sem pedig bányatulajdont nem szerezhetnek és nem bírhatnak.

Mit kell a mérték és súlyról általán tudni?

Az 1874 évi VIII-dik törvényczikk a „méter mérték behozataláról“ a magyar korona országaiban használt volt mértékek helyett, a méterrendszert hozta be.

Nevezett törvény eme intézkedése által az ált. bt.-nek a „mérték és súlyról“ szóló 9 §-a hatályát veszttette.

Mit kell tennünk ha más mértékekre történik hivatkozás?

Ha a bányászati és kohászati ügyekben más mértékekre történik hivatkozás, ezeknek a törvényes mértékekhez való számszerinti aránya mellékelendő.

Mire vonatkozik a f. i. k. ministerium 1883. évi 33,881 számú rendelete?

A métermérték rövidített jelzéseire.

Mily elv irányadó a bányamegyékre vonatkozólag?

Oly bányák, melyek fekvésüknél és hasonló birtoküzleti vagy más viszonyoknál fogva természetes összekötetésben állanak egy bányamegyévé egyesíthetők.

Mit kell tudnunk a bányamegyék terület meghatározásáról?

A bányamegyék területének meghatározása s az azok átalakítása iránti intézkedés, az érdekekkel egyetértőleg a bányahatóságokat illeti.

Ezenkívül még mit szükséges tudnunk ez irányban?

Minden bányamegye meghatározott névvel jelölendő meg.

Mit kell tudnunk az állam bányavállalatairól?

Az állam bányászati vállalatai, ugyanazon határozatok alá vetvék, mint a magánosokéi.

II. Kutatásról.*)

Mit értünk kutatás alatt?

Kutatásnak neveztetik, a fenntartott ásványtelepek felkeresése, és a feltaláltaknak olyas feltárása, hogy azokra a tulajdonjog adományoztassék.

Melyek a kutatási munkálatok, természeti sorrendjükben?

1) A terep földtani és bányászati bejárása; 2) annak felvétele és térképezése; 3) a földfelület megvizsgálása; 4) reményre jogosító pontoknak feltárása.

Hányféle nemét különböztetjük meg a kutatásnak, és melyek ezek?

A kutatásnak két féle nemét különböztetjük meg. — Az egyik általános, reményre jogosító pontok feltalálását célzó megvizsgálása a terepnek. — Ez az általános kutatás. — A másik, a földkéregnek, az általános kutatás által feltalált, reményre jogosító helyének tüzetes átvizsgálása. Ez ha ilyszerű munkálat, bányahatósági és kizárólagos engedély mellett üzetik, az ált. bt. szerint szabadkutatás, az 1885-évi XIV t. cz. szerint zártkörű, — vagy zártkutatás.

Kell e kutatásra hatósági engedélyt kieszközölni?

Igenis. — Kutatni, csakis a bányahatóság engedélye mellett lehet. Ezen szabály alól, még a földbirtokosok, saját földterületöken való kutatások alkalmával sincsenek kivéve.

Mit kell a köszénre nézve megjegyeznünk?

Köszénre kutatni, az 1861-évi id. törv. szab. VII.

---

*) L. „A kutatás mint a magyar bányajog tárgya“ című 1885-évi, Selmeczbányán Joerges Ágoston özv. bizományában megjelent dolgozatomat is.

R. 1 §. c) pontja értelmében Magyarországon (Erdélyben, Horvát és Tótországban nem) csakis az illető telektulajdonos beleegyezése mellett lehet.

Mi tartandó szem előtt kutatási kérvények szerkesztésénél?

1) A kérvény azon bányahatóságnál nyújtandó be, melynek kerületében a kutatás szándékoltatik; — 2) Kutatási kérvények 50 kros bélyeggel látandók el; — 3) A kutatási engedély kiállítására szükséges 1 frtos bélyeg, a kérvényhez mellékelendő. — 4) Minden kérvénynek a kérelmező vagy a kérelmezők, vagy a meghatalmazott sajátkezü aláírásával kell ellátva lennie. — 5) A meghatalmazott, meghatalmazását minden egyes esetben a kérvényhez csatolni tartozik, ha csak megfelelő meghatalmazása nincs már előre beterjesztve. — 6) Külföldön lakó bányavállalkozók az illetékes bányahatóság kerületében lakó meghatalmazottat, és ennek elfogadási nyilatkozatát tartoznak bemutatni. 7) A kérvénynek tartalmazni kell: a) a kérelmező nevét, polgári állását és lakhelyét és b) a kutatási térnek pontos megjelölését. — c) az adószorozati község és politikai járás megjelölését.

Mit nevezünk kutatási térnek?

Kutatási térnek azon terület neveztetik, melyre a kívánt engedély kiterjesztendő. — Határolása: a folyamodó tetszése szerint választható meg. Kijelöltethetnek: egyes földrészek, kiterjedtebb terek, azonban határaik pontos megjelölésével, és bizonyos nevezetek s határok között ismert földterek vagy hegylejtők.

Hogyan intéztetik el a kutatási engedély kiállítása iránti kérvény azon esetben ha a kérvény a törvény szabta követelményeknek megfelelt?

Ha a folyamodvány az előírt követelményeknek megfelel, a kutatási engedély az illetékes hatóság által, az előírt minta szerint kiállittatik.

Mi történik helytelenül szerkesztett vagy felszerelt, kérvényekkel?

A szükséges utasításokkal ellátva pótlásra visszaadatnak.

Mily időtartamra adatnak a kutatási engedélyek?

Egy évre.

Meghosszabíthatók e a kutatási engedélyek és mily föltételek alatt?

Kérelem folytán évről évre meghosszabíthatók; ha a bányahatóság meggyőződött arról, hogy a kutatásra jogosított által, saját kutatási terén a kutatási munkálatok megkezdettek; és ha a kutatási engedélyek meghosszabbítása alkalmával, az azokon alapuló zártkutatmányok (szabad kutatások) után, a felügyeleti illeték, a bánya-hatóság által megállapítandó kir. adópénztárnál előre lefizettetett, — illetve ezen lefizetés a kitűzött határidő alatt a bányahatóságnál beigazoltatott.

Hogyan bírja a bányahatóság a meggyőződést, hogy valamely kutatási téren a munkák megkezdettek?

A kutatási munkák megkezdéséről a meggyőződést a bányahatóság bírja, ha a kutatási engedély alapján zártkutatmányok vannak bejelentve.

Meghosszabíthatók oly kutatási engedélyek melyek alapján zártkutatmányok bejelentve nincsenek?

Helyes, ha ily esetben a kutatási engedély meghosszabítása megtagadtatik, — nincsen akadály azonban, hogy új kutatási engedély állíttassék ki a régi lejárt helyett.

Mi tartandó szem előtt kutatási engedélyek meghosszabítását kérelmező folyamodványoknál?

1) A kutatási engedély meghosszabítása iránti kérvény, azon bányakapitányságnál, vagy bányabiztosságnál nyújtandó be, mely azt kiállította; 2) a beadás ideje a kutatási engedély lejáratá előtti utolsó hónap, vagy évnegyed; 3) a kérvény ivenkint 50 kr. bélyegilleték alá esik; — 4) a meghosszabbítandó kutatási engedély, valamint a meghosszabbításra szükséges egy forintos bélyeg a kérvényhez mellékelendő.

Hogyan intéztetik el a meghosszabítás iránti kérvény meghosszabítás esetében?

Az engedélyre vezetett záradékkal.

Minden kutatási engedély kállításáról az illetékes szolgabíró hivatal kiértésittetik.

Mi történik oly kutatási engedélyekkel melyek lejárat alkalmával meg nem hosszabítottak?

Megsemmisítettnek.

Mily helyeken nem engedtetik meg a kutatás a földtulajdnos beleegyezése nélkül?

a) Lakó, gazdasági vagy más épületeken belül; b) zárt udvar-térekben; c) kertekben, temetőkben és fallal körülvett földtérekben; d) az a) és b) alatt említett tulajdon körül 38 méternél csekélyebb távolságban.

Mi jegyzendő meg a közutak, vasutak, vízi és védépítmények, a birodalmi és országos határok és vadaskertek tekintetében e helyen?

Közutakon és vaspályákon, vízi és védépítményeken, valamely erősség kerületén belül, és attól különös szabályok által meghatározott távolságban tilos a kutatás.

A birodalmi és országos határokon való kutatásra az illető közigazgatósági hatóság engedélye kívántatik meg. Az állat kertekben való kutatás a vadászatra jogosítottnak, és a tulajdonosnak beleegyezésétől függ.

Hogyan neveztetnek azon helyek, melyeken a kutatás a földtulajdnos vagy hatóság beleegyezésétől függő?

Kivett helyeknek.

Ki van hivatva helyi nehézségek fölött határozni?

A bányahatóság, egyetértve az érdekelt közigazgatási hatóságokkal.

Melyek a kutató jogai?

A kutatási engedély által a kutató jogot nyer arra, hogy kutatási terén belül, a mennyiben azt régibb bányamivelési jogosítványok nem gátolják, korlátlan számú kutató vajúst nyithasson és azokat művelhesse.

Mennyiben van a kutató rendelkezési képessége korlátozva?

Arányban, hogy a nyert ásványokról, csak a bányahatóság engedelmevel rendelkezhetik.

Hogyan neveztetik ezen engedély?

Értékesítési engedélynek.

Mi tartandó szemmel értékesítési engedelmelek kérelmezésénél?

Az értékesítési engedélyért való folyamodvány 1 frt.

bélyeg alá esik. A kérvényben a termelt ásványok minősége és mennyisége kijelölendő.

Mit kell az értékesítési engedélyekről még általán megjegyezni?

Az értékesítési engedély vagy bizonyos időtartamra, vagy bizonyos mennyiségű termelvényre adatik ki. — Ha tetemes mennyiségű termelvény értékesítése kérelmeztetik, helyszini szemlék megtartásának szüksége fog néha beállani. Az értékesítési piac a termelvény eladása után bejelentendő.

Kizárólagos jogosítványok a kutatási engedélyek?

Nem, mert pusztá kutatási engedélyek a kijelölt téren való kutatásra kizáró jogot nem adnak, s ugyanazon téren egyszerre többeknek adhatók ily kutatási engedélyek.

Hogyan és mikor szerezhető valamely kutatási térre vonatkozó kizárólagos jog?

Csak úgy, ha a kutató a bányahatóságnak azon pontot, melyen a kutató vájást megkezdeni, és azt megjelölni szándékozik följelenti. — Azon időponttól fogva, — melyben ezen feljelentés a bányahatósághoz beérkezik, a feljelentő ezen pontra kizárólagos kutatási jogot nyer.

Hogyan neveztetik ezen kizárólagos kutatási jog?

Zártkutatmánynak. (Szabadkutatásnak).

Mit kell zárkutatómáyi bejelentések alkalmával szem előtt tartani?

1) A zárkutatómány bejelentése, vagy már nyert kutatási engedélyre való hivatkozással történik, vagy pedig magával a zárkutatómáyi bejelentéssel kapcsoltatik össze. — 2) A zárkutatómáyi bejelentés azon bányahatóságnál, kell, hogy beadassék, melynek kerületében a szándékolt zárkutatólás fekszik. — Ha ily kérvény nem az illetékes hatóságnál adatik be, úgy ez a kérvényt ugyan rendeltetési helyére azonnal elfogja küldeni, de a beállott késedelmekért és esetleges hátrányokért nem felelős. — 3) A zárkutatómáyi bejelentés, egyes személyek vagy több egyén által vagy meghatalmazott útján is eszközölhető.

(Erre nézve l. a kutatásnál mondottakat). 4) A zártkutatmányi bejelentés 50 kr. bélyegilleték alá esik: egy iven tetszésszerint sok zártkutatmány jelenthető be, mi mellett a bélyeg illeték változást nem szenved. — 5) Ha a kutatási engedély egyideűleg kérelmeztetik, külön csak a kutatási engedély kiállítására szükséges 1 forintos bélyeg mellékelendő. — 6) A bejelentés a czélbavett kutató vájásnak fekvését, és a zártkutatmányi jegy állás-helyének szabatos megjelölését kell, hogy tartalmazza. — 7) A bejelentett bevájás és a jegy vagy ugyanazon helyet foglalhatják el, — vagy különböző pontok lehetnek. — 8) A bevájás irány és távolság szerint valamely elmozdíthatlan ponttól, a kutatási jegy fekvése pedig rendesen a bevájástól rögzítendő. — 9) A távolság kijelölésénél a valóságos szintes hosszúság jelentendő be. — 10) A zártkutatmányi bevájásnak egy oly (zártkutatmányi) körön belül kell feküdnie, mely körnek középpontját a zártkutatmányi jegy állás pontja képezi.

Miként intéztetik el valamely helyesen bejelentett zártkutatmány?

A mint a zártkutatmányra vonatkozó bejelentés a bányahatósághoz beérkezett, és a beadvány a törvény követelményeinek megfelelőleg találtatott, — a felügyeleti illeték összegéről szóló utalvány, (a rendelet kelti napján) a bejelentő czimére ajánlva, oly utasítás kíséretében küldetik meg, hogy az, az illetéknek lefizetését igazoló adóhivatali nyugtát 30 nap alatt mutassa be. — Az utalványban mindig amaz adóhivatal fog kijelölni, melynek hivatali kerületében a bejelentett zártkutatmány létezik.

Mikép járnak el a bányahatóságok helyesbitést igénylő zártkutatmányi bejelentések elintézése alkalmával?

Ha a zártkutatmányi bejelentés nem felel meg tökéletesen a törvény követelményeinek, de nem bír oly hiányokkal, melyek következtében határozottan kell visszautasítani, — 20 napi határidő kitűzése mellett esetleg ismételt pótlásra a félnek kiadatik.

Ha a befizetett illetékről szöllő nyugta a kitüzött határidőn belül bemutatatik miként jár el a bányahatóság?

A zártkutatmányi bejelentésről szöllő bizonyítványt, a bejelentés napjától számítandó elsőbbségi joggal — kiállítja.

Mi történik ha a fél a nyugtát vagy a pótlásra kiadott bejelentést a kitüzött határidőn belül be nem mutatja?

A zártkutatmányi bejelentés visszautasittatik.

A zártkutatmányi bejelentéseknek, a nyugtának vagy a pótlásra kiadott bejelentésnek a kitüzött határidőn túl való beérkezése miatt történt visszautasítások ellen van e helye föllebbezéseknek?

Nincs.

Mi történik a befizetett illetékekkel, ha azok befizetését igazoló nyugták időn túl való beérkezése miatt, a zártkutatmányi bejelentések visszautasítottak?

A bányahatóságok által visszautaltványoztatnak, és az eredeti nyugta bevonása mellett az illető adópénztár által visszafizettetnek.

Mely esetekben tagadtatik meg a zártkutatmányi bejelentésről szöllő bizonyítvány kiadása?

1) Ha a bejelentés nem vonatkozik valamely már létező kutatási engedélyre, vagy, ha ily kutatási engedély kiállítása egyideűleg nem kérelmeztetik; — 2) ha a zártkutatmány fekvése nincs minden kétséget kizáró módon körülírva és 3) ha a zártkutatmány kivett helyeken fekűdnék, és az ezen helyeken való kutatásnak, az illető tulajdonos, vagy hatóság általi megengedése egyideűleg be nem mutattatik.

Mily következménye van a zártkutatmányi bejelentés visszautasításának?

Ily visszautasítás az elsőbbségi jog elvesztésével áll természetes kapcsolatban.

Mikor állítandó fel a zártkutatmányi jel?

Három nappal azután, a mint a kutatóhoz a bányahatóság zártkutatmányi elismervénye eljutott.

A feljelentés előtt a jelet felállítani tilos.

Mi következménye van a jegy felállítás elmulasztásának?

A kutató köteles minden harmadik személynek ki

előtt a választott hely tudva nincs, az ez által okozott kárt megtéríteni.

Mit kell a kutatási jelekről még tudni?

A zártkutatmányi jel minden felállítása, azon politikai járási hatóságnak, melynek járásában a kutató tér fekszik feljelentendő, és ez által közhírré teendő. — A zártkutatmányi jeleknek egyöntetű alakja, a politikai (országos) hatóság által határoztatik meg. Az ált. bt.-hez kiadott végrehajtási szabályok szerint, minden ily jelen. az illető zártkutatmány kiadványi száma, és a bejelentő neve szembetűnően kijelölendő.

Mily kötelességei vannak a kutatni szándékozónak a földtulajdonossal szemben?

Minden kutató köteles, a kutató vágás megnyitása előtt a földtulajdonosnak a kutatási engedelmet előmutatni és vele kárpótlási igényei iránt az egyezséget megkísérteni.

Mily magatartás követendő, a kutatásnak a földtulajdonos által való meggátlása esetében?

Ha a kutató a földtulajdonossal, az ezen utóbbi által kívánt kárpótlás iránt meg nem egyezhet, úgy a kutatónak jogában áll, a politikai hatósághoz annak megengedéseért folyamodni, hogy kutatási munkáját megkezdhesse. Ha ő mint zártkutatmányos, zártkörű kutatásának, általa kívánt helye iránt a jelentést a bányahatóságnak már megtette, s ha ő e szerint jogot nyert arra, hogy zártkutatmányát a helyszínen a kutatási jeggyel megjelölhesse, úgy a zártkutatmányosnak jogában áll, a politikai járást hatósághoz, a kutatási jegy felállításának megengedéseért folyamodni.

Mily kötelességei vannak ily esetben a kutatónak?

Az illető kutató köteles: a) a földtulajdonosnak a kutatási munka megkezdése, vagy a kutatási jegy felállítása által netalán okozott, bebizonyítható kárért, ha az iránt egyezés nem jönne is létre, a kárpótlást a politikai járási hatóság küldöttje által meghatározandó összegben egyelőre biztosítani; b) A bányahatósághoz tüstént a telek kényszer átengedése iránti eljárás megindításáért

folyamodni; c) zártkörű kutatás esetében, az e fölött hozandó határozásig ezen helyen minden munkát abban hagyni.

Mi történik, ha a kutató magát a kárpótlási tárgyalás megindítása iránt igazolni nem tudja?

Ha a kutató, a kutatási jegy felállításától számítandó 30 nap alatt, a bányahatósághoz a telek átengedése iránti tárgyalás megindítása végett intézett folyamodvány benyújtása tekintetében magát igazolni nem tudja, úgy az illetékes politikai hatóságok kötelesek, a földtulajdonos kérelmére a kutatási jegyeket, — szükség esetén kar hatalommal eltávolítani, — és ezt a bányahatóságnak feljelenteni.

Mit kell a földalatti kutató vájásokról megjegyezni?

Vájnákból való, földalatti kutatásoknál. (ügynevezett reményvágatoknál) bémely tetszés szerinti pont, habár az még valamely adományozott vájnamértéken belül léteznék is új kutatás alapjául választathatik, — azon föltétel alatt azonban, — hogy ez által, más által szerzett régebbi jogok ne sértsenek, — s a reményvágat a bányahatóságnak bejelentessék. — Hogy a földalatti zártkutatmányok bejelentései előbb elősoroltakon kívül még az 1885-évi XIV-dik t. cz. és az ahhoz kiadott utasítások alá esnek magától értetődik.

Minő feltételeknek kell, a földalatti kutató vájásnak megfelelni?

1) Hogy a bejelentett földalatti zártkutatás, a külön valamely általános kutatási engedélyre alapítva legyen. — vagy, hogy ily engedély a bejelentéssel együtt szorgalmaztassék; 2) hogy bejelentése az ált. bt. 15 §-ában, megszabott feltételeknek megfeleljen; 3) hogy bejelentéséhez egy fekvését kitüntető térkép mellékelve legyen; és végre 4) hogy a bevájás a külre függélyesen vetített ponton felállított zártkutatmányi jel által kitüntetve legyen.

Hogy jeleztetik a földalatti zártkutatás a külön?

A földalatti zártkutatás a külön alkalmazott jelen, akként jeleztetik, hogy a zártkutatás kiadványi számát,

évét, a kiállító bányahatóság székhelyét, és a zártkutató nevét tartalmazó oszlopra erősített táblán, vagy oszlopon, ama felírás felett alkalmaztatni szokott bányász jelvény, egy lefelé mutató nyíllal huzatik át.

Mit értünk zártkutatás alatt?

Zártkutatás alatt, a bejelentett kizárólagos kutatás értetik.

Mi képezi a zártkutatás jogalapját?

A szabadkutatási vagy zártkutatmányi jog.

Mit kell a zártkutatmány területére vonatkozólag tudnunk?

Oly vízirányos körön belül, melynek sugara 425 m. s melynek középpontját, a kutatási jegy álláshelye képezi (zártkutatási kör) idegen kutató vágás nem kezdhető. (Miótán a kutató bevágás nem matematikai pont, s így a kutató kör kinérése alkalmával középponttúl nem használható, úgy a kör sugarának kitűzésénél a kutatási jegy bejelentett álláspontja képezendi a középpontot). Ezen határozatok alól, kivételnek csak azon bányamegyékben van helye, melyekre nézve a bányamegyei alapszabályok által más rendeltetik.

Mit eredményez a kutatási jelnek bejelentett helyéről, valamely más helyre való elmozdítása?

A kutatási jelnek, bejelentett helyéről, valamely más helyre való elmozdítása, új kutatási tervezetnek tekintendő.

Mit kell e tárgyban még megjegyeznünk?

1) Ilyszerű áthelyezés által az előbb szerzett zártkutatmányi jogositvány elenyészik. — 2) Az áthelyezés a bányahatóságnak bejelentendő, s ez által esetleg megerősítendő. — 3) Ha a zártkutatmányos a jel áthelyezését nem jelenti be, úgy minden harmadik személynek, az ez által okozott kárért felelős és kiteszi magát annak hogy jogositványának elsőbbsége elveszván, az ezen új helyen álló jegy melletti munkálatok, csak általános munkálatoknak fognak nyilváníttatni, és hogy feljűk helyezett, szabályszerűen bejelentett és megerősített zártkutatmány

elől, haladéktalanul és kárpótlás nélkül hátrálni kénytelen.

Mi a bányahatóságnak kötelessége az esetben ha a kutatási jegy önkéntes áthelyezéséről tudomást szerez?

Ha a bányahatóság a zártkutatási jegy önkényes áthelyezéséről tudomást szerez, az illető kutatót felelősségre vonni, s ha az magát kellőleg igazolni nem tudja, a jogtalanul, illetve jog alap nélkül felállított jelnek, esetleg, a politikai hatóság által való eltávolíttatását eszközöltetni tartozik.

A kutató helyek összevágása esetében mily eljárás követendő?

Ha valamely bányahatóságnál a kutatási jelek felállítására iránt egyideűleg több följelentés érkezik be, s ha az ez által bejelentett zártkutatmányok körei vagy egészen vagy részleg összevágának, az akkép összevágó terek az érdekelt zártkutatmányosok számára közösen jelölendők ki, — kivéven, ha a zártkutatók egymás között másként egyezkednek.

Mire ad igényt minden zártkutatás?

Minden zártkutatmány igényt ad legalább is egy vájnamérték azaz 45.116 m^2 egyenszög adományozására. Kőszénél ezen igény legalább is két, egymást, leghosszabb oldalával érintő vájnamérték, azaz kettős mérték adományozásáig emelkedik. — Ha azonban a zártkutatmány oly aknavájásból áll, melynek zsompja legalább is 94 m-nyire van a természetes földszin alatt, — úgy az igény legalább is két, a kőszénél pedig négy, egymást leghosszabb oldalával érintő vájnamérték adományozására terjed ki.

Mit nevezünk vájnateleknek?

Több, ugyanazon adományozásban foglalt vájnamérték összességét, vájnateleknek nevezzük.

Mily általános határozatok állanak fenn a vájnamértékek fektetése tekintetében?

A zártkutatmányos, saját kutatási területén kívül való kutatásra nincs ugyan jogosítva, + de adományozás

esetében a vájnamérték fekvése tekintetében, saját kutatási tere határait nem szoríttatik.

Oly bányamértékek adományozásánál, melyek valamely adományozást még nem érdemlő zártkutatmány közelében léteznek, — ezen utóbbi birtokosának, — ha az adományozást kérővel, másként meg nem egyezhet, szabadságában áll azon irányt kiválasztani, melyben a vájnatelek, egyenszögnek tekintve, a hosszabb kiterjedést kapja.

A fenntartott mező régibb jogosultságú zártkutatmányba bele nem nyulhat.

Ha a vájnamérték hosszúsága, irány és nagyság szerint adva van, úgy annak szélessége is ismeretes; — e kettőnek bemérése azonban úgy eszközözlendő, hogy a zártkutatási jegy a vájnamérték közepébe essék.

Mit rendel az ált. bt. 38 §-a a kutatási engedélyek és zártkutatmányok más vállalkozóra leendő átruházása tárgyában?

A kutatási engedélyek, vagy zártkutatmányok más vállalkozóra való átruházása a bányahatóságnak bejelentendő. — Ha ezen vállalkozó valamely kutató vájást a bányahatósághoz való följelentés előtt kezd meg, jogtalan bányászkodó gyanánt büntetendő.

Mit rendel az 1885. évi 32,529 számú f. i. k. m. rendelet e tárgyban?

Elrendeli, hogy zártkutatmányok egyik kutatási engedélyről a másakra át nem írhatók, és más kutatóra csak úgy ruházhatók át, ha egyszersmind, az azok alapjául szolgáló kutatási engedély is átruháztatik.

Mikép történhetik az átruházás?

Az átruházás vagy önkéntesen vagy birói végzés alapján, és vagy egészen, vagy részleg történik.

Mit kell az önkéntes átruházás esetében beadandó kérvények tekintetében tudni?

Az egész kutatási engedély vagy zártkutatás önkéntes átruházása esetében az átírás, az átadó és átvevő, — átadók és átvevők, — vagy azok meghatalmazottjai által sajátkezüleg aláírt, az aláírás valódiságának két tanu által való hitelesítése — vagy közjegyzői név hite-

lesítés melletti 50 kros bélyeggel ellátott kérvénynyel történik. Ha meghatalmazott folyamodik, — meghatalmazványa az átruházási kérvényhez mellékelendő. A kérvényhez az eredeti okiratok (kut. eng. és zártkut. bejelentésről szóló bizonyítványok.) ez utóbbiak 15 kros mellékleti bélyeggel csatolandók.

Mit kell részletes átruházásokról még különösen megjegyezni?

Zártkutatmányok egyes részeinek, vagy e részek egyes hányadainak átírása esetében, az illető kutatási engedélyek megfelelő részei is átírandók.

Mit kell a birói végzés alapján való átruházás esetében tenni?

Ha valamely kutatási engedély vagy zártkutatás, vagy egyes részei, birói végzés alapján irandók át (örökösödés, végrehajtás, csőd, stb.) az átvevő eme végzést eredetiben, vagy közjegyzőileg hitelesített másolatban, a kutatási vagy zártkutatmányi okmányokat azonban eredetiben tartozik ötven krajczáros bélyeggel ellátott kérvényéhez csatolni.

Mi történik hibásan vagy hiányosan szerkesztett ily kérvényekkel?

Kiigazításra, illetve pótlásra visszaadatnak.

Helyesen szerkesztett átírási kérvények mikép intéztetnek el a bányahatóságok által?

Az okmányok egyszerűen záradékoltatnak, és az átírás a megfelelő könyvekben, az átadó nevének törlése mellett feljegyeztetik.

Mit kell a kutatási könyvekről általán tudni?

A kutatási engedélyek és zártkutatmányi bejelentések felől kiállított bizonyítványokról a bányahatóságoknál nyilvános kutatási és zártkutatmányi könyvek vezetendők.

Mikép vezetnek a kutatási könyvek?

Minden kutatási engedély számára külön lap nyittatik, mely lapra a kutató neve, polgári állása, lakhelye, a meghatalmazottnak neve és lakhelye, — a kutatási terület,

— a meghosszabbítások, átíratások, szerzett zártkutatómányok, azok átíratása és törlése stb. feljegyeztetik.

Mikép vezetnek a zártkutatómányi könyvek?

Minden zártkutatómány külön lapot kap, melyre a zártkutatómány beadványi száma és napja, a zártkutatás fekvése, a kutatási engedély melyre alapítva van, a zártkutatómányos neve, polgári állása és lakhelye, a meghatalmazott neve és lakhelye, az üzemi jelentések, értékesítési engedélyek, fenntartott mezők kimérése, átruházások stb. feljegyeztetnek. — Ha valamely zártkutatómány alapján adományozás történt és ennél fogva a zártkutatás törültetik, feljegyeztetik a zártkutatási könyvbe hogy „ . . . sz. alatt adományoztatott.“

III. Az adományozásról.

Mi az adományozás célja?

A valamely kerületen belül előforduló fenntartott ásványokra való tulajdonjog — s azoknak a megkívántató művelet általi nyerésére való feljogosítás, — nem különben a saját segédvájások vagy megyetárnák előállítására és üzletére való jogositvány szerzése.

Mikép szerezhetők az ily. jogositványok?

Első esetben adományozásért, másodikban engedélyezésért való folyamodás által.

Mily jogositványok képezhetik az adományozás tárgyát?

1) Vájnamértékek; 2) határközők. 3) külmártékek;
4) ezek együttesen.

Mi képezheti az engedélyezések tárgyát?

1) Segédvájások; 2) megyetárnák.

Mit értünk vájnamérték alatt?

Vájnamérték, egy a feltárási pont szintjében fekvő, rendszerint végtelen magosságig és mélységig terjedő, — 45.116 négyzetméter terjedelemmel bíró derékszögű egyen-
szög.

Feltárási pont alatt mit értünk, és mit kell arról megjegyezni?

Azon pontot, melyből kiindulva a vájnamérték ki-

mérendő. — A felkérő által tetszésszerint, — csupán azon megszorítással — választható, — hogy a feltárt telep részben, és az adományozandó bányatelken belül létezzék.

Melyek a vájnamérték adományozásának feltételei?

A vájnamérték adományozása csak úgy engedhető meg, ha a fenntartott ásványok, az e végett bejelentett helyen fekvő telepükön, oly módon föltárván, hogy azok a helybeli viszonyok szerint vájást érdemlőknek tekintetnek.

Ki van hivatva a vájástérdemlőség megítélésére?

A bányahatóság. Oly bányamegyékben, hol azt a helybeli viszonyok kívánják, a vájástérdemlőség megítélése külön határozatoknak tartatik fenn, s ezek a bányamegyebeli részvényesek meghallgatása után, a ministerium által bocsáttatnak ki.

Mit kell a vájnamérték alapterét illetőleg megjegyezni?

A vájnamérték mindig egyenszöghép határozandó meg; hosszúságának szélességéhez való aránya csak annyiban van korlátolva, a menyinyiben az egyenszög rövidebb oldalának nem szabad 106 méternél kevesebbet tenni.

Mi az adományozás megengedhető kiterjedése?

Egy föltárásra rendszerint csak a zártkutatmány számára fenntartott számú vájnamértékek adományoztathatnak. Ha pedig a feltárási pontnak oly fekvése van, hogy abból több még nem adományozott vájnamérték mérethetik ki, az adománykérőnek szabadságában áll, kő és barnaszénnek négy kettősmértékig, minden egyéb ásványoknál pedig négy egyszerű vájnamértékig terjeszkedni egy föltárásra.

Mi jegyzendő meg az ásvány szén adományozásánál Magyarországot illetőleg?

Az ideiglenes törvénykezési szabályok VII. R. 1. fejezete szerint ásványszénre való bányaadomány az érdekelt földbirtokos beleegyezése nélkül nem adható.

Ervényes e rendszabály a magyar korona egész területén?

Nem, — mert Erdélyben, Horvát Tótországban és a volt katonai határörvidéken, az ásvány szén szabad, azaz

a földbirtoktól független.

Mily bélyegilleték alá esnek az adományozási kérvények?

Az adományozási kérvény első íve 1 frt 50 kr. minden következő íve, pedig 50 kros bélyeggel látandó el.

Hol, és hogyan nyújtandók be az adományozási kérvények?

Az adományozási kérvények az illetékes bányabiztosságnál vagy bányakapitányságnál, még pedig írásbelileg nyújtandók be.

Hogyan szerkesztendők az adományozási kérvények?

Az adományozási kérvényeknek tartalmazniok kell:

1. a kérelmező vagy meghatalmazottja nevét és lakhelyét, — azok sajátkezű aláírását, — esetleg a meghatalmazott meghatalmazványát;

2. a feltárásnak fekvését és minőségének leírását;

3. a földtulajdonos, megye, község járás megnevezését;

4. a feltárási pontnak, két elmozdithatlan s könnyen megismerhető ponttól való távolságának megjelölését;

5. ha a feltárás megelőző kutatás eredménye, a kutató vájár előadását;

6. azon irány, távolság és mélység megjelölését, melyben a feltárás a külbevéjáástól számítva eszközöltetett;

7. Annak kijelentését vajjon a felkért mértékek önállólág iktatandók-e be a bányakönyvbe. — vagy valamely más beiktatott műhöz csatolandók e új alkatrészként;

8. Az adományozandó bányatelek (bányatelkek) nevét;

9. Az esetleges szomszédos zártkutatmányosok vagy bányabirtokosok czimét.

Mily mellékletek csatolandók az adományozási kérvényhez?

1. Az adományozandó feltárás próbadarabja.

2 Fektetési vagy fekvési térkép.

Mit értünk fekvési térkép alatt? és mit kell róla tudni?

Fekvési térkép, egy a kültért is kitüntető $\frac{1}{2880}$

mérték-arányban szerkesztett térkép. (Bélyegilletéke 15 esetleg 30 kr.) Ez két példányban terjesztendő be, mi mellett megjegyzendő, hogy ezek egyikébe a fölkért vájnamértékek számának és fekvésének be kell jegyezve lennie.

Beadhatók, mint az adományozási kérvény mellékletei, vagy a kért adományozás megengedhető volta iránt a helyszinén megejtendő tárgyalás, — úgynevezett bányajárás — előtt nyolcz nappal. — Ezen határnapot annál bizonyosabban kell betartatni, mivel különben az adomány iránti kérvény hatályát veszti.

Elkülönítendők az adományozás iránti kérvények?

Minden adományozásért, — külön kérvény nyújtandó be. — Ha az egyideűleg benyújtott kérvények azonban a fölkért vájnamértékek tekintetében egymással kapcsolatosak, úgy közös fekvési — térképük benyújtása megengedettik.

Több kérvényező közül kit illet meg az előjog?

Azt, kinek adományozási kérvénye előbb nyújtott be a bányahatóságnál. — Az ugyanazon vájnatelek iránti oly különböző kérvényezők, kiknek kérvényei ugyanazon napon jutnak a bányahatósághoz — ha másként nem egyezkedhetnének — a vitás telket közösen kapják.

Mikép intéztetnek el helyesen szerkesztett kérvények?

Bányajárási hirdetmény kibocsátása által.

Mit kell a bányajárási hirdetménynek tartalmazni?

1. Az adományozási kérvény számát; 2. azon bányahatóság czimének és székhelyének megnevezését, melynél a kérvény beadatott, illetve, mely a hirdetményt kibocsátja; 3. az adomány kérő vagy annak meghatalmazottja nevét; 4. az adományozandó vájnamértékek számát és minőségét; — 5. a község, — járás — megye megjelölését; — 6. annak kitüntetését valjon a fekvési térkép a kérvénnyel egyideűleg nyújtott-e be, — vagy csak utólagosan fog beterjesztetni; 7. annak rövid

megjelölését, hogy a feltárás a) mily ásványra eszközöltetett; b) mily és kinek birtokterületén fekszik; c) akna (tárna) ereszke stb. által, mily irányban és távolságban éretett el 8. A bányajárás év, hó, napja órája és helyének (helyszíne) kitüntetését (ha ez esetleg kitűzhető nem volna a hirdetményben megjegyzendő: „hogy a bányajárás ideje később fog köztudomásra hozatni“) és 9. annak kijelentését, hogy e bányajárásra mindenki meghivatik, ki magát érdekelve találja, — végre 10. a keltet, hivatalos pecsétet és aláírást.

Kik értesítendők a bányajárásai hirdetmény kibocsátásáról? és miként történik ezen értesítés?

1. Az adomány-kérő vagy annak meghatalmazottja. (Ez két hirdetményt kap, — még pedig oly megjegyzés kíséretében, hogy az egyik példányt a bevájásra látható módon függeszse ki) — 2. azon községi előjáróság, mely-község területén az adományozandó, vájnamérték fekszik (szokásos közhirré tétel végett). — 3. Az adományozást kérő által bejelentett vagy a bányahatósági könyvekből kinyomozható szomszédos és azon zártkutatók és adományozott telkek birtokosai, vagy azok beigazolandó meghatalmazottjai, kik a tárgyalás alatt levő adományozás által jogaikban érintve lehetnek. — 4. Az érdekelt földbirtokosok vagy azoknak meghatalmazottjai. — Ha nyilvános tekintetek veendőek figyelembe 5. az illetékes politikai hatóságok. — Oly helyeken hol vasuti vállalatok érdekelve lehetnek 6. ezeknek meghatalmazottjai vagy tulajdonosai.

Egy hirdetmény a bányahatóság hivatali táblájára kifüggesztendő.

Mit kell a bányajárás megtartásának idejéről megjegyezni?

A bányajárás az adományozási kérvény benyújtása után legkésőbb hat hónappal megtartandó.

Mi a bányajárás feladata?

1. Az előadott ásvány feltárás létezését s annak vájást érdemlőségét kétségen kívülé tenni; 2. megvizsgálni, vajon és mily változásokkal adományozható a felkért telkek a felkérőnek, korábbi jogok sérelme nélkül.

mihez képest, különösen a szomszédos zártkutatmányosok, kiket vájnatelkük választási előjoga illet, az (vájnatelek) egyelőre kimérendő; — 3. minden köztekintetbeni és az érdekelt földbirtokoshozi viszonyokat kinyomozni; 4. a fekvési térképet megvizsgálni, s azt, ha szükségesnek találtnék, kiegészíteni és megigazítani; 5. az adományozandó tárgy becsértékének meghatározása.

Mi a bányahatósági kiküldöttnek bányajárás alkalmával való feladata?

Minden lényeges körülmény kipuhatólása, — a jelenlévő felek, azok meghatalmazottjai, — esetleges hatósági kiküldöttek és szakértők véleményének meghallgatása, — ezek bárminemű megjegyzéseinek a tényállás kiderítésére való felhasználása; — nehézségek kiegyenlítése és a tárgyalás menetéről szöllő jegyzőkönyv felvétele.

Mit kell a bányajárási jegyzőkönyvről megjegyezni?

A bányajárási jegyzőkönyv, a tárgyalás menetének hű képe kell hogy legyen. — A bányajárási jegyzőkönyv épen úgy mint a hitelesített és helyesbített fektetési térkép az összes jelenlévő érdekeltek és szakértők által aláírandó. — A felek írásbeli vagy a tárgyalás utáni észrevételei a jegyzőkönyv keretébe nem tartoznak. — Ha a felek között a tárgyalás alatt egyezségek vagy szerződések köttenek, úgy azok szabályszerű alakban szintén felveendők a jegyzőkönyvbe. — A jegyzőkönyv ivenkénti bélyegilletéke 50 kr.

Mi történik a lezárt bányajárási jegyzőkönyvvel?

A lezárt, felolvasott, megmagyarázott és hitelesített illetve aláírt jegyzőkönyv, a kiküldött bányahatósági tisztviselő által az illetékes bányakapitányság elé terjesztetik határozat hozatal végett.

Ki van hivatva a bányajárás fölött határozni?

Azon bányakapitányság, melynek kerületében az adományozandó telek fekszik.

Hogyan történik ezen határozás?

Határozat kiadása, és ezen határozatnak az összes érdekeltekhez való juttatása által.

Mi történik oly esetekben ha az adományozás ellen nehézségek támasztatnak?

Ezek lehetőleg kiegyenlítendők, — esetleges feltételek, pedig az adományozási okmányba felveendők.

Mit kell az adományozási okmányba felvenni?

Az adományozási okmány Ő Felsége nevében állítandó ki. Tartalmaznia kell:

1. az iktatói számot és évet; 2. az adományos vezeték és keresztnévét, állását vagy foglalkozását és lakhelyét (esetleg czég, vagy társulat); — 2. a feltárásban előjövő ásvány nemét; 3. a vájnatelkek számát és térfogatát, — (a helyesbitett fekvési térkép hivatalos másolatának melléklése mellett); 4. a feltárási pont megjelölését, és két elmozdithatlan, általánosan ismert rögponttól való irány- és távolság szerinti rögzítését; — 5. a község, járás, megye megnevezését; — 6. az adományozott telek, a felkérő által választott nevét; 7) annak kijelentését, valjon az, a bányakönyvbe mintönnálló birtok, vagy pedig egy már bejegyezett műhöz alkatrészként csatolandó e a bányakönyvbe.

Mikor történik a vájnamértékek elcövekelése? és hogyan?

Minden adományozott telek, a mennyiben a bányamegyei alapszabályok által más nem rendeltetik, az adományozás jogerejüvé válta után, legföljebb egy év alatt minden szomszéd bányabirtokos, kutatási vállalkozó, földbirtokos, meghívása mellett, az adományozási okirat és fekvési térképhez képest felmérendő, s a fölszinen elhatárokvezendő.

Ki köteles az ez irányban való intézkedéseket megtenni?

Az e végetti intézkedést, a bányahatóság hivatalból köteles megtenni. Azon esetekben, midőn már a bányajárásnál kiderül, hogy az adományozást semmi sem gátolja, a bányahatóság küldöttje a határ-kövezést mindjárt a bányajárás befejezése után, köteles teljesíteni.

Mit kell a határokövezésről még megjegyezni?

A határokövezés teljesítéséről, minden határkő pontos leírása mellett jegyzőkönyv szerkesztendő, s a határok kövek fekvése, a fekvési térképbe is beiktatandó. A jegy-

zökönyv a bányahatóság által megerősítendő, s a bányabíró-ságnak, a bányakönyvbe való bejegyzés végett megkül-dendő.

Mit értünk határköz alatt?

Oly helyrészek melyek adományozott vájnamértékek-kel, úgy körül vannak véve, hogy azokba rendes vájna-mérték nem fektethetik, határközöknek neveztetnek.

Mit kell határközök adományozásánál különösen szem előtt tartani?

Hogy a határközök különösen adományozandók, s új adományozásoknál lehetőleg kerülendők. A már létező vagy jövődöbeli adományozásoknál el nem kerülhető ha-tárközök, csak oly bányairtokosoknak adományozhatók kiknek vájnamértékei azokkal határosak.

Mily fenntartott ásványokra adományoztatnak külmértékek?

Csak oly fenntartott ásványokra, melyek fövenytor-latokban, folyammedrekben, homokzátonyokban, külgör-getegben, áradmányban vagy régi felhagyott górczokban előjönnek, — továbbá gyp és szemes vasérczre. — (Meg-jegyzendő azonban, hogy górczok csak az esetben lehet-nek külön adományozások tárgyai, — ha azok adományo-zott telkeken kívül fekszenek.)

Minő terjedelműek a külmértékek?

A külmértékek adományozható legynagyobb terje-delme 115.000 m².

A megengedett lehatolási mélység csak addig ter-jed mig szilárd közet el nem éretik.

Mit kell a külmértékekről még megjegyezni?

Oly helyeken, hol a kutatások, a földbirtokosok vagy a közigazgatási hatóságok beleegyezésétől függnék, — e beleegyezés nélkül külmértéki munkák nem üzhetők.

A kutatásra nézve a nyilvános megjelölés és a föld-birtokos iránti viszony tekintetében fennálló szabályok, a a külmértékekre is alkalmazandók. A kutató vájások kezdése és a vájnatelkek szerzése és használása a kül-mértékeken belül vagy azok alatt, az utóbbiak által nem gátoltatik; ezek tulajdonosainak azonban károsítás ese-

tében, a kártérítéshez oly igényük van, mint e bányaművelés által érintett földtulajdonosoknak.

Mily természetűek a bányaugedélyezések?

A bányaugedélyezések az adományozásoktól eltérő oly jogosítványok, melyek ezek kiegészítésére és segélyezésére rendelvek.

Mik képezik az engedélyezések tárgyát?

Segédvájások és megyetárnák.

Mi a különbség a segédvájás és megyetárna között?

Megyetárnák egész bányamegyék javára szolgálnak, segédvájások pedig csak egyes bányaegyedek érdekében nyittatnak.

Természetük szerint, milyenek lehetnek a segédvájások?

Akna és tárna segédvájások.

Feladatuk szerint mily segédvájásokat különböztetünk meg?

A szellőztetés, szállítás és vízmentesítés könnyvítésére szolgáló akna vagy tárna segédvájásokat.

Milyenek a segédvájások fekvésük tekintetében?

1) Olyanok melyek a segélyre szorult bányatelekig egész kiterjedésükben szabad terepen fekszenek: 2) melyek részint szabad, részint fedett terület alatt vonulnak el; és 3) olyanok, melyek egész kiterjedésükben idegen adományozott telkek, vagy idegen zártkutatmányok alatt létesítendőek.

Mily különbséget lehet a segédvájások között tenni bányakönyvezés tekintetében?

Vannak önállóan bejegyzett, és bányatelkek tartozékaiként beiktatott segédvájások.

Hogyan szerkesztendőek segédvájások engedélyezése iránti kérvények?

A segédvájások engedélyezése iránti kérvények első ívének bélyeg illetéke 1 frt 50 kr. minden következő ívé 50 kr. -- Minden ily kérvénynek tartalmaznia kell: 1) A kérelmező nevét, polgári állását és lakhelyét; — ha meghatalmazott folyamodik, ennek meghatalmazványa csatolandó, (hacsak megfelelő meghatalmazványa nincs már a bányahatóság okmánytárában előre letéteményezve); —

2) annak megjelölését, hogy mely bányák segélyezése czéloztatik; 3) mely irányban, és esetleg 4) mely bányákon át tervezetik annak hajtása; 5) esetleges szerződések és 6) a szándékolt segédvájás irányát és fekvését kitüntető térkép, a kérvényhez mellékelendő.

Mikép intéztetnek oly kérvények, melyekben valamely bányabirtokos saját művéhez, egy szabad terrainumon fekvő segédvájás engedélyezésért folyamodik?

Ha valamely bányabirtokos saját művéhez, valamely szabad telken átvonuló segédvájás engedélyezését kéri, az neki, az érdekelt hatóságok és felek meghallgatása után, nemkülömben az engedélyezés megengedhető volta ellen tett kifogások feletti határozás után megadandó.

A engedélyezett segédvájás a kérvényező vájnatelkéhez iktatandó a bányakönyvbe.

Hogy intéztetnek el oly esetek, midőn valamely idegen vállalkozó, vagy több segélyre szorult vájnabirtokos együttesen, — folyamodik segédvájás engedélyezéseért?

Az ilyen segédvájások engedélyezése csak minden helyi körülmény kinyomozása után, továbbá a segédvájás megengedhető volta és szükségességének megállapítása után történhetik. Ily segédvájás önálló bányaművelési engedélykép iktatandó be a bányakönyvbe, mi mellett egyzersmind a segélyreszorult bányabirtokos által elvállalt kötelezettségek, — annak birtokára terhül irandók.

Mi jegyzendő még a segédvájás engedélyezési okmánya tárgyában?

Ily engedélyezési okmányok Ő Felsége a király nevében állittatnak ki, és tartalmazzák az engedélyes vagy az engedélyesek nevét illetve neveit és lakhelyét, — a segédvájás fekvését, — az engedélyezés feltételeit, — az esetleg létrejött egyezségeket, valamint a résztvevők legnevezetesebb jogai és kötelezettségei felsorolását.

Mit értünk megyetárna alatt?

Megetárnak, alag (tárnaszerű) vágatok, melyek által, terjedelmesebb bányamegyék ásványtelepeinek feltárása, és ezek lefejtésének könnyítése czéloztatik; vagy

más szóval, oly altárna, melyet közös költségen vállalkozók létesítenek, egész bányamegyék használatára.

Mit értünk altárna alatt?

Altárna valamely bányászatnak legalsó tárnája.

Mi a különbség a megyetárna és altárna között?

A megyetárnak az előbbi bányatörvények szerinti altárnákhoz hasonló intézmények, és ezekről csak annyiban különböznek, hogy rendesen, szerződészerű jogokon alapulnak, míg az altárnak jogviszonya a törvények által volt megállapítva.

Melyek a megyetárnak engedélyezésének feltételei?

Megetárnak csak úgy engedélyeztetnek, ha azoknak létesítése a bányászat általános hasznára az egész bányamegyében kívánatosnak látszik.

Mikor engedélyezhető a megyetárna?

Ha az igényelt megyetárna területében létező vájnabirtokosok közül a tárna előállítása mellett oly tetemes szám nyilatkozik, hogy azt a kérvényező elvállalhatónak véli, és ha egyszersmind kétségen kívülé tétetik, hogy az előállítás azon bányavállalkozóknak is javára szolgáland, kiknek jövőre fognak a bányamegyében vajnamértékek adományoztatni, — habár a megyetárna területében létező vájnabirtokosok mindnyájan az ajánlatba bele nem egyeznének is.

Hogyan szerkesztendő a megyetárnak engedélyezése iránti kérvények?

A megyetárnak iránti kérvények első ívének bélyegilletéke 1 frt 50 kr. — minden következő ívé 50 kr. — Minden ily kérvénynek a főüzleti tervvel és azon egész bányamegye kultérképével kell ellátva lennie, melyen belül a megyetárnás a vájást vezetni és szétágaztatni szándékozik. Egyszersmind azon föltételek terve is előterjesztendő, melyek alatt a kérvényező a vájásra késznek nyilatkozik.

Mi által határozatnak meg a megyetárnás és a bányamegyében már létező bányabirtokosok közötti jogok és kötelezettségek?

A közöttük létrejött egyezés által. Azon jogok és

kötelezettségek, melyek a megyetárnást a jövőbeli új adományozások által vájnamártékeket szerzők irányában illetendik, a megyetárna engedélyezésében pontosan kifejezendők.

Megyetárnák engedélyezése iránti kérvények mikép intéztnének el?

A bányajárás kiiratik, — és erre a kérelmező, — az érdekelt bányabirtokosok és zártkutatók, a politikai hatóság, a községi előjáróság és esetleg érdekelt más hatóságok meghívtnak.

Mi a megyetárna iránti bányajárásnál a kiküldött biztos feladata?

1) Constatálása a megyetárna hajtása hasznosságának és szükségességének ~~2) a megyetárna területének meghatározása — és térképezése; 3) a jogviszonyok rendezése; 4) esetleges köztekintetű akadályok körülírása. — 5) Az egész eljárásról szóló kimerítő jegyzőkönyv felvétele.~~

~~Mi jegyzendő meg a megyetárna engedélyezési okmánya tárgyában?~~

Az engedélyezési okmány kiállításának megengedhető volta iránt a földmívelési ministerium határoz. — Az engedélyezési okmánynak tartalmaznia kell, a megyetárna határi területét, — a megyetárnás és a bányavállalkozók közötti jogviszonyok felsorolását, — és azon jogviszonyokat, melyek a megyetárnás és a jövőbeli adományosok között kötelezők lesznek.

Elhagyott megyetárnákról mi jegyzendő meg?

Ha valamely megyetárna elhagyottá válik, az mint olyan, az új adományozásra nézve előadott szabályok megtartása mellett ismét adományozható.

IV. A teleknek és víznek bányászati vállalatokra való átengedése és a bányakárok megtérítése.

Mit kell a telek átengedésről általán tudni?

Minden földtulajdonos köteles a bányaművelés üzemeltetésére szükséges telkeket a bányavállalkozónak megfelelő kártalanítás mellett, használat végett átengedni.

Mely magyar törvényezikk intézkedik a kisajátítás tárgyában?

Az 1868. évi LV. t. cz.

E törvényezikk mely §-a tárgyalja a bányászati czélokra szükséges kisajátításokat?

89 §-a.

Hogy hangzik e § szövege?

A bányászati czélokra szükséges kisajátításokról a bányatörvény intézkedik.

Minden helyen követelhető a telek átengedés?

Oly helyeken, hol a kutatás a földbirtokos, vagy a közigazgatási hatóság különös beleegyezésétől függ, (á. bt. 17. §) a telek átengedés nem követelhető.

Mi a különbség az országos kisajátítási törvény rendeletei és a bányatörvény ez iránti intézkedései között?

Az első szerint a kisajátítást nem akadályozhatja sem a kisajátítandó ingatlannak, sem pedig a tulajdonosnak vagy birtokosnak minősége (1868. LV. t. cz. 7. §) míg az utóbbinál helyi korlátozások érvényesek (á. b. t. 17. §).

Mily időtartamra történik a kisajátítás?

Vagy korlátolt időtartamra, -- vagy örök időre.

Korlátolt időtartamu kisajátítás mely esetekben történik?

Kutatási kísérletekre, vagy más csupán mulólagos bányaművelési használatra.

Mikor követelhető a tulajdonképeni átvétel?

Oly czélokra leendő elvételnél, melyeknél a teleknek állandó használása előre látható, — vagy akkor ha az eleinte csupán mulólagosnak látszott használat állandóvá válik.

Mi a kutató és bányavállalkozó kötelessége az esetben, ha munkálatai számára idegen földterületet igényel?

A teleknek átengedése iránt a földbirtokossal, az egyezkedést megkísérteni; — és ha a barátságos egyezkedés eredményre nem vezetne, a bányahatósághoz a teleknek kényszer útján való átengedése iránt, azaz a kisajátítási eljárás megindításáért folyamodni.

Mikép szerkesztendő a kisajátítási kérvények?

Minden kisajátítás tárgyában beadott kérvény 50

kros bélyeggel látandó el. A kérvényben az igényelt földterület nagysága, ennek telekkönyvi száma, és azon czél tüntetendő ki, — melyre a kisajátítandó terület használatni fogna. Czélszerű ha a kérvényhez egy (ív-nagyságunként 15 kros bélyeggel ellátott) helyszini térkép csatoltatik.

Mikép intéztetnek el a kisajátítás megindítása iránt beadott kérvények?

A mint valamely kisajátítást kérelmező beadvány a bányahatósághoz beérkezik, ez a politikai járási hatóságot a kitűzendő tárgyalás napjának megállapítása végett, megkeresi. — Ha a bányahatóság és a politikai hatóság egyetértőleg megállapították a tárgyalás napját szükség esetében gazdasági és bányászati szakértők választatnak. Azokat a politikai hatóság, ezeket a bányahatóság nevezi ki. Ezen előleges intézkedések bevégezte után, a kisajátítási tárgyalás a szakértők, a bányavállalkozó és a földbirtokos meghívása mellett, egy bizonyos napra, illetve egy bizonyos nap, alkalmas órájára a helyszínére kitűzetik.

Mire nézve hallgatandók ki a szakértők a tárgyalás folyamában?

A tárgyalás folyamában a szakértők kiballgatandók arra nézve: 1) valjon a bányavállalat oly természetű-e, hogy a telek kényszer útján való átengedése valóban szükséges? 2) valjon épen a kérdéses telek szükséges-e a vállalathoz, s nem lehetne-e más kevésbé termékeny oly telket használni e czélra, melynek elfoglalása a mezőgazdaság kisebb hátrányával járna; 3) kérdéses teleknek, mily nagy része foglalandó-e le a bányavállalat céljaira; 4) valjon a telek a szándékolt használat által teljesen megváltozván, előbbi céljaira használható lesz-e, — és ha a volt birtokos esetleg ismét átveendi, mily költséggel lehet azt előbbeni állapotába visszahelyezni?

Mi a politikai hatóság kiküldöttjének feladata a kisajátítási tárgyalás folyamán?

A politikai járási hatóság kiküldöttje meghatározza,

hogy mily köz- és mily biztonsági tekintetek lesznek figyelembe veendőek, és esetleg, mily köztekintetek vannak a szándékolt kutatás vagy bányavállalat ellen. Ha gazdasági szakértők vannak jelen a tárgyalásnál, ezek kihallgatandók a kisajátítási árra vonatkozólag.

Mi a kisajátítási tárgyalás folyamában a bányahatósági kiküldött feladata?

A bányahatósági kiküldött a kisajátítási tárgyalás folyamában csak arra szorítkozik, hogy a bányászati szakértők kihallgatása mellett, — a terepnek a bányavállalatra való szükségességét megállapítja.

Mikép intéztetnek el a kisajátítási eljárás fölött felvett jegyzőkönyvek?

A bányahatóság a jegyzőkönyv valamint az összes többi tárgyalási iratok alapján az iránt határoz, hogy a kisajátítás a kérdéses bányavállalatra szükséges-e, — hogy mily nagy terület sajátítandó ki, — hogy mily időtartamra történjék az, és végre, hogy a visszahelyezés mily módon eszközöltessék? és eme határozatot az összes iratok csatolása mellett a politikai járási hatósághoz átteszi. Nem összhangzó határozatok felett, a bányahatóság felterjesztésére a f. i. k. ministerium határoz.

Mily módon eszközöltetik a kárpótlás, és mi következménye van a kárpótlási összeg lefizetésének?

A mi a kárpótlási összeget illeti, az a körülményekhez képest, egyszer s mindenkorra lefizetendő, vagy évenként szolgáltatandó összegben állapittatik meg, melyet a bányavállalkozó biztosítván vagy letevén, még akkor is követelheti az átengedést, ha a földbirtokos meg nem elégednék is a határozattal, s törvény útjára kíván lépni, mi egyébiránt kedvezőtlen határozat esetében a bányavállalkozónak is nyitva áll.

Köteles a földtulajdonos határkövek, vagy kutatási jegyek földbirtokán való felállítását tőrní?

A földbirtokos, ily jegyek felállítását, a netalán okozott kár megtérítésének feltétele mellett tőrní, és azokat érintetlenül hagyni tartozik.

Hol nem engedtetik meg ily határ és jelkövek lerakása?

Az ált. bt. 17. § a) b) és c) pontjai alatt említett földtulajdonon belül, — vas és országutakon.

Mi következik az ált. bt. ama rendelkezéséből hogy a földbirtokos bányászati határ és jelkövek felállítását tulajdonán belül tűrni tartozik?

Hogy minden határkövezés alkalmával megejtendő tárgyaláshoz, az érdekelt telektulajdonosok is meghívandók; — hogy a szóban forgó jelek álláshelye jegyzőkönyvileg közhírré teendő: — és hogy az ilyes tárgyalás folyamában a kárpótlási összegek is meghatározandók.

Mit kell a külvizek átengedése tárgyában megjegyeznünk?

Oly külvizek, melyek a bányaüzletre szükségesek, a tulajdonos ellenére is, s a megyetárnásnak még más bányabirtokosok által is átengedendők, a mennyiben azt vízrendőrségi vagy más köztekintetek nem ellenzik, s a kivánt vízátengedéstől nagyobb nemzetgazdászati előnyök várhatók.

Az az iránti nyomozásnak, a telekátengedés tekintetében fennálló szabályok szerint kell történnie, s a határozatban egyszersmind azon föltételek is megállapítandók, melyek alatt a bányavállalkozót a vízjog illeti*.)

Mily határozatok állanak fenn, a bányakárok megtérítését illetőleg?

Oly épületekben vízvezetéseken, vagy más építményekben okozott kárért, melyek valamely bányatelken belül, annak adományozása után, a felsőbbbségtől nyert építési engedelem nélkül állíttattnak fel, a bányabirtokos nem felelős.

Ha valamely földbirtokos, adományozott külmértékén belül akar építkezni, a külmértékek birtokosának, — a politikai hatóság által, a bányahatóság meghallgatása

---

*) Miután itt vízjogról van szó szükségesnek tartom fel-
említeni, hogy a m. törvényhozás az 1885-évi XXIII. t. cz.-ben a
vízjogról kimerítően intézkedett. — Különösen bányászatra, és banya-
jogra vonatkozik eme t. cz. 23. §-a és 157. §-ának ötödik kikezdése.

mellett, kellő határidő szabandó, mely alatt ő az építkezésre szánt téren az adományozott, fentartott ásványokat kiszedni köteles.

V. A bányatulajdonról és a bányaadományozással egybekapcsolt jogokról.

Mire vonatkoznak a bányatulajdon birtokát és haszonvételét tárgyazó különös határozatok?

1. A nyilvántartó bekebelezésre. 2. A vájnamértékek összesítésére és eldarabolására. 3. A bányatulajdon más javakkal való egyesítésére. 4. A nyilvántartó rendben tartására. 5. A bányák tartozékára. 6. A vájna és külmértékeken belül előforduló fenntartott vagy fenn nem tartott ásványok jövesztésére. 7. A vájnavizek haszonvételére. 8. A vájnában vagy kint teendő bizonyos építkezéseket tárgyazó jogosítványra. 9. Iparjogok üzletét tárgyáló jogosítványokra.

Mik képezik a bányatulajdon tárgyát?

Adományozott vájnamértékek, határközők, segédvájások és megyetárnák, melyek mint ilyenek ingatlan tulajdont képeznek, — és bányakönyvi bejegyzés tárgyai.

Mit kell tudnunk a bányakönyvekről? Mi és hogyan jegyeztetik fel azokban?

A bányakönyv, hol és miként vezetendő, külön szabályok által határoztatik meg. A megyetárnák a bányakönyvbe, a megyetárnás birtok lapjára jogképen, s a megyetárnás irányában, más bányabirtokos által szerződésileg átvállalt kötelezettségek, azoknak, ezen kötelezettségek által érintett birtokaira, teherképen jegyeztetnek be. Azon később adományozott vájnamértékek birtokosainak, kik a megyetárnás számára teljesítendő szolgálmaikat, már vájnamértékeik szerzése által vállalják el, kötelezettségei, adományozási okleveleikben foglaltatnak.

Ujjonnan adományozott vájnamértékek azok megszerzőjének választása szerint önállóan jegyeztetnek be a bányakönyvbe, vagy valamely már ott bejegyzett birtok-

hoz csatoltathatnak. Oly kimért határközők és segédvájások, melyek valamely vájnabirtokosnak saját vájnájához adatnak, mindig a főjósághoz irandók, közös határközők, s önálló segédvájások pedig külön jegyzendők be.

Mi jegyzendő meg a külmértékek bányakönyvezése tárgyában?

A külmértékek, mint olyanok, nem tárgyai a bányakönyvi bejegyzésnek, hacsak birtokosuk által, nem csatoltattak maradandólag, valamely már létezett, bányakönyvezés tárgyát képező bányabirtokhoz. Ezen esetet kivéve a külmértékek csak a bányahatósági feljegyzési könyvekben szerepelnek.

Elkülönzött vájnatelkek egyesíthetők-e?

Külön adományozott, elkülönzött vájnatelkek, nem téve különbséget valjon azok ugyanazon vagy különböző birtokosok tulajdonát képezik-e a birtokosok kérelmére egy fővájással ellátott, egyetlenegy nagyobb telekkel egyesíthetők, ha: 1. egymással közvetlenül határosak; 2. ha az egyesítés által a bányaművelés czélszerűbben üzethetik.

Mely hatóság van hivatva az összesítés megeengedhető volta iránt határozni?

A bányahatóság.

Mikép szerkesztendők az összesítés iránti kérvények?

Összesítés iránti kérvények első ívének bélyegilletéke 1 frt. 50 kr., minden következő ívé pedig 50 kr. A kérvényhez, egy az összesítendő bányatelkek fekvését kitüntető térkép (ívnagyságonként 15 kr bélyeggel ellátva) mellékelendő. Ha az egyes összesítendő telkeken jelzalogok léteznek az egyes jelzalogos hitelezők írásbeli beleegyezése is csatolandó a kérvényhez.

Mily eljárás követendő a bányahatóságok által az esetben, ha összesítés iránti kérvények nyújtandók be?

Megvizsgálni 1. valjon az összesítendő telkek vagy mértékek közvetlenül egymással határosak;

2. valjon az összesítendő telek, a törvényes méretet meg nem haladja.

3. A bányatörvényszék útján megállapítani valjon

az összesítendő telkek nincsenek e jelzálogokkal terhelve. —

Mikép intéztetnek el oly kérvények, melyekben egymással nem határos vagy a törvényes mértékeknél nagyobb kiterjedésű telekegyesítés kérelmeztetik?

Visszautasíttatnak.

Mily kivételes esetek fordulhatnak elő az összesítésnél? és hogy történhetik az egyesítés ily kivételes esetek beállta alkalmával?

Ha az ilyes különböző vájnákra, különböző jelzálogos terhek vagy ugyan azon terhek, különböző rendben vannak bejegyezve, a vájnatelkek összesítése csak úgy engedtetetik meg, ha a hitelezők beleegyezése és az iránti nyilatkozata létezik, hogy a terhek mily rendben ruháztassanak át, az egyesített birtokra.

Mily nagy területekre engedhető meg az egyesítés?

Az összesítés egy feltárássra adományozható vájna telek kétszeres nagyságára engedhető meg.

Mi előzi meg az összesítés megengedését?

Egy erre vonatkozó tárgyalás, mely alkalommal, a kérelem teljesítésének megengedhető volta kitudandó és új fekvési térkép készítendő.

Mi történik azon esetben, ha az egyesítendő telkek több bányahatóság kerületében fekszenek?

Ha az egyesítendő egyes vájnamértékek, különböző bányahatóságok hivatalkerületében fekszenek, az összesítés csak az érdekelt hatóságok egyértelmű határozása folytán mondható ki.

Eltérő bányahatósági határozásoknak mi a következménye?

Ha a bányahatósági határozások nem egyetértőek, — a véleményeltérések fölött a f. i. k. m. dönt. mely egyszersmind azon bányakönyvet is kijelöli, melybe az összesített egész beiktatandó. (Ha a kérelemnek hely adatik az eredeti okmányokra való vonatkozással, új adományozási okirat adatik ki, s a bányakönyv kiigazíttatik.

Minő körülmények között darabolható el valamely egyszerű vájnamérték?

Egyszerű vájnamérték, térileg csak akkor osztat-

hatik fel, ha annak mindenik része, valamely szomszédos önálló vájnabirtokkal egyesítettik.

Hová tartozandnak a felosztott vájánán fekvő jelzálogos terhek?

Azon egész birtokokra szállnak át, melyekkel a részek egybekapcsoltattak.

Mi történik az eldarabolás tekintetében akkor ha a felosztandó vájánán már más terhek és más rendben fekszenek?

Akkor az eldaraboláshoz a jelzálogos beleegyezése szükséges, — valamint annak körvonalozása, hogy követeléseiknek átruházása mily módon történjék.

Mi történik az eldarabolás tervezetével?

Az eldarabolás terve, jóváhagyás végett a bányahatóság elé terjesztendő, s a jóváhagyás megtörténte után, a birói hatósággal, a bányakönyv kiigazítása végett közlendő.

Melyek a bányatulajdon künn fekvő alkatrészei? és mit kell ezekről megjegyezni?

Minden külépület, műhely és építmény mely az adományozott, jogosítvány gyakorlására szükséges, — vagy a mű birtokosa által ily célra rendeltetik mint ilyen egészet képez a művel, — és bányakönyvezés tárgya. Ha ezekre jelzálogok vannak bejegyezve, úgy az egyesítés csak a följegyezett jelzálogos hitelezők beleegyezésével történhetik. — Ha ezek azonban bele nem egyeznének, a birtokosoknak szabadságában áll, vagy a feljegyzett jelzálogos tartozást, vagy annak biróilag kitudandó becsértéket a bíróságnál letenni.

Ha a bányavállalkozó más, jöllehet a mű üzemére közvetlenül nem szolgáló ingatlan javakat akar a művel együtt használni, s a nyilván könyvekbe való beiktatás által azzal egyesíteni, a mennyiben a politikai szabályok azt nem ellenzik, megteheti, ha ezen egyesítést a nyilvánkönyvben létező beiktatások nem gátolják. — Azon esetben, ha azokon jelzálogos követelések fekszenek az ált. bt. 117. §. határozmányai mérvadó.

Változnak az adózási viszonyok, az ingatlanok egyesítése vagy elválasztása által?

Nem.

A nyilván könyvek nyilvántartását illetőleg mi jegyzendő meg?

A valamely bányaműnél nyilvánkönyvileg egyesített ingatlan jószágra mind addig, míg az egyesítés tart, azon telek- vagy más nyilvánkönyvekbe, melyekben az netalán előfordul, a birtok- vagy teherállapotra vonatkozólag, beiktatás nem történhetik, s a bányakönyvbe történő beiktatások, az abban a műhöz kapcsolt, künnfekvő ingatlan javakra is kiterjednek.

Mihelyt azonban az ilyes ingatlan javaknak a mű üzemére való rendeltetésük megszűnik, azoknak a műtől való elválasztása is a bányakönyvben azonnal eszközlendő és az azokat tárgyzó rovatok, a telek vagy más nyilvánkönyvekben, melyekbe az említett javak minőségüknél fogva tartoznak, a bányakönyvben időközben rájuk szálolt minden megterhelésekkel együtt ismét előállítandók.

Mit nevezünk valamely bánya tartozékának?

Minden bányatartozéknak tekintendő, különösen a bányánál létező és annak üzemére rendelt állatok, gépek, szerszámok és eszközök, a létező anyagszer, jövesztésbeli és egyébbb készletek s az iparüzlet minősége szerint még eladható állapotban nem lévő érczek és kohótermények.

Van-e helye végrehajtásnak a bányák tartozékaira?

Nincs.

Birtok átruházások esetében mily eljárás követendő?

Minden birtokváltozást, annak megszerzője, ha a birtokra való nyilvánkönyvi bejegyzés tüstént meg nem történhetik is, a szerzési okirat előterjesztése mellett, a mű átvétele utáni tizennégy nap alatt, a bányahatóságnak bejelenteni tartozik, — mely arról a politikai hatóságot a netaláni hivatalos cselekvények teljesítése végett értesítendi.

Melyek a bányaadományozással egybekapcsolt jogok, — a föntartott ásványok tekintetében?

A bányaadományozás által, annak birtokosa, nem

csak az adományozás alapját képezett ásványok, — hanem minden az adományozott vájna vagy külmértéken belül előforduló fentartott minden ásványokra vonatkozó lefejtésre jogot nyer.

Mikor? és mely rendelet által szüntettetett be az arany és ezüstbéli nyers jóvesztményeknek a fejedelmi pénzverő házakba való beszolgáltatás iránti köteleztetés?

1856. ban, az u. a. évi okt. 24-én kelt császári patens által.

Melyek a bányaadományozással egybekapcsolt jogok a fön nem tartott ásványok tekintetében?

A bányaművelés által nyert, fön nem tartott ásványokat, csak annyiban sajátíthatja el kárpótlás nélkül a menyinyiben azokra bánya — és ezzel egybekapcsolt kohóüzlete czéljaira szüksége van; — ezen eseten kívül, köteles azokkal azon földbirtokost megkinálni, kinek földbirtoka alatt azok találatnak.

A földbirtokosnak szabadságában áll ily ásványokat a művelési és szállítási költségek megtérítése mellett magához váltani; de ha ez iránt négy hét alatt nem nyilatkozik, úgy azok a bányatulajdonost illetik.

Mily jogai vannak a földtulajdonosnak, a fön nem tartott ásványok tekintetében?

A földbirtokos, a birtokterületén előjövő fön nem tartott ásványokat lefejtheti, — és feldolgozhatja, — ha csak ezen lefejtés, illetve feldolgozás által, a bányaüzletet nem gátolja.

A külmunkák által való ilyes használat megengedhetősége iránti villongás esetében ki határoz?

A politikai hatóság, egyetértésben a bányahatóságokkal.

Mily jogai vannak a földbirtokosnak a vajnában előforduló fön nem tartott ásványokat illetőleg?

Ha a földtulajdonos a vajnán belül előforduló (fön nem tartott) ásványokat akarja használni, — a bánya-birtokos választásától függ valjon ő azoknak nyerését és kiszállítását a költségek megtérítése mellett maga akarja

e eszközölni, — vagy pedig saját vájnait és kiszállító készülleteit használat végett megfelelő kárpótlásért a földtulajdonosnak akarja-e át engedni.

A vájnavizek használata tekintetében mily határozatok állanak fenn?

1) Oly vájnavizekre nézve, melyeket a bányavállalkozó fakasztott fel, ha azokat ki hagyja is folyni, más állandó külvizekkel való egyesülésükig, — őt a bánya és kohóüzletre s annak tartozékaira használat tekintetében előjog illeti. — 2) Ha ilyes vájnavizek mások által vétetnek igénybe, a bányabirtokos a bányahatóság által felszólítandó, miszerint meghatározott határidő lefolyása alatt nyilatkozzék az iránt, — vajjon ő azokat a legközelebbi határidő alatt a bányauzem céljaira használni akarja vagy sem. Ha ezen nyilatkozat a kitűzött határidő alatt be nem mutattatik, — vagy ha a bányatulajdonos eme fentartott jogával a legközelebbi öt év alatt nem él, — úgy e vizek másoknak is, — és bárminemű célra adományoztathatnak. — 3) Ha a bányabirtokos, ama földbirtokosnak, kinek telkén keresztül a vájnavizek lefolynak, kárpótlás fejében egyszer s mindenkorra egy bizonyos összeget fizetett, vagy ha azért évenkénti fizetéssel tartozik, úgy jogában áll, attól, ki e vizeket használja, mindaddig míg ezen használat tart, az első esetben, a tőkében adott kárpótlás törvényes kamatait, a másodikban, az általa fizetendő évi kárpótlás megtérítését, követelni. — 4) A bányából kifolyó vájnavizek mennyiségében való változásokért, a bányatulajdonos nem felelős.

Mire jogosítja a bányaadományozás a birtokost a műüzlet módja és kiterjedése tekintetében?

A bányaadományozás a birtokost felfogositja:

a) az ásványtelepek további feltárására és arra, hogy az ásványtelepek feltárása végett saját telkén belül, tárnákat aknákat és külvájásokat nyithasson; b) az ásványok nyerése, kiszállítása, felkészítése és hasznosítása, a lég és vízvezetés végett bárminemű készülleteket, gépeket és műhelyeket állítani, mely utóbbiak közé különösen az

érezőrlő malmok és törőművek, zúzdák, osztályzó művek, olvasztó kemenczék, foncsormalmok, érczpörkök, koks-kemenczék, lugzóművek és kovácsműhelyek számítandók ; c) műépítményei üzlete végett tavakat, vizgátakat és vízvezetéseket állithatni ; d) emberek és állatok számára ki és bejárás végett, a bányaszükségletek be-, és jövesztékek kiszállítása végett utakat ösvényeket, hidakat, és górcztéreket állítani : e) a bányák, gépek, anyagszerek és termékek oltalmazására s a munkások, felügyelők és művezetők számára lakásul, — a fennálló törvények és szabályok figyelembe tartása mellett épületeket emelni, f) saját munkás személyzetét, iparszerű nyereséggel a szükséges élelmi szerekkel ellátni.

Mit kell az építési engedelmek tekintetében megjegyezni ?

Épületek, vízművek, utak, hidak, vaspályák, gépek előállítására, s egyéb külépítkezésekre a bányabirtokos köteles az illető politikai hatóság építési engedélyét kikérni, s a bányahatóságnak az építmény előállítása után jelentést tenni. Ha a bányabirtokos, a vájnában nem emberi erő által hajtott gépeket, akar felállítani, köteles ezt, a bányahatóságnak a gépek felállítása előtt bejelenteni.*)

VI. A közös bányaművelésről és a bánya társulatokról különösen.

Kik lehetnek bányák birtokosai ?

Egyes vagy több természeti vagy jogi személyek.

Ha adományozás iránti kérvényben, az esetleges közös birtokosok közötti részlet arány nincs megjelölve, mely részletek, illetik az egyes részbirtokosokat ?

Ha oly bánya adományozás iránti kérvényben, mely több személy által nyújtatik be, az adomány kérők közt létezendő arány nincs kijelölve, úgy ők az adományozásban egyenlően részesítendők.

---

*) A bányákban felállítandó gépek tekintetében, a bányahatóságok beleszóllási joga, bányarendészeti szempontból igazolható.

Kit nevezünk bányavállalkozónak?

Bányavállalkozó-nak nevezzük azt, ki bányászati munkálatokra, jogosítvány mellett vállalkozik.

Kit nevezünk bányabirtokosnak?

Bányabirtokos az, ki adományozás alapján bányaművelést űz, — miután bányajogilag véve, bánya mű alatt azonban nemesak az adományozott bányatelkek és határközők, hanem egyszersmind az azokkal bányakönyvileg összefüggő előkészítő, olvasztó és kohó műveket, külmértékeket, — az azok üzletére szükségelt földterek, utak, vaspályák, tavak, házak stb. birtokát is értjük, — úgy szorosan véve bánya birtokos vagy bánya tulajdonos mind ezek birtokosa.

Mi jegyezendő meg a bányatulajdon nyilvánkönyvi feloszthatósága tekintetében?

Valamely bánya több tulajdonos társai közül, mindenik részbirtokos a bányakönyvben saját birtokának részletére jegyeztethetik, s azt nyilvánkönyvileg másoknak eladhatja és elzálogosíthatja, — de a bányatulajdon nyilvánkönyvi felosztása tekintetében bizonyos tekintetben korlátolva van.

Melyek a bányatulajdon, feloszthatóságának határai?

A bányatulajdon nyilvánkönyvi felosztása a bányahatóság jóváhagyása nélkül az egésznek tizenhatodrésszén alul nem engedtetik meg. Hol az jelenleg kisebb részletekben létezik, a további fölosztás meg nem engedhető — s mihelyest kisebb részek egyesíttetnek, azoknak az egész tizenhatodrésszén aluli földarabolása többé meg nem engedtetik.

Közös bányatulajdon alatt mit értünk?

Ha a bányatulajdon a bányakönyvben egyenlő vagy különböző, bányakönyvileg bejegyzett, egyenként megterhelhető, eladható és elzálogosítható részletekben több birtokos között van felosztva, — úgy ezen jogviszony közös bányatulajdonnak neveztetik.

Hogy neveztetnek ily közös bányatulajdonok részbirtokosai?
Tulajdonos társaknak.

A tulajdonos társak összességét hogy nevezzük?

Bányatársaságnak.

Mily elvek szerint ítélendők meg egy bányamű tulajdonos társainak jogviszonyai?

Az egész tizenhatodrészen alúl fel nem osztott bánya tulajdonos társainak vagy részbirtokosainak, egymás közötti és harmadik személyek irányában való jogai a tulajdonközösségről és szerződésekről szóló általános szabályok szerint ítélendők meg. *)

Mely hatóság van hivatva bányatársasági szerződések jóváhagyására?

A bányahatóság, mert az ált. bt. 136. §-ának rendelkezései értelmében, — közös bányatulajdon részbirtokosai, — ha, a bányaművelés üzlete iránt társasági szerződést akarnak kötni, — ezt jóváhagyás végett a bányahatóság elé tartoznak terjesztetni.

A bányák közös tulajdonának, tizenhatodrészen aluli elosztása mikép történhetik?

A bányák közös tulajdonának, az egész tizenhatodrészenél csekélyebb részletekre való osztása, — ha erre a bányahatósági jóváhagyás kieszközölhető nem volt, — csak bányatársulat alakítása által történhetik.

Mit értünk bányatársulat alatt?

Bányatársulat alatt, bányaművelési üzlet végett alakult oly egylet értetik, melyben minden résztvevő úgy az üzlet folytatására szükséges járulványokért (pótfizetésekért), mint az egylet nevében harmadik személyek irányában elvállalt minden kötelezettségekért csak a közös vagyonban való részlétével felelős.

Hol és miként történik a bányatársulatok nyilvántartása?

A bányatársulat alakítása a bányahatóságnak feljelentendő, — és ez által, illetve ennek nyilván könyveiben nyilvántartandó. — E nyilvántartás akként eszközöltetik, hogy az alakult bánya társulat a bányakönyvben feljegyeztetik, — s az arról készített okirat jóváhagyása

---

*) L. Ideiglenes törv. szab. VII. R. 19. 20. §§.

után, a bányahatóságnál, mindenki által való megtekintetés végett beiktattatik.

Mily jogai vannak az egyes bányatársaknak?

A bányatársulatban, — mindenik résztvevő (bányatárs) a j ö v e d e l e m felosztását igényelheti, — saját részletéről lemondhat, — és másokra ruházhatja.

Menynyiben vannak az egyes bányatársak tulajdonjogai korlátozva?

A menynyiben az a l a p t ő k e felosztásának, vagy a birtok eladásának sürgetése jogában nem áll.

Mit nevezünk bányarészcélinek?

A bányatársulati vagyoni részleteket. *)

Jogilag hogy minősíthetők a bányarészcélinek?

Ingó dolgoknak.

Hány részvényre osztható fel egy bányatársulat vagyona?
128-ra.

Hány részre osztható egy bányarészcéline?
100-ra.

Hol történik a bányarészcélinek nyilvántartása?

A bányahatóságoknál, — a bányatársulati könyvekben.

Mikép történik ezen nyilvántartás?

A részvények és azok birtokosainak a bányatársulati könyvbe való följegyzése által.

Mit kell a bányatársulat nyilvántartási vagyonáról megjegyezni?

A bányatársulat nyilvántartási vagyona csak egészben zálogosítható el, — és csak egészben terhelhető meg.

A bányarészcélinek iránt, mily határozatok léteznek?

Mindaddig, míg valamely bányarészcélinek más birtokosra való ruházása, a bányahatóságnak a bányakönyvbe vagy följegyzés végett föl nem jelentetett, — az ott beiktatott részvényes tekintetik bányatársnak.

A ki valamely bányarészcélinek átvesz, a bányarészcélinek

---

*) Kux.

társulatnak, az arra nézve hátralevő járulványokért is felelős.

Mire köteles minden bányatársulat?

Igazgatóságot egy előjáróval kijelölni, az ez iránti választás eredményét a bányahatóságnak bejelenteni, — és a bányatársulat aláírási czimét feljegyzés végett a hatóság tudomására hozni.

Mi szerint ítélendő meg az igazgatóság meghatalmazványa?

Előljárója bányahatóságilag és bányakönyvileg nyilvántartott szolgálati szerződvénye szerint.

Melyek ily szolgálati szerződvények főbb pontjai?

Határozott, szabatos körülírása: az igazgatónak a mű üzemére való befolyásának a hivatalnokok, felügyelők és munkások járandóságainak, fizetéseinek és béreinek utalványozására; azok felvétele, szerződtetése, illetve elbocsátása iránti hatáskörét illetőleg; szolgálati rendtartások és utasítások kibocsátása, számadások megvizsgálása és elintézése körüli feljogosításának; ingó és ingatlan dolgok vevése és eladására, áru megszabásra, hitelezésre, pénzfelvételre és visszafizetésre, váltó kibocsátására stb. lett felhatalmaztatása iránt; új bányászati jogosítványok szerzésére vagy a bányatársulat birtokát képezőknek elhagyására való feljogosítása iránt a bányatársulat képviselésére vonatkozó joga, kötelezettsége s e képviselet terjedelme iránt.

Megváltoztatható az igazgató szolgálati szerződvénye?

Igen is, — de ha az igazgató felhatalmazványának használata harmadik személyek irányában korlátozandó vagy ha az igazgató netalán egyes jogosítványok gyakorlásában más személyek beleegyezéséhez kötendő, annak szolgálati szerződvényében világosan meg kell jegyeztetni.

Mi jegyzendő még meg a szolgálati felhatalmazások körül?

Homályos, vagy oly módon korlátozott felhatalmazványok, melyek könnyen kétségekre szolgáltathatnak alkalmat, vagy melyek által a bányauzlet törvényszerű

menete akadályoztatnék, el nem fogadtatnak a bányahatóságok által.

Mire köteles minden bányatárs?

Minden bányatárs köteles: 1) ha az illetékes bányahatóság járásán belül lakik, saját lakhelyét; 2) ha e járáson kívül laknék pedig ama kerületben lakó meghatalmazottat, s annak lakhelyét — följelenteni. — és annak meghatalmazványát bemutatni. — Ily meghatalmazott a bányatárs képviselőjére, pótfizetések teljesítésére, bányatársulati és hatósági értesítések és rendeletek átvételére és elintézésére, feljogosítandó.

Bányatársulati gyűlések alatt mit értünk?

A bányatársak törvényes összejövetelét (E gyűléseken a bányatársak, határozványaikat szavazat útján hozzák).

Mikor, és hol tartandók meg a bányatársulati gyűlések?

A bányatársulati gyűlések, rendszeren minden három évben, [az igazgatóság székhelyén, vagy más, a bányatársulat által, arra rendelt helyen tartandók.

Rendkívüli bányatársulati gyűlések mikor és mily körülmények között hívhatók össze?

A bányatársak egy harmadának kívánságára, vagy ha az igazgató, — vagy a bányahatóság, azt, fontos események miatt szükségesnek tartja.

Van e joga a bányahatóságnak ily gyűlésekre biztost küldeni? és mi czélból?

Igen, még pedig oly czélból, hogy az azoknál való ügymenetről tudomása legyen.

Ki bocsátja ki a bányatársulati gyűlésekre való meghívásokat?
Az igazgatóság.

Mikor történjék e meghívás?

A tanácskozássra kitűzött nap előtt, — legalább négy héttel.

Hogyan történjék e meghívás?

Azon bányatársak, kik a bányahatóság járásában való lakásukat feljelentették, vagy ottani meghatalmazottjukat megnevezték, írásban kézbesítés által hivandók

meg, — a többiek pedig hirlapilag szóllitandók fel a megjelenésre.

Ily tanácskozások tárgyát mi képezi?

Az igazgató üzleti jelentése, a számadás befejezése, — és a mérleg a mult közigazgatási évekről, s más fontos igazgatási és üzleti ügyek.

Kit illet az elnöklet.

Addig, míg bányatársulat gyűlési-elnök nem választatik, az elnöklet, a legtöbb részvénnyel bíró bányatársat, s egyenlő részletekkel bírók között a korra nézve legidősebbet illeti.

Szavazat-képességgel kik bírnak?

Az elnök, — és mindenik bányatárs, ki személyesen, vagy felhatalmazottja által megjelent.

Elfogadhatók utólagosan, vagy írásbelileg beadott szavazatok?

Nem.

Mily elvek irányadók bányatársulati gyűléseken való határozat hozatalok tekintetében?

Rendszerint a jelenlevő szavazók általános szótöbbsége részleteik aránya szerint határoz, a legcsekélyebb részlet egységnek vétetvén. A szavazatok egyenlősége esetében azon vélemény bír döntő-erővel, melyhez az elnök járult. — Ha az egyleti alapszabályok megváltoztatása vagy a bányatársulat ingatlan vagyonának elidegenítése forog kérdésben, a határozat érvényességére a jelenlevő szavazók legalább is háromnegyed részének hozzájárulása szükséges.

A bányatársulat felosztása vagy vagyona alaptőkéjének elidegenítése csak az összes bányatársulat vagy a részbirtokosok háromnegyed részének beleegyezésével történhetik. Ez utóbbi esetben a bányahatóság jóváhagyása kérendő ki.

Mit kell a bányatársulati jegyzőkönyvnek magában foglalnia? és mit kell erről megjegyezni?

Minden bányatársulati gyűlés lefolyásáról jegyzőkönyv veendő fel, e jegyzőkönyvnek tartalmazni kell: a megbeszélés alá került tárgyakat, — az ezek fölött hozott

határozatokat, a megjelent bányatársak vagy azok meghatalmazottjainak névsorát. — az általuk képviselt szavazatokat, — azon szavazat arányt, melylyel a határozatok hozattak.

A jegyzőkönyv vezetéséről az igazgatóság előjárója köteles gondoskodni. Hitelesítése a jelenlevő bányatársak vagy azok meghatalmazottjainak név aláírása által eszközöltetik.

A pótfizetéseket illetőleg mi jegyzendő meg?

A bányatársulati gyűlésen kivetett pótfizetéseket az igazgató, a hozott határozatok értelmében kivetni, és a megállapított módon s időben behajtani köteles.

Ama bányatársak, kik a kivetett pótfizetést nem szolgáltatják be. — vagy kiknek a pótfizetés kivetése, a bányahatóság járásában kézbesíthető nem volt. a bírói hatóság által. t i z e n n é g y napi határidő kitűzése mellett annak lefizetésére felszóllítandók. s eme felszóllításról esetleg írásbeli kézbesítés vagy a hírlapokban való beiktatás által értesítendők.

Az igazgató ez iránti kérvénye a bányatársulati gyűlés-jegyzőkönyvének hitelesített kivonatával, és a bányahatóság az iránt való bizonyítványával kell hogy felszereltessek. miszerint a felszólítandó, mint bányatárs fel van jegyezve.

Mi az igazgató kötelessége, a felszólítási (14 napi) határidő sikertelen eltelte után?

A késedelmes bányatárs ellen, bányarészének végrehajtási árverezését kérni.

Elfogadható-e a kikiáltási áron alóli árverezés?

Nem fogadható el.

A legmagasabb ígéret lefizetése, hogyan és mikor teljesítendő?

Készpénzben és azonnal.

Mi veendő kikiáltási árnak?

A tartozásban levő fizetés s a körülbelüli perköltségek a lemondó által vállalandók el.

Mi történik bányarészekről való lemondás esetében?

A bányarész a többi bányatársra száll, — a hátralevő pótfizetés ezek által, a netalán okozott perköltségek a lemondó által vállalandók el.

Hol nyújtandó be a lemondási nyilatkozat?

Az igazgatóságnál, vagy a bányahatóságnál.

VII. A bányák munkában tartásáról és a bányaművelési haladékokról.

Melyek a munkában tartás kellékei?

Minden szabadkutatás, vagy adományozott bánya birtokosa, köteles azt munkában tartani. A munkában tartásra megkivántatik, hogy a megkezdett külvájna vagy vájás: a) a személyekre és tulajdonra nézve minden veszély ellen lehetőleg biztosittassék; b) a szabályokhoz képest folytonos üzletben tartassék.

Melyek a megkivántató biztonsági, — vagyis a személy és tulajdon biztonság veszélyeztetése elleni biztosítási intézkedések általában?

a) Minden külvájásnak, az emberek és állatok beesése ellen való biztos bekerítése; b) bárminemű omladozó, vagy omlással fenyegető vájnak kellő biztosítása; c) tiz ölnél mélyebb járaknak kellő kipadolása, s a járárok (létrák, lépcsők) czélszerű biztosítása, — a járművek és gépek kellő megvizsgálása és biztosítása; d) oly szerszámok mellőzése, melyeknek alkalmazása által a munkások biztonsága lényegesen veszélyeztetik; e) a gyulékony vájnakra való különös figyelem, a tűzbiztosító és oltó intézkedések haladéktalan alkalmazása; f) kellő légvezetés berendezése és végre g) szabályszerűleg felszerelt biztos védlámpák használása durranó léggel küzdő bányákban*)

---

*) L. a budapesti, és a nagybányai m. k. bányakapitányságok által, hivatalos kerületükre vonatkozólag kibocsátott bányarendőri szabályokat.

Mikép büntetendők a személy és tulajdonbiztonság ellen elkövetett kihágások?

Minden ilyszerű kihágás legyen bár a bűnös, a telektulajdonos, valamely hivatalnok, vagy valamely alárendelt, a büntetőtörvény határozatai szerint büntetendő.

Mire köteles a bányahatóság a biztonsággal ellenkező állapot észrevétele esetében?

A bányahatóság a biztonsággal ellenkező állapot észrevétele esetében köteles, esetleg szakértők meghívása mellett, annak megszüntetési módját, és az ennek eszközlésére vonatkozó határidőt kijelölni, vagy pedig a szükséges biztonsági rendszabályokat, szükség esetében tüstént is, — még pedig a bányabirtokos költségére elrendelni.

Mily határozatok állanak fenn a folytonos üzlet tekintetében zártkutatásokat és vájnamértékeket illetőleg?

Minden vájás folytonos üzletére úgy a zártkutatásokban, mint az adományozott vájnamértékekben vagy telkeken megkívántatik, hogy az a bányamegyében divatozó munkanapon, nyolcz órai munkaidőn át, a hely minőségéhez és az üzlet céljához szükséges számú munkásokkal műveltessék. — Az adományozott vájnamértékekben egyszersmind, legalább is minden fővágat, mindég járható állapotban tartandó, a vájás pedig lehetőleg teljesen s oly módon eszközlendő, hogy a további feltárás szükségtelenül ne gátoltassék, vagy ne nehezítettessék. — (A további feltárás művelésének törvényellenes meggátolásának vagy nehezítésének tekintendő, különösen ha valamely bányabirtokos által a fentartott ásványok előfordulása szándékosan ismeretlenné tétetik vagy elrejtetik).

Ha valamely vájás, helybeli akadályok miatt nem üzethetik, hanem annak más vájással segély nyújtandó, úgy egyedül a segédvájás üzlete is elegendő, ha ez kellő számú munkással műveltetik, s ha a fővájásban egyszer s mind a kiszabott biztonság fentartatik.

Különösen a zártkutatmányhoz tartozó segédvájások a zártkutatási jegytől 425 m.-nél távolabb nem lehetnek s azok, az ezen jegy felé vezető irányban hajtandók. (De

az ilyes segédvájásokat, jöllehet azok kellő fentartás mellett, a telek későbbi megszerzői által, sem háboríttathatnak, zártkutatási jogok nem illetik).

Melyek a folytonos üzlet tekintetében fenálló határozatok a külmértékeket illetőleg?

Minden kerületben, melyben külmértékek léteznek, köteles a bányahatóság, a bányatársak meghallgatása után, a helybeli viszonyokra való tekintettel megállapítani: hogy a) mikor kell a külmértékek üzembevételének minden évben kezdődni, s meddig kell az üzemidőnek tartani; — b) mily legcsekélyebb üzleti munka rovandó a birtokosra. (Ezen határozatok, az előljáró bányahatóság által való jóváhagyás után közhirrre teendők.)

Melyek a folytonos üzlet tekintetében érvényes határozatok segédvájásokat és megyetárnákat illetőleg?

A köteleességszerű- munka, a saját, önnálló segédvájásokban és megyetárnákban az azok engedélyezését illetőleg megállapított feltételek által határoztatik meg.

Melyek a folytonos üzlet meghatározása iránti rendszabályok zártkutatmányokban?

Az üzlet eredményéről és a tett feltárásokról, minden zártkutatmányban a bányahatóságnak, minden fél-év letelte után tizennégy nap alatt kimutatás (üzemi jelentés) nyújtandó be*); ha ennek betérjesztése elmulasztatik, úgy a bányahatóság a zártkutatmányosnak a kimutatás benyújtása végett négy hétről, négy hétre, két további határidőt rendelend.

A zártkutatmány üzemi kimutatása benyújtásának elmaradása, a fenálló szabályok szerint büntetendő.

Elégtelen vagy hitelt nem érdemlő üzemjelentések körül mily eljárás követtetik a bányahatóságok által?

A kérdés alatti zártkutatmányok szabályszerű üzeme iránt nyomozásokat teend. — és e nyomozás alapján azon legcsekélyebb munkát határozandja meg, melyet a zártkutatónak jövőre teljesíteni kell.

---

*) Üzemi jelentések bélyegmentesek.

Ha a zártkutató ezen munkát sem teljesíti, — a nélkül, hogy magát elkerülhetlen akadályokkal igazolhatná úgy neki a legközelebbi félévre nézve, büntetéssel való fenyegetés mellett meghagyandó miszerint a kiszabott munkát havonként mutassa ki.

Melyek a folytonos üzlet meghatározása iránti rendszabályok adományozott bányákban?

Ha a bányának kiszabott folytonos üzlete nem eszközölhető, úgy a bányahatóság a birtokosnak kellő haladékokot engedhet. — Ezen haladékok azonban összesen egy évnél tovább nem terjedhetnek. A birtokos a haladék által nem mentetik fel a vájnak biztos állapotban tartásától. — Haladékokat előidéző események, a bányahatóságnak nyolcz nap alatt bejelentendők. Oly események, melyek valamely bánya üzletét hosszabb időre lehetetlenné teszik, haladék hatályával bírnak.

Melyek a folytonos üzlet meghatározása iránti rendszabályok külmértékekben?

Ha a külmértékekben vájnaművelés üzletik, úgy a haladékok tekintetében is a vájnaművelésre nézve érvényes határozatok mérvadók; — ezenkívül a bányaművelésnek a külmértékekbeni üzletére nézve haladékok csak akkor engedélyeztethetnek, ha az üzemet helybeli akadályok lehetetlenné teszik.

A vájnatérképek készítését illetőleg mi jegyzendő meg?

Minden bányabirtokos köteles: mihelyest azon oldalvájások, a melyekbe a vájna elágazik 190-m-nél nagyobb kiterjedést érnek el, azokról pontos bányamérnöki térképet szerkeszteni, s azokba minden vájást akként feljegyezni, hogy a vájának minden további 25-m-nél nagyobb kiterjedése a térképen kitüntessék.

A bányahatóságnak jogában áll ezen térképek megsemlélése és hivatalos használat czéljából való, — a bánya megyei térképek kiigazítása végett — lemásolása, mi mellett az adományozott mértékek s az azokban fetárt települési viszonyok előadására kell szorítkozni.

Köteles-e a bányavállalkozó üzleti statisztikai kimutatásokat szerkeszteni és azokat a bányahatóságnak betérjeszteni?

Minden bányabirtokos köteles a jövesztett ásványokról, az azokból készített nyers terményekről, a feldolgozásra fordított tüzi szerekről, a jövesztmények értékéről, munkásai számáról, s egyéb az üzleti viszonyokra vonatkozó adatok felől, a bányahatóságnak, a kívánt kimutatásokat, hivatalos használat végett, vonakodás nélkül kiszolgáltatni.

Felelős a vállalkozó bányauzlete tekintetében a bányahatóságnak?

Minden bányavállalkozó bányája üzleténél a bányatörvények megtartásáért a bányahatóságnak felelős. Ezen kötelezettség a mű haszonbérbe adása által sem szűnik meg; (a visszkereset útja fenmaradván azonban). — Ugyanez áll a közös bányának a bányakönyvbe bejegyzett tulajdonos-társakról is, kik az őket illető kötelezettségek teljesítéseért egyetemlegesen felelősek.

Mire kötelesek a bányahatóság járásán kívül lakó bányabirtokosok?

Oly bányavállalkozók, kik a bányahatóság járásában nem laknak, kötelesek ezen járásban lakó meghatalmazottat kijelölni, és azt feljelenteni, ki az igazolást kezelni fogja. Ezen szabály oly bányatársulatokra is érvényes, melyeknek igazgatója a bányahatóság járásán kívül lakik.

A többek által közösen művelt bánya egyéb rész birtokosai lakhelyükre való tekintet nélkül, mindíg egy a bánya-hatóság járásában lakó, közös fölhatalmazottat tartoznak kirendelni.

Mi történik azon esetben, ha valamely bányavállalkozó meghal, csőd alá kerül, vagy gondnokság alá helyeztetik?

Az illető bíróság köteles, a bányahatóságot a beállott változásról értesíteni és a mű kirendelt igazgatóját megnevezni.

VIII. A bányavállalkozók egymásközötti viszonyairól.

Mire köteles minden bányavállalkozó bányaszomszédjával szemben, balesetek alkalmával?

Minden bányavállalkozó köteles, mihelyest valamely szomszédos bányában történt baleseményről értesül, minden rendelkezésére álló munkását, a mennyiben azt saját bányájának veszélyeztetése nélkül teheti (mérsékelt kárpótlás mellett) segélynyújtásra fordítani.

Miből állanak a bányaszolgalmak?

Minden bányavállalkozó azon kötelezettségéből, — mely szerint, — a mennyiben az által saját bányája nem szenved, vagy nem veszélyeztetik, megfelelő díjazásért: a) a szomszéd bányajogosítottnak saját tárnái, aknái, gépei, bánya- és kül-vasutjai, hídjai és pallói használatát megengedni; b) az idegen vájnákban való bányaművelés előnyösebb üzlete végetti segédvájások saját telken való keresztül vezetését megengedni.

Kit illetnek az idegen telken nyert fenntartott ásványok?

A segédvájásnak idegen telken nyert, fentartott ásványai a telek tulajdonosát illetik, s neki a kiszállítási költségek megtérítése mellett kiszolgáltatandók.

Ha a vájás a segélyre szorult vájnabirtokos beleegyezésével történik, mi lesz ennek kötelessége?

Az azzal járó költségeket megtéríteni.

Ha a segédvájás birtokosa, az oldalvájást nyitni vonakodnék mire van a segélyreszorult felhatalmazva?

Jogában áll, azt saját költségén eszközölni.

Hogyan keletkezhetnek a bányaszolgalmak?

1. Szerződés által és 2. a bányahatóság határozata folytán.

Melyek a szolgalom alatti mű birtokosának kárpótlás iránti igényei?

A tárnák, aknák, szállító, légvezető vagy vizemelő gépek közös használatáért, a szolgalom alatti mű birtokosa az üzleti és fentartási költségekhez való aránylagos

járulást, és segédberít igényelhet; e segédberít azonban az uralgó jószágának bebizonyíthatólag megkimérendő üzleti költségei 10 %-ánál többet nem tehet. A bányatermékeknek vagy szükségleteknek idegen bányavaspályákon és csatornákon való szállítása a szolgálat alatti mű birtokosának, ha ő ezt kívánja, magának átengedendő s az azért való kárpótlás neki saját szállítási költségei 50 %-ával fizetendő.

Kire hármlik a szolgálat gyakorlásánál okozott kárérti felelőség?

Az uralgó jószág birtokosára, ki nemcsak saját, hanem alattvalói hibájáért is felelős.

Mire kötelesek a vállalkozók áttörési találkozások esetében?

A határ szabatos és állandó megjelölésére.

Határvillongás esetében mikép járand el a bányahatóság?

Áttöréseknél való határvillongás esetében, a bányahatóság a tényálladék megállapítása végett határnapot tűz ki a kérdéses határt kiküldöttje által megállapítja, és a nyomozás eredményéről, az érdekelt feleket értesíti.

Mire kötelesek a felek az eldöntésig?

Mindkét fél az áttörésnél való vájást abban hagyni és az áttörési darab saját részét fön s járható állapotban tartani köteles.

IX. A bányabirtokosoknak hivatalnokaikhoz és munkásaikhoz való viszonya. Szolgálati rendtartás.

Melyek a szolgálati rendtartásra vonatkozó általános tudni-valók?

A felügyelő és munkás személyzet szolgálati viszonyairól, minden múnél szolgálati rendtartás készitendő, és a bányahatóság által, szakértők meghívása mellett, gondosan megbírálandó, a jóváhagyás megtörténte után közhírré teendő s a műhelyekben mindig kifüggesztve tartandó.

Mely határozatok tartoznak különösen a szolgálati rendtartásba?

a) A munkások és felügyelők különböző osztályairól

és szolgálati működéséről, a nők, gyermekeknek a bányaművelésre való alkalmazása iránt való a helyek különbözősége szerinti különböző határozatokról, azoknak testi erejét s az utóbbiaknál azoknak oktatásbani törvényes részesülését figyelembe véve; b) a munkások és felügyelők közötti viszonyról; c) a munka idejéről és tartamáról; d) a szolgálatban való és azonkívüli magaviseletről; e) a divatozó bérfizetési viszonyokról; f) a megbetegedés vagy elszerencsétlenedés esetében való illetékekről; g) a szolgálati rendtartás áthágása esetében való pénz és munkabeli büntetésekről; h) azon esetekről, melyekben a szolgálati viszony rögtön megszüntethetik.

Mikép van a szolgálat felmondása szabályozva?

A mennyiben a szolgálati szerződévények, vagy a szolgálati rendtartás által más intézkedések nem tételnek a hivatalnokok és felügyelők három hónapi, a munkások pedig tizennégy napi felmondási határidő után léphetnek ki vagy bocsáttathatnak el a szolgálatból.

Mely esetekben van helye az elbocsátásnak felmondás nélkül?

Oly hivatalnokok, felügyelők vagy munkások, kik valamely büntetben, valamely nyereségvágyból, vagy a közérkölsiséggel ellenkező vétségben, vagy ily kihágásban bűnösöknek ítéltetnek, vagy a kik munkaadójuk személyének, becsületének vagy vagyonának biztonsága ellen valamely a büntetőtörvény szerinti vétségben vagy kihágásban bűnösökké válnak, munkaadójuk által a szolgálatból tüstént elbocsáttathatnak, habár a szolgálati szerződévényben vagy a szolgálati rendtartásban az iránt más vagy épen semmi határozatok sem foglaltatnak. Hasonlókép megelőző fölmondás nélkül elbocsáttathatnak azok is kik a hűség, szorgalom, az előjárók iránt tartozó tisztelet és engedelmesség tekintetében lényeges kötelezettség szegésekben válnak bűnösökké, kik szolgálatukkal egybe nem férő mellékes ügyletet folytatnak, vagy a kik a műviszonyról szolgálatukban szerzett ismeretekkel munkaadójukra nézve káros visszaélést követtek el.

Strikeolások mi szerint büntetendők?

A büntető törvény határozatai szerint.

Melyek a szolgálatból való, felmondás nélküli kilépés esetei?

Bántalmazások, lealacsonyító bánásmód, a kikötött ápolás megtagadása, fizetések elmulasztása, és a szerződvény megsértése.

Hogyan történik ilyeszerű kilépés?

Egyszerű jelentés folytán.

Mikor kell a személyzettel való leszámolásoknak megtörténni?

Rendesen legalább évnegyedenként, kilépés esetében pedig tüstént.

Megtagadható-e a mukaadó által a munkáson való követelése miatt a szolgálatból való kilépés?

Nem.

Mit rendel az ideigl. törv. szab. VII. R. 62. §-a?

Az általános bányatörvény 207. §-át hatályon kívül helyezvén elrendeli, hogy: akár rövid akár peres uton megítélt követelések kielégítésére a (bányatisztek és altisztek fizetésének és) bányamunkások bérének más vagyron hiányában egyszerre csak egy harmadrészre jelölthetik ki.

A bányaművelésre szükséges gépek és egyéb műeszközök bányánélkül, birói foglалás alá külön nem vétethetnek.

Mi foglaltatik az elbocsátási bizonyítványban?

1) Azon munkaosztály, melyben az illető munkás vagy felügyelő szolgált; 2) azon társpénztár, melynek kötelékébe tartozik; 3) azon idő, mely alatt, azon társpénztárba befizetett; 4) a szolgálatba lépés és 5) a szolgálatból való kilépés napja.

Szükséges-e az elbocsátási bizonyítvány?

Igen, mert a nélkül az illető munkás vagy felügyelő sehol sem vehető fel.

Mit kell tudnunk a legénységi könyvről?

Minden múnél, valamennyi bányamunkás és felügyelőről kimerítő legénységi névkönyv vezetendő, s ez a

bánya és politikai hatóságnak annyi-szor a hány-szor kívántatik előmutatandó.

X. A társpénztárakról.

Mi ezélja van a társpénztárnak?

A segélyre szorult bányamunkások, azok özvegyei- és árváinak gyámolítása.

Kötelesek-e a bányamunkások ily pénztárak felállítására?

Igen, még pedig vagy önállólag, vagy más bánya-birtokosokkal egyetemben.

Kötelesek-e a munkások és felügyelők ily társpénztárakba belépni?

Igen, — és kötelesek egyszersmind abba a megá-lapított járulványt beszo-lgáltatni.

Ki szerkeszti a társpénztári alapszabályokat?

A bánya-tulajdonosa vagy igazgatósága, a munkás személyzet által kijelölendő bányászlegénységi választmány közremunkálása mellett.

Ki eszközli ezen szabályok megbírá-lását és jóváhagyását?

A bánya-hatóság.

Mily határozatok foglaltatnak ily alapszabályokban?

1) A társpénztári anyakönyvek szerkesztéséről és azoknak helyes állapotban tartásáról, nem különben a társpénztárba való felvétel feltételeiről; 2) a járulványok mennyiségéről és befizetésök módjáról; 3) a társpénztár-ból nyujtandó segélyek mértékének meghatározása végetti szabályokról, 4) azon feltételekről, melyek alatt a segélyre való igény megszereztetik; 5) a társpénztár vagyona biz-tosításának és igazgatásának módjáról, az azérti jótál-lásról, a számadások megvizsgálásáról és elintézéséről; 6) a munkás személyzet által, arra nézve gyakorlandó befo-lyásról; 7) több egyesült társpénztár egymáshoz való vi-szonyáról; 8) a vagyon iránti intézkedésről, azon esetré nézve, ha a bánya, melynek számára a társpénztár ala-píttatott megszűnnék.

Mire kötelezvék oly bányák birtokosai, kik törvényesen szervezett társpénztárt még nem állítottak fel?

Oly bányák birtokosai, kik törvényesen szervezett társpénztárt még nem állítottak fel, — annak felállításáig megbetegedett vagy szerencsétlenül járt munkásaiknak legalább azon segínyt kötelesek nyújtani, melylyel az általános törvények (cselédttörvény) szerint a szolgálat adó cselédjei irányában tartozik.

XI. A bányaadózásokról

Mely magyar törvény rendelkezik a bányaadóról?

Az 1875 évi XXVII. t. cz.

Bányaadó tárgyat mi képezi?

Bányaadó tárgya azon jövedelen, mely a bányami-velésből és a hozzátartozó iparágak üzletéből ered.

Mi tekintendő bányaadó tárgyat képező üzletnek?

a) Minden bányavállalat, mely a bányatörvény szerint adományozott külmértékkel vagy adományozott és bánya-telekkönyvezett bányatelekkel bír, vagy végre segédhajtásra bányahatósági engedélyt nyert; b) a köszénbányák, soroztassék bár a köszén a szabadoknak nyilvánított ásványok közé vagy sem, és folytattassék ily bányák mivelése a bányatörvény szerint kiadott kutatási jogositvány vagy adomány alapján vagy a nélkül; c) a bányahatósági engedély mellett folytatott aranymosási üzlet; d) a bányatermények feldolgozására szolgáló a bányatörvény alapján felállított és bányatelekkönyvezett segédművek.

Mily arányban vették ki a bányaadó?

A bányaadó minden oly üzemre, mely bárminemű köszén-termeléssel foglalkozik, a tiszta jövedelem 7 % -al vették ki — Minden egyéb bányaművek a tiszta jövedelem 5 % -al rovandók. — Tíz százaléknyi adó fizetendő minden segédvájás (al- és megyetárna) vállalkozója által, ki ily segédvájást, mint önálló vállalatot üzembe vett és azért más bányavállalkozóktól díjakat szed.

(Az e törvény által megállapított adónak 70 %-ka állami adó 30 % ka pedig földtehermentesítési járulék).

Mi vétetik adóköteles jövedelemnek?

Adóköteles jövedelemnek vétetik az adóévet megelőző három évi üzlet eredmény átlaga.

Mily tételek vonhatók le a nyers jövedelemből?

Az igazgatási és üzemi kiadásokhoz tartoznak illetőleg a nyer jövedelemből levonatnak: 1) az általános igazgatási és kezelési költségek; 2) a tulajdonképeni vájnamivelési költségek; 3) az előkészítés végett megvett vagy beváltott nyers terményekért kiadott összegek; 4) az előkészítési, kohászati vagy finomítási költségek; 5) az első szervezés létesítése céljából szükséges, egyszer mindenkorra teendő költségek, mik közé azonban sem az alapítónak nem készpénzbeli bevételei, sem azoknak netán bár mi módon adott előnyök, sem a felszerelés költségei, melyek az értékcsökkenés fejében engedélyezett levonások által amugy is fedezvék, nem soroztatnak; 6) a mű építmények üzemi épületek és azon lakházak fentartásának költségei, melyek tisztviselők, felügyelők és munkások számára rendelvek; 7) a leltár szerinti felszerelés karbantartására szükséges és e célra az üzleti év folytán valóban ki is adott összegek; 8) azon összegek, melyek gépek, gyári eszközök és egyéb üzleti felszerelések elhasználása által okozott értékcsökkenések pótlására alakított tartalék alapba helyeztetnek, mindaddig, míg ezen rendeltetésöktől el nem vonatnak; 9) a társ pénztárak számára, az illetékes egyházi, iskolai és községi célokra fizetett járulékok, továbbá a bányamegyei intézmények, segédvájások, al és megyetárnák költségeiben való részvét, és használt bányaszolgalmak kárpótlása; 10) oly bányaművekért, építményekért, gépekért vagy egyéb készülékekért, melyek nem a mű tulajdonához tartoznak, fizetett bérek, úgyszintén azon összegek, melyek az üzemhez szükséges telkekért s esetleg a leművelés jogáért a földtulajdonosnak fizettetnek, valamint kezelési költségekért a tisztviselői, felügyelői és

munkás — lakásokért haszonbérül fizettetnek; — 11) elsőbbségi kötvények kamatai; 12) a jelzáloggal biztosított tőkék kamatai, valamint azon üzleti kamatok is, melyeket a vállalat az elsőbbségi kötvényektől függetlenül beszerzett s üzletébe befektetett idegen tőkék után fizet; 13) behajthatlanoknak kimutatott követelések; 14) azon ingatlan vagyon után eső föld és házadó, melynek jövedelme külön ki nem mutatható, vagy a bevételek közé felvétel; 15) elemi csapások elleni biztosítási illetékek; 16) a vállalat helyén és azon kívül levő raktárak költségei; 17) a telekdíj (mértékdíj.)

Minek alapján rovatik ki a bányaadó?

A bányaadó mindig az adóévet megelőző 3 évi, a mennyiben pedig az illető mű annyi éven át még fenn nem állana, annak megkezdésétől számítandó időre készített mérleg alapján, rovatik ki.

A bányaadó bevallásáról általán mit kell megjegyezni?

A bányaadó a mű tulajdonosa, vagy a bányatörvény szerint a mű vezetésére jogosítottak, vagy meghatalmazottjaik vallománya alapján, vagy ha vallományt adni elmulasztának, vagy olyat adnának, mely a valóságnak meg nem felel, a nélkül is hivatalból alapíttatik meg.

Mikép eszközlendő a bányaadó bevallása?

A bevallásokat külön kell tenni: a) minden oly műről, mely vasat vagy kőszén termel; b) minden oly műről, mely egyéb ásványok termelésével és feldolgozásával foglalkozik; c) önálló segédvájásokról.

(Megengedettik azonban, hogy egy és ugyanazon vállalkozónak, — legyen az magánszemély vagy társulat — fenntemlítet a) b) és c) alatti egy-egy csoportbeli és egy bányakapitányság területében fekvő összes egész műveinek bevételei és kiadásai a tiszta jövedelem meghatározása céljából összesíttessenek.)

Mely alapon állapíttatik meg a bányaadó ha a tiszta jövedelem ki nem nyomozható?

1) Ha a tiszta jövedelem akár a vallomás elmulasztása, akár azon körülménynél fogva, hogy a vallomásban közlött adatok a valósággal meg nem egyezőknek bizonyultak be. — megállapítható nem volna, a bányaadó

az üzemben fekvő álló s forgó tőkék 10% után és az alkalmazott munkások mind egyike után fizetendő két forintban hivatalból állapittatik meg.

2) Ha az üzemben fekvő álló és forgó tőkék összege ki nem nyomozható, akkor a bányaadó kiszabatik: a) a bányaműveknél az illető mű által fizetendő telekdíjak ötvenszeres összegével; b) kohóműveknél a mű üzem terjedelmének, munkásai számának, építményei s a mű egyéb tartozékai felállítására, az üzem folytatására megkívántató költségek összegének tekintetbe vételével hivatalból megállapított jövedelem alapján; c) önálló segéd vájásoknál a bányavállalkozók által fizetendő díjak 5% -al.

Hol nyújtandó be a bányaadó vallomás?

Azon község előljáróságánál, melyben a műbirtokos lakik vagy a fővállalat művezetése székhelyét tartja. — Ha egy azon vallomás több más községben fekvő művekről is szól, köteles azon község előljárósága, melynél a vallomás beadatott, a vallomás beadásáról a többi illető községek előljáróságait értesíteni.

Mit tesznek az adóhivatalok, a hozzájuk érkezett vallomásokkal és összeirási jegyzékekkel?

Átteszik azon bányakapitánysághoz (bányabiztossághoz) melynek kerületében az illető művek fekszenek.

Mikép járnak el a bányahatóságok, — ha a hozzájuk érkezett vallomások és jegyzékek kielégítők?

Ellátván azokat az elfogadási záradékkal, a küldő adóhivatalhoz visszaszármaztatják.

Hogy járandnak el a bányahatóságok, ha a hozzájuk érkezett vallomások és összeirási jegyzékek ki nem elégítők? vagy ha vallomás nem adatott?

Ha vallomás nem adatott, vagy a beadott vallomásokban közlöttek kielégítőknak nem találtnak, köteles a bányakapitányság a törvényszerű adatokat hivatalból, esetleg szakértők, bizalomra méltó egyének, a mű vezetésére jogosítottak, vagy meghatalmazottjaiknak kihallgatása és számadásaiknak megtekintése után kinyomozni, ezek alapján a kirovandó adó nagysága iránt javaslatot

tenni és az összes tárgyalási iratokat azon kir. adóhivatalhoz további intézkedés végett visszaküldeni, melytől a fölhívást vette.

Mi jegyzendő meg azon adókető és felszólamlási bizottságokról melyeknél bányaadó is tárgyalatik?

Ezen bizottságok tárgyalásaihoz a törvényhatóságok által, vagy azok közvetítésével két-két rendes és két-két póttag az önálló bányabirtokosok vagy szakképzett bányászok sorából választandó.

Érvényben maradt az 1875. évi XXVII. t. cz. által az ált. bt. szerinti mértékilleték?

Igen. (l. 1875. évi XXVII. t. cz. 12. §.)

Mit kell a mértékilletékekről megjegyezni?

Minden adományozott bányamérték, egy bizonyos illeték időközönkénti befizetése alatt áll.

Menynyi az egyszerű bányamértékért évenként járó mértékilleték?

4 frt.

Mikor fizetendő a mértékilleték?

Negyedévenként.

Hol fizetendő a mértékilleték?

Az adóhivataloknál.

Mely magyar törvény intézkedik a zártkutatmányi felügyeleti illetékekről?

Az 1885. évi XIV. t. cz. az 1875. évi XXVII. t. cz. 12 §-ának módosításáról.

Mit rendel eme törvény 1. §-a?

Hogy minden szabadkutatás (zártkutatmány) után az eddigi zártkutatmánydíj helyett jövőre felügyeleti illeték fizetendő.

Mit rendel 6. §-a?

Hogy a törvény hatályba léptekor fennálló szabadkutatások után, az azok alapjául szolgáló kutatási engedélyek lejártáig a felügyeleti illeték, az eddigi szabályok szerint fizetendő*.)

---

*) A törvényhozás, az 1885. évi XIV. t. cz. 6. §-ával, a törvény végrehajtása körül egy átmeneti időszakot létesített, mely át-

Mennyi a felügyeleti illeték?

A felügyeleti illeték 4 frt; az erdélyi régi arany kerületben, az abruddánva verespataki bányamegyében, és a felsőbányai bányamegyének a kincstári bányatelkek határain kívül fekvő területén divó kisebb méretű zártkutatmányok után pedig ezen illetéknek negyedrésze.

Mi ügyelendő meg a felügyeleti illeték kivetésénél?

A zártkutatmány után fizetendő felügyeleti illeték egy egész évre 4 frt, illetőleg 1 frt lévén, az illetéknek kivetésénél figyelembe vétetik azon idő, mely a kutatási-engedély bejelentésének napjától, annak egész tartamára, tehát egy évre rovatik ki, — ha pedig a zártkutatmány későbbben jelentetik be, akkor a felügyeleti illeték csakis a kutatási engedélynek még hátra levő érvényességi idejére lesz kiróva, minél egy évnegyeden alóli időszak, mindig teljes évnegyednek vétetik.

Van e helye zártkutatmány után fizetendő felügyeleti illeték elengedésének vagy leszállításának?

Nincs.

Visszafizettetik e valamely idő előtt érvényét veszített zártkutatmányért előre befizetett felügyeleti illeték?

Nem.

XII. A bányahatóságoknak a bánya művelésre való felügyeléséről, és az annáli eljárásról.

Mire kötelesek a bányahatóságok általában?

A bányahatóságok, az őket a bányaművelés üzlete tekintetében illető felügyelés folytán tartoznak, a bányatörvény által a bányavállalkozókra ruházott köteleességek teljesítése felett őrködni, s mindazon esetekben fellépni,

---

meneti időszak, akkor fog megszűnni. mikor a törvény hatályba lépte alkalmával fennálló szabadkutatások alapját képező kutatási engedélyek lejáratá bekövetkezett, — azaz mikor ezek újra meghosszabbítandók.

A szabadkutatási illetékre vonatkozó szabályokat. L. a kutatás mint a magyar bányajog tárgya czimű dolgozatomban, annak 49. 50. és 51. oldalain.

melyekben a bányaművelés fenntartása vagy annak a közte-
kintetekhez való viszonyai különös intézkedéseket kívánnak.

Hogyan történnek e célra irányzott vizsgálatok?

Hivatalból.

Mire kötelesek a bányahatóságok különösen?

a) A járásukbeli bányákat, küldöttjeik által időről időre megvizsgáltatni, s a leletről jelentést tétetni; b) küldöttjeik által, de a hivatalos titok legszigorúbb meg-
őrzése mellett, az üzleti terveket és térképeket megszem-
léltetni, és a bányamegyei térképeket e szerint megiga-
zittatni; c) mindazon intézkedéseket kibocsátani, melyek
a bányatörvény szabályainak megtartására szükségesek; d) oly veszélyes események beálltánál, melyek elharapód-
zással s ez által a bányaüzletre nézve általános ártalmas
befolyással fenyegetnek, vagy melyek miatt egyes érdek-
lettek által, segélynyújtásra felszóllittatnak, a helyszínén
való vizsgálatot megtenni, s azon esetben, ha az üzlet-
igazgatóság által tett intézkedések nem elegendők, kel-
lőleg rendelkezni.

Mi a bányahatóságok kötelessége a bányaüzletnél előforduló
oly események beálltánál, melyek a személy és vagyonbiztonságot,
veszélyeztetik?

A bányaüzletben előforduló oly eseményeknél, me-
lyek a személyek, épületek, telkek, gyógyforrások, kutak,
vagy más építmények biztonságát veszélyeztetik, a bányahatóság a szükséges biztonsági intézkedéseket, ha csak
lehetséges a politikai hatóság jelenlétében rendeli el. —
(A késedelem veszélyes volta esetében azonban a közelebbi
vagy az eseményről korábban értesülő hatóság tartozik,
a szükséges dologértők meghívása mellett, a halaszthatlan
mentési és biztonsági intézkedéseket megtenni.)

Mire köteles minden művezető, veszélyes események, vagy
szerencsétlenségek beálltával?

Minden művezető (vagy helyettese) köteles az ilyes
eseményeket a legközelebbi politikai és bányahatóságnak
főjelenteni.

Mi jegyzendő meg a bányahatóságoknál benyújtandó kérvényekről?

A felek kérvényei a bányahatóságoknál a menynyiben világosan kivételek nem állapítvák meg. mind írásban, mind szóval elfogadtatnak. Utóbbi esetben jegyzőkönyv veendő fel.

Határidők számításánál mily irányelvek követendők?

A bányatörvényben kiszabott minden határidők szakadatlanul folynak, csak azon esetben, ha valamely határidő utolsó napja vasárnapra, vagy törvényesen elismert ünnepnapra esnék, végződik a határidő csak a legközelebbi napon.

Mily eljárás követendő bünesetek tárgyalása alkalmával?

A bányatörvényben kiszabott rendeletek minden áthágása iránt a büntető eljárás s azok felett a vádlott meghallgatása utáni ítélelhozás a bányahatóságot illeti.

A büntetések kiszabásáról, vagy maga a bányavállalkozó vagy az általa a bányahatóságnál bejelentett, felhatalmazott értesítendő.

Mit kell tudnunk a fellebezésekre vonatkozólag?

A bányahatóságok minden ítélete, vagy bármely más határozata ellen a fölmívelés-ipar- és kereskedelmi ministeriumhoz való felfolyamodás nyitva áll. A ministerium fontos okokból az egyforma határozatok elleui folyamodást is megengedheti. — Minden felfolyamodás a panaszolt határozat kézbesítése után h a r m i n c z n a p a l a t t az első folyamodási hatóságnál benyújtandó. A felfolyamodási határidő meghosszabbításai a bányahatóság által, csak különösen fontos esetekben engedendők meg. — A személyek és tulajdon tekintetében való veszélyek elhárítása végett tett intézkedések ellen s a könnyen változás alá eső körülmények iránt tett nyomozások elrendeléseii ellen közbevetett folyamodások h a l a s z t ó e r ő v e l n e m b i r n a k. — A zártkutatmányi felügyeleti illeték lefizetését igazoló nyugta bemutatásának elmulasztása folytán történt zártkutatmányi bejelentés visszautasítását elrendelő határozat ellen f e l f o l y a m o d á s n a k h e l y e n i n c s.

Kik eszközlik az ítéletek végrehajtását?

A bányahatóság ítéleteinek végrehajtása bírói uton eszközlendő. Katonai személyek ellen a büntető ítéletek végrehajtása, a katonai hatóságok által eszközlendő.

Mily határozatok állanak fenn a pénzbüntetésekre vonatkozólag?

A kiszabott pénzbeli büntetések, a bányahatóságnál teendők le, s azon társaságba folynak, melyhez a megbüntettettnak műve tartozik.

Kikre rovandó ki az eljárási költség?

Azon vizsgálatokérti költségeket, melyek büntetést vonnak maguk után, az elítélt fizeti, a felek ügyeiben tárgyalásokért a költséget rend szerint a tárgyalásra okot szolgáltatott felek, tartoznak viselni; a bányahatóságnak azonban szabadságában áll, a körülményekhez képest azon arányt meghatározni, mely szerint a felek ezen költségeket viselni kötelesek.

XIII. A bányatörvény szabályainak áthágása miatti büntetésekről.

Mily büntetés éri a jogosítlan bányauzlelőt?

A jogosítlan bányauzlet, a bányahatóság által a bűnösön 5—100 frt — ismétlés vagy más súlyosbító körülmény esetében pedig 200 frtnyi bírsággal büntetendő.

Mily büntetés éri az ásványok jogosítlan használóját?

Oly kutatók, kik a még nekik nem adományozott kutatási térekből, vagy telkeikből nyert, fenntartott ásványokat, a bányahatóság előleges beleegyezése nélkül, elárusítják, a használt vagy elárusított ásványok értékének megfelelőleg, bírság alá esnek. — Ha az ásványok értéke meg nem határozható, úgy a bányahatóság 5—100 frtiglani, ismétlés vagy súlyosbító körülmények esetében 200 frtiglani bírságot köteles szabni.

Mily büntetés éri azon bányabirtokosokat, kik a bánya közvetett szerzéséről a feljelentést megtenni elmulasztják?

20—100 frtiglani bírságot fizetnek.

Mily büntetést von maga után a felhatalmazott kirendelésének elmulasztása?

Azon bányavállalkozók, kik abbeli kötelezettségüket, miszerint felhatalmazottat rendeljenek, új bányajogosítványok adományozásnál, ennek időpontjától számítandó három hónap alatt nem teljesítik, arra 5—50 frtnyi bírsággal szorítandók. — Ha ezen büntetés kiszabása után három hónap alatt a felhatalmazott ki nem jelöltetett, s be nem jelentetett, úgy a bányahatóság által egy szakértő rendeltetik, ki a késedelmes bányavállalkozó veszélyére és költségére, felhatalmazottjának ügyeit kezeli.

Mily következményei vannak a bányaművelésben való biztonsági intézkedések elmulasztásának?

Azon bányabirtokosok ellen, kik a bányaüzletnél szükséges biztonsági intézkedéseket tárgyazó szabályoknak eleget nem tesznek, a bányahatóság még azon esetben, ha őket az általános büntetőtörvény szerinti eljárásra alkalmas személyi bűnösség nem terheli is, 10—100 frtiglani és ismételt esetekben 200 frtnyi büntetést köteles szabni; folytonos vagy tetemes hanyagságból keletkező nagyobb terjedelmű veszélyek esetében, a bányászati jogositvány elvesztését tartozik ítéletileg kimondani.

Zártkutatmányoknál, a munkakimutatás elmulasztásának mily következményei vannak?

Oly zártkutatók, kik üzletük eredményéről a bányahatóságnak a kiszabott jelentést tenni elmulasztják 5—50 frtiglani, a második határidő eltelte után 10—100 frtnyi, s ha a további négy heti határidő is elmulasztatik a szabadkutatási jog elvesztésével büntetendők.

Mily büntetés éri a mulasztót, a zártkutatásnál kiszabott munka teljesítésének elhanyagolásaért?

Ha valamely zártkutatásnál a kiszabott üzleti munka teljesítése, vagy annak kimutatása elmarad a zártkutatóra 5—50 frtnyi, s ha ő annak folytán, a mindenik hónapra kiszabott munkát kellő időben, ki nem mutatja 20—100 frtnyi bírság rovandó. Ha azonban a bányahatóság ren-

delete, még azontul sem teljesítettik, úgy a zártkutatómány elvesztése mondandó ki.

Mi a büntetése az adományozott bányákban való kellő üzlet elmulasztásának?

5—50, 50—100 frtiglani bírság, vagy esetleg a bányászati jogosítvány elvesztése.

Mily büntetése van az áttöréseken való tilos vájásnak?

10—100 frtnyi bírság.

Hogy büntetetik a gyermekeknek a szolgálati rendtartással ellenkező alkalmazása?

1—50 frtnyi pénzbüntetéssel.

Mily következménye van a munkásszemélyzetteli számolás elmulasztásának és elbocsátási bizonyítvány nélküli munkások tilos felvételének?

5—50 frtnyi bírság.

Szerencsétlenségek köteles feljelentésének elmulasztása hogy büntetendő?

10—100 frtnyi bírsággal.

XIV. A bányászati jogosítványok elenyésztéről, elvonásáról és az azokról való lemondásról.

Mit értünk bányászati jogosítványok elenyészte alatt?

Bányaajogosítványok e l e n y é s z t e alatt a jogérvényes jogosítványok teljes megszűnése értetik.

Hogyan enyésznek el a banyaajogosítványok általában?

a) Felhagyás-; b) elvonás által.

Miként enyésznek el a kutatási jogosítványok?

a) Lejárat; b) adományozás által.

Bánya jogosítványok felhagyás általi elenyésztéről általán mit kell megjegyezni?

A felhagyási nyilatkozat, szóbelileg és írásbelileg nyújtható be. Szóbeli nyilatkozatról jegyzőkönyv vétetik fel. — (Bélyegilleték: 50 kr.) — Ha meghatalmazott adja be a felhagyási nyilatkozatot, erre vonatkozó meghatalmazványa a kérvényhez mellékelendő.

Hogyan járnak el a bányahatóságok ha kutatási engedélyek felhagyása iránti kérvények érkeznek be?

Ha kutatási engedélyek felhagyása jelentetik be,

illetve törlése kérelmeztetik, úgy a bányahatóság a felhagyott kutatási engedélyt és az azon alapuló zártkutatmányokat a megfelelő könyvekben töröltetni fogja, — a kutatási engedélyt és a zártkutatmányi bejelentésekről szóló bizonyítványokat megsemmisíti, — minden ily törlésről a megfelelő politikai hatóságot értesíti; — és a kutatót rendeletileg felhívja, hogy a kérdéses területen a kutatási munkálatokat beszüntesse, és a törölt zártkutatmányok jeleit távolítsa el.

Mi jegyzendő meg zártkutatmányok felhagyásáról?

Egyes zártkutatmányok törlése által a megfelelő kutatási engedélyek nem érintetnek. Zártkutatmányok felhagyása, 50 kros bélyeggel ellátott, — és a törlendő zártkutatmány bejelentési bizonyítványával (15 kr. mellékleti bélyeggel) felszerelt kérvénynyel eszközölhető. — A bányahatóság erre a kérdéses zártkutatmányt, a kutatási könyvekben törölni, — a bizonyítványt megsemmisíteni fogja. — A szabad kutatási illeték, a törlés évnegyedében még fizetendő. Zártkutatmányi felügyeleti illetékek vissza nem fizettetnek.

Mily elvek követendők, ha valamely kutatási engedély több részbirtokos tulajdona, — és e részbirtokosok egyike vagy egy része, részének felhagyását kéri?

Rendszerint csak az egész kutatási engedély törölhető; egyes részbirtokosok felhagyási nyilatkozata csak azon esetben fogadtatik el, ha a többi részbirtokosok a felhagyott részeket átvállalják.

Bányatelkek és külmértékek felhagyása iránti nyilatkozatok hogyan szerkesztendők?

A nyilatkozat 50 kr. bélyegilleték alá esik; felszerelendő az adományozási okmánnyal és hiteles kimutatásával annak, hogy a kérdéses bányatárgy jelzőleges tartozásokkal nincs megterhelve.

Hogyan intéztetnek el bányatelkek és külmértékek felhagyását tárgyzó beadványok?

Külmértékek felhagyásánál kipuhatolandó valjon azok egy létező bányatárgy tartozékai vagy sem. — bá-

nyamértékeknél pedig, az valjon tehermentes e a kérdéses telek. — Az ez iránti adatokat a bányatörvényszék szolgáltatja. — Ha akadályok nem forognak fön, a törlés foganatosítandó, — és foganatosításáról a törvényszék értesítendő. — Ha jelzálogos hitelezők felvannak jegyezve, — az ügy illetékes eljárás végett a bányatörvényszékhez átszármaztatandó. — A tárgyalások, árverezések sikertelensége esetében a bányahatóság a törlést az elvonási eljárás szerint eszközli. — Mérték illeték a felhagyási évnegyedben még fizetendő.

Mely elvek követendők segédvájások és megye tárnák felhagyásánál?

Ugyan azok, melyek a bányatelkek és külmértékek felhagyásánál érvényesek.

Bányajogosítványok elvonásáról mi jegyzendő meg általán?

Bányajogosítványok elvonása harmadfoku büntetékép szabatik ki. Mielőtt az elvonás jogérvényüvé válik, a bányahatóság által elvonási határozat adandó ki, mely ellen a fellebbezés utja nyitva áll. — Az elvonási negyedben az illetékek még fizetendők.

Mily esetekben mondható ki zártkutatmányokat, bányatelkeket és külmértékeket, segédvájásokat, és megye tárnákat illetőleg az elvonási határozat?

1) Az előirt biztonsági szabályok meg nemtartása esetében és 2) az előszabott üzem elhanyagolása miatt.

Miként járnak el a bányahatóságok adományozott bánya- és külmértékek elvonása körül?

Ha az adományozott kül és bányamértékek elvonása határozatilag kimondatott, és ezen határozat jogérvényessé vált, úgy a bányahatóságok az illető bányatárgyaknak eladását, végrehajtási becslés és árverezés által megindítani fogják. — Ha az árverés alkalmával nem jelentkezik vevő, úgy az adományozott bányajogosítványok elenyészetteknek nyilváníttatnak és töröltetnek.

Miként enyésznek el kutatási engedélyek lejárat által?

Ha a meghosszabítás iránti kérvény nem érkezik

idejekorán az illetékes bányahatósághoz, — a kutatási engedély minden, azon alapuló zártkutatmánynyal együtt elenyészik.

Mi következménye van a zártkutatmányi felügyeleti illeték le nem rovásának?

Az 1885. évi XIV. t. cz. értelmében a felügyeleti illeték le nem rovása a zártkutatmányi bejelentés visszautasítását, illetve a zártkutatmány törlését vonja maga után. Ép így töröltetnek azon kutatási engedélyek, melyek meghosszabítása alkalmával, az azokon alapuló zártkutatmányok után fizetendő felügyeleti illeték lefizetése a kiszabott határidőn belül nem igazoltatik.

XV. A bányákra és azok tartozékaira zálog és előjogokról, végrehajtás és csőd eseteiben.

Mely m. törvény szerint eszközöltetik a végrehajtás bányákra és azok tartozékaira?

Az 1881. évi a végrehajtási eljárásról szóló LX. t. cz. szerint.

Mily sorrendben elégitendők ki a bányavagyon által biztosított hitelezők csőd esetében?

A bányavagyonból előbb a tömegnek e vagyont terhelő költségei, azután 1) a csődnyitást közvetlenül megelőző három évre hátralevő adók, közterhek és vagyon átruházási illetékek; 2) a felügyelő személyzet és munkások bérkövetelései, a csődöt megelőző utolsó esztendőre; 3) a társpénztári illetékek, melyek a munkásoktól beszedettek, vagy ezek béreiből levonattak, de a társpénztárba beszolgáltatva nem lettek; 4) a csődöt megelőző utolsó évből hátralevő al-és megvetárnai, segédjárási illetékek és a bányaintézetet illető egyéb járulmányok, továbbá a viz. akna-és palló illetékek, nem különben a bányaszolgálmányi díjak; 5) a jelzálogos hitelezők követelései, a telekkönyvi rangsorozat sorrendjében.

XVI. Átmeneti határozatok.

Mit tárgyalnak az átmeneti határozatok?

Az átmeneti határozatok az általános osztr. bányatörvény 16-ik fejezetében foglaltatnak, és (270 — 273 §§. aiban) a bányatörvény életbe lépte alkalmával fennállott különös bányászati jogositványok körüli eljárást, (274 — 275 §§. aiban) a bányamegyei alapszabályok szerkesztését. (276 — 280 §§. aiban) az akkor létezett kutatóvájások, felkérések és haladékok körüli eljárást, (282 §. ában) a régibb vájna — s külmértékek elhatárkövezését; (283 §. ában) a bányatörvénynek a régibb jogositványokra való alkalmazhatóságát; (284 és 285 §§. ban) a földbirtokosoknak az elébb fenn nem tartott ásványok tekintetében való jogait és végre (286. §-ában) a régebbi altárna adományozásokból keletkezett és keletkező jogokat tárgyalják.

Az első folyamodású bíróságok rendezéséről szólló 1871. évi XXXI. t. cz. 21 és 23 §§. ai.

Mely m. törvényezikk és ennek mely §§. ai intézkednek a bányabíróságokat illetőleg?

Az 1871. évi XXXI. tcz. (az első folyamodású bíróságok rendezéséről) 21, és 23 §§. ai.

A bányabírói hatósággal felruházott törvényszékeknek mint bányabíróságoknak mi a hatásköre?

1) A birtokbíró:ág és a telekkönyvi hatóság a bányabirtok tekintetében; 2) a bíráskodás bányajogositmányok iránti peres ügyekben, jelesen: a) a bányák és azok tartozékaira vonatkozó dologi jogok felett. mik alatt nemesak a bányahatóság által engedélyezett mindennemű jogositványok, hanem mind azon földfeletti épületek, telkek és építmények is értendők, melyek az ásványok megszerzésére és elkészítésére szánvák vagy különben a művel egy egészként összekötvék s együtt használtatnak; b)

az a) pont alatt érintett művek és tartozékok használata felett; c) a bányatelekben való elsőbbség felett bányadományozásoknál; d) a bányatelkek határai iránt felmerülő határ és bányatelkekben történt birtokháborítási esetekben.

Ezenfelül eljár és ítél a bányabíróság: 3) a bánya és huta művek nyereségei és pótlékai feletti vitás ügyekben; 4) az altárnai illeték vagy egyéb akna és alagutak tartozások felett; 5) idegen bányatelkekbe vezetett segéd- és felnyitási művekért járó kártalanítás felett; 6) idegen bányák, épületek, vízeresztő, légvezető és kitakarító készülétek közös használatáért járó kártalanítás felett; 7) bánya vagy hutaműveken való rongálás esetében, a mennyiben azok a bányatörvény rendeleteinek elhanyagolásából erednek; 8) a bányavizek tulajdona vagy használata feletti kérdésekben; 9) a társládák, azok kezelése, a hátralevő járulmányok s a társládáknak a tagok iránti kötelezettségei felett, 10) a bányatársulatok s azok tagjai között a társulati viszonyból eredő perlekedések esetében 11) a közös bánya vagy hutaművek üzlete, használata vagy értékesítése felett, a mennyiben a társaságok alapító szerződésében, vagy a társulatok alapszabályaiban más bíróság nincs kikötve, 12) a bányabirtokosok s ezeknek tisztjei vagy meghatalmazottjai között a bányaművek s azok tartozékaira vonatkozó üzlet és számvitel felett fenforgó perlekedésekben. (l. 1871. XXXI. 21. §).

Mit rendel az 1871. évi XXXI. t. cz. 23. §-a?

Hogy: ha a bányabíróság előtti eljárásban oly bírói cselekmények teljesítésének szüksége merül föl, melyek a bíróság székhelyén kívül végzendők, a bányabíróságnak jogában áll ezen cselekményeket akár egy kiküldött bírói tag által végeztetni, akár pedig azoknak teljesítésére a kerületében levő bíróságok vagy bányabírák bármelyikét megkeresni.

Minták.

1) Az ált. b. t. 2-dik fejezetéhez.

1) Kutatási engedély mintája, és példája.

1883. évi 15. sz.

1 forintóbélyegen.

.....Kötet. lap.

Kutatási engedély.

Az n-i m. kir. bánya biztosság által M. J. gyárosnak X ben 1883. évi Febr.-hó 10-én 15 számmal jegyzett kérvénye folytán, ezen-
nel engedély adatik, hogy ugyanaz,.....tájékán, X köz-
ségben, Y járásban Z megyében. az 1854. évi Május-hó 23-án
kibocsátott ált. bányatörvény szabályai szerint, egy év tartamára a
mai naptól, azaz 1884. évi Febr.-hó 10-ig kutathasson.

Ezen kutatási terület határos:

Keletről:

Délről:

Nyugotról:

Északról:

Ezen kutatási engedély gyakorlatánál köteles a kutató magát
az említett bányatörvény szabályaihoz szorosan alkalmazni, és az
illető bányahatóság e részbeni rendeleteinek vonakodás nélkül ele-
get tenni, mint hogy különben a bányatörvényben ezen kötelezett-
ség elmulasztása esetére kiszabott következmények helyt foglal-
nának.

A fennebbi határidő leteltével, — a mennyiben e határidő
meghosszabbítása az illető bányahatóságnal nem eszközöltetett volna
jelen kutatási engedély, az ennek alapján szerzett minden kutatási
jogokkal együtt magától elenyészik.

A kutatók nevezetesen következőkre figyelmeztetnek:

1) A nyert ásványokról szabadon rendelkezni az ált. b. t.
20. §-nál fogva, csakis a bányahatóság engedelmével lehet, mert
ellenkezőleg az ált. b. t. 237. §-ban kiszabott következmények
foglalnának helyt.

2) Köszenre kutatni, vagy bányát nyitni, az 1861-iki id.
törv. szab. VII. része 1. §. c) pontja értelmében csakis az illető
földtulajdonos beleegyezése mellett lehet.

Kelt. n-ben 1883. évi február-hó 10 én.

m. kir. bánya.....

2. Az 1885 évi XIV. t. cz. szerint minden zártkutatmányi illeték befizetésére vonatkozó bányahatósági utalvány mintája, és példája.

Utalvány.

X ügyvéd, n-ilakos Y megyebeli Z község határában sz. a. kért zártkutatmányért felügyeleti illeték fejében 1886. évi febr. hó 2-ig terjedő időre, tízenkét óra a Z-i m. kir. adóhivatalnál 4 frt 0 krt, az az négy forint 0 krajcz. fizessen le különben a kért zártkutatmány bejelentéséről szóló bizonyítvány kiállíttatni nem fog.

Kelt.

A bányakapitány.

(P. H.)

N. N.

3) A bányahatósági utalvány folytán befizetett felügyeleti illeték befizetését igazoló adóhivatali nyugta, (sorkönyvi bárcza) mintája.

Adóhivatali nyugta.

zártkutatmány felügyeleti	(Magyar czímer)	illetékek	
		frt	kr.
	.....sz.		
	.....lakos .....bánya		
	.....188 évi .....hó .....sz.		
	a. kelt utalványa folytán .....község		
	határában kért zártkutatvány után felügyeleti		
	illeték fejében .....frt .....kr., azaz		
	.....frt .....kr. befizetett.		
	M kir. adóhivatal		

4) Kutatási engedélyre vezetendő meghosszabbítási záradék mintája, és példája

Meghosszabbítási záradék.

1 ftos bélyegen.

1885. évi 300 szám.

Jelen kutatási engedély ezennel, egy további évre, azaz 1885. évi november-hó 30 napjától, 1886. évi November hó 20 nap-jáig meghosszabbíttatik.

Kelt 1885. évi november-hó 16-án.

A bányakapitány,

N. N.

5) Zártkutatmányi bejelentésről szóló bizonyítvány mintája és példája.

1885. évi 621 szám.

XX. kötet 32. lap.

Zártkutatmányi bejelentésről szóló bizonyítvány.

Az n. i. m. kir. bányakapitányság részéről ezennel bizonyítatik, hogy M. J. földbirtokos o. i. lakos 1885. évi november-hó 20-án 620 sz. alatt kelt kutatási engedély alapján. birtokán ..... sz. alatt a részleten Y községben Z járásban X megyében 1885. évi november-hó 20-án beérkezett és 621 számmal jegyzett beadványával egy zártkutatmányt jelentett be.

Ezen zártkutatmány létezik, (pl. Y község tulajdonát képező erdő délkeleti szögletén álló erdővédlak nyugati sarkától 11 h 3° irányban 3206 m/m távolságban.)

A zártkutatmányi jegy a bevájáson áll.

A zártkutató köteles az 1854. évi május-hó 23-án kibocsátott ált. bányatörvény szabályait szigoruan megtartani és jelen bizonyítványt a Z i járás szolgabíróságának azonnal bemutatni.

A zártkutatmányi jog csakis a fennebbi kutatási engedély idejére érvényes.

A zártkutatók nevezetesen következőkre figyelmeztetnek.

1) A nyert ásványokról szabadon rendelkezni, az ált. b. t. 20. §-ánál fogva csakis a bányahatóság engedelmével lehet, mert ellenkezőleg az ált. b. t. 237. §-ában kiszabott következmények foglalnának helyt.

2) A zártkutató köteles a zártkutatmányt az ált. b. t. 174. §. szerint folytonos üzemben tartani, s eredményéről félévenként, t. i. minden év január-hó 15-ig és július-hó 15-ig a bányakapitánysághoz jelentését betérjeszteni, mert különben az ált. b. t. 241. és 242. §-ában kiszabott büntetések lelnének alkalmazást.

3) Készénre kutatni vagy bányát nyitni, az 1861-iki id. törv. szab. VII. része 1. § c) pontja értelmében csakis az illető földtulajdonos beleegyezése mellett lehet.

Kelt.

N. N.

m. kir. bányakapitány.

6) Kutatási könyv mintája és példája.

..... kötet ..... lap.

Sz.	A kutatási engedély			A kutatónak és meghatalmazottjának neve, polgári állása és lak-helye.	Kutatási terület.
	K e l t j e.				
	Év.	hó.	nap.		
620	1885.	Nov,	20.	Boros Gábor földbirtokos. Szántói lakos.	B.-megye terü- lete.

Megjegyzések.

188 évi. sz-188 évi számú zártkutatmány bejelentetett.
(Zártkutatm. könyv..... köt..... lap.)

188 évi sz. Kutatási engedély egy további évre, azaz 188. évi hó. ig meghosszabbított.

188. évi. sz.-188. évi sz zártkutatmány töröltetett..

7) Zártkutatmányi bejelentésekről vezetett, u. u. zártkutatmányi könyv mintája és példája.

XX. Kötet. 210. lap.

813. sz. a bejelentett 1885. évi okt.-hó 20-án. Z á r t k u t a t m á n y a : Bokros János, földbirtokos n-i lakosnak, az 1884. évi Jan.-hó 21. napján 63. sz. a. kelt kutatási engedély alapján (Kut. könyv IV. kötet 16. lap.)

A zártkutatmány létezik X megyében, Y járásban, Z községben, és pedig Y községhez tartozó erdő birtokon álló kápolna keleti szögletétől 3 h 8°. irányban 3220 mm távolságban.

A zártkutatmányi jel a bevájáson áll.

Jegyzetek.

188. évi. sz. üzemi jelentés: 23 m. hosszú tárna meddő kőzetben hajtattott.

188. évi. sz. üzemi jelentés tárna 15 m-rel továbbított.

188. évi. sz. adományozás kérelmezett.

188. évi. sz. Bányajárás 188. sz. hó napjára kitűzetett.

188. évi. sz. adományoztatott stb.

2) Az ált. b. t. 3-dik fejezetéhez.

8) Bányajárási hirdetmény mintája és példája.

1885. évi 234 sz.

Bányajárási hirdetmény.

A n-i m. kir. bányabiztosság részéről közhírré tétetik hogy Kormos Péter vas kereskedő és nagyiparos 1885. évi aug.-hó 3. n 2341. szám alatt ide egy kérvényt nyújtott be, melylyel 1885. évi 3411 számú X községben, Y járásban, Z megyében fekvő zártkutatmányára, a fektetési térképnek egyidejű bemutatása mellett négy egyszerű mértékből álló vájnateleknek adományozásáért folyamodott.....

Az adományozandó feltárás a váczi püspöki uradalom földbirtokán, egy 23 mm vastag ólomfényle teléren, a bevájási tárna 260-adik méterében eszközöltetett.

Erre nézve az ált b. t. 54. § ban rendelt bányajáráás 1885. évi Sept.-hó 10-én délelőtt 9 órára, s a következő napokra a helyszínére kitűzetik, melyhez mindenki, ki magát érdekelve találja, az adománykérő pedig az ált. b. t. 58. és 59. §§-ra vonatkozólag meghívatik.

1885. évi aug.-hó 4-én.

N. N.

bányabiztos.

9) Adományozási okmány mintája és példája.

1885. évi 4032. sz.

Adományozási okmány.

Ő cs. és ap. kir. felsége nevében Boros István kereskedő, szakolezai lakosnak (vagy Szt. Anna bányatársulatnak képviselve Richard József igazgató által).

1885. évi 2354. sz. a. benyújtott adományozási kérvényére, az 1885. évi Sept. hó 10. napján véghezvitt bányajáráás és az N-i bányakapitányságnak 1885. évi Okt. hó 4-én 4312 sz. a. az adományozás megengedhetősége iránt hozott határozata nyomán, az 1884. évi 3471 számú zártkutatmányynyal X tájékán, Y birtokán, Z községben, M járásban, N megyében eszközölt ólomfényle tartalmu felnyítására az ált. bt. 42. §-a szerint, a bányatelekben való régibb jogok sérelme nélkül két egyszerű bányatelek adományoztatik. Ezen 90232 m² területű bányamező felnyitó pontja 2 h 3° irányában hajtott tárna vájat végén a tárna keleti oldalán, a talptól mért 7 dmnyire létezik és a Z község birtokát képező erdő szélén álló János kápolna keleti szögletétől 7 h 3° irányban

2304. m-re az ugyan Z községhez tartozó templom délnyugati szögletétől 3 h 4° irányban 3698. m-re fekszik. (Következik a fekvés körülírása.) Az ekként adományozott bányatelek

Rezső

védnevet visel melynek fektetése a mellékelt térképen látható.

A bányakönyvben, mint önnálló bányabirtok Boros István nevére (sz. Anna bányatársulatnak nevére) beiktatandó.

Ezen bányatelek birtokosa, kötelezi magát az általános bányatörvény szabályaihoz alkalmazni, az illetékes bányahatóság rendelkezéseit teljesíteni, a bányaadózásokat pontosan fizetni; másrészt a a fennebi törvény szerint a bányaadományozással összekötött mindennemű jogokat gyakorolhatja.

A m. kir. bányakapitányságtól.

Kelt N-ben 1885. évi novemberhó 30-án.

N. N.

m. kir. bányakapitány.

10) Határköz adományozási okmány mintája.

Ő cs. és ap. kir. Felsége nevében.....

188 évi.....hó.....n.....sz. a. benyújtott kérvényére a
.....fektetési térkép szerint.....bányaműhöz tar-
tozó (adomány könyv.....kötete.....lapján) továbbá.....

közölt.....bányamegyében.....községben.....

.....járásban.....megyében fekvő.....alakú

.....méter széles.....meter magas és.....m² méter tér-

nagyságú határköz a szomszédoknak 18 évi.....hó.....

nap.....számú jegyzőkönyvi egyezsége folytán és az alólírt bá-

nyakapitányságnak 18 évi.....hó.....n.....sz. a kelt

határozata nyomán a fennebbi bányamértékhez a fektetési térképen

kitett módon akként adományoztatik hogy annak déli része.....

méterrel a.....bányamértékhez a nyugoti.....méterrel a

.....bányamértékhez, a keleti.....méterrel a.....

bányamértékhez az éjszaki.....méterrel a.....bányamértékhez

elválaszthatlan alkatrészeként a bányatelekkönyvben csatoltassék

(vagy az illető birtokosnak az ált. bt. 74. § értelmében és az ab-

ban foglalt feltétel megtartása mellett mint önálló bányabirtok ado-

mányoztatván, mint olyan a bányatelekkönyvbe beiktattasék).

A m. kir. bányakapitányságtól

Kelt

.....
m. kir. bányakapitány.

11) Külmérték adományozási okmány mintája.

Ő es. és ap. kir. Felsége nevében .....

18 évi..... hó..... n..... sz. a. a bánya
nál benyújtott kérvényére..... és a helyszínén 18 vi.....
hó..... n. véghezvitt bányahatósági szemle s annak következtében
..... bányakapitányságnak 18 évi..... hó.....
n..... sz. a. kelt határozata folytán egy külmérték..... m²
térnagysággal az..... térképen látható alakban, és arra
vezetett határokkal..... adományoztatik.

Ezen külmérték..... területen..... községben.....
..... járásban..... megyében fekszik és önálló telekkönyvi
birtokot nem képezvén csakis az alólírt bánya..... adomá-
nyozási könyvében..... kötete..... lapján és a..... bá-
nyamegye térképén..... levele..... sz. a. fordul elő; ezen
külmérték..... nevet visel.

A külmértéknek birtokosa köteles magát szigorúan az 1854.
évben kibocsátott bt. szabályaihoz alkalmazni, külmértékének ha-
tárain túl nem terjeszkedni, jelesen .....

végre a külmértéket szabályszerűen megjelölni.

A m. kir. bányakapitányságtól.

m. kir. bányakapitány.

12) Segédvárna engedély mintája.

Segédvárna engedély.

Ő es. és ap. kir. Felsége nevében .....

188 évi..... hó..... n..... sz. a. benyújtott kérvényére, a
helyszínén 188 évi..... hó..... n. véghezvitt bányajárás és
a m. kir bányakapitányságnak az engedély megadhatása iránt 188
évi..... hó..... n..... sz. a. hozott határozata folytán ezen-
nel engedély adatik, hogy .....

Ezen segédvájás külbevájása .....

A segédvárnás köteles magát a bányatörvény általános szabályaihoz
alkalmazni különösen pedig .....

Ezen feltételek alatt jelen engedély mint önálló telekkönyvi birtok
az engedmény könyv..... kötete..... lapján, a bányatörvényszék
bányelekkönyvében..... kötete..... lapján bevezettetett, és a bá-

nyamegyei térkép.....levelén.....sz. a. feljegyeztetett.

A m. kir. bányakapitányságtól.

Kelt.....188 évi.....hó.....napján.

m. kir. bányakapitány.

3. Az ált. bt. 5-dik fejezetéhez.

13) Egyesített bányatelek adományozási okmány mintája.

Egyesített bányatelekadományozási okmány.

Ő cs. és ap. kir. Felsége nevében a.....bányamér-
tékek (adományozási könyv.....kötete.....lapjai) birtokosainak
18 évi.....hó.....n.....sz. a. beérkezett folyamodvá-
nyára és.....bányamértékeknél a bányatelekkönyv.....
kötete.....lapján mint jelzálogos hitelező bevezetett.....
18 évi.....hó.....n. kelt okmányával nyilvánított bele-
egyezése folytán, továbbá a bányahatósági vizsgálatok s az e felett
a helyszinén 18 évi.....hó.....n. felvett bányajárási jegy-
zőkönyvhöz képest s végre.....m. kir. bányakapitányság-
nak 18 évi.....hó.....n.....sz. a. kelt és jogerejűvé
vált határozata nyomán ezennel engedély adatik, hogy.....
bányamértékek (adománkönyv.....kötete.....lapján) a.....
bányamértékhez tartozó.....számu határközeggel (adománykönyv
.....kötete.....lapja) együtt összesen.....m² térnagysággal
egy főbevájással, az ált. bányatörvény 112 §-ának utmutatása sze-
rint egy egyesített bányatelket

N. N.

név alatt képeznek.

Ezen a.....bányamegyében.....vidéken.....
.....községben.....járásban és.....megyében.....
fekvő bányatelek a fenn elősorolt bányamértékek és határközégekből
áll, melyek 18 évi.....hó.....n.....sz. alatt illetőleg 18
évi.....hó.....n.....sz. alatt stb.

.....
adományoztattak, főbevájása pedig, melylyel az egész bányatelek az
ált. bányatörvény rendelete szerint munkában tartandó, a.....
.....bányamértékben levő fővájna.....akna (tárna) leend.

Ezen egyesített bányateleknek fekvését és határait az ide
fűzött fektetési térkép tünteti elő.

Jelen egyesítési engedély azonban csak következő feltételek
alatt adatik meg.

1) hogy az előlnevezett bányamértékek bányatelekkönyvileg
alkatrészként bejegyzett minden fekvő tartozékkal s rajta lévő min-
den terhekkel együtt ugyanott kitöröltessenek.

2) hogy ezen egyesített bányatelek mint önálló bányabirtok

a kitörölt állománynyal összekapcsolt mindennemű alkatrészek s rajta fekvő terheknek átvitelével, ezek pedig következő rendben

3) mint az egésznek birtokosa pedig.

N. N.

N. N.

bányatelekkönyvileg bekebeleztessenek.

4) hogy ellenben a bányamértékek s határközegek, melyek ezen bányatelket immár képezik, eredeti alakjukban és fekvésükben fentartassanak.

Ezen egyesített bányateleknek birtokosai kötelesek az ált. bányatörvény szabályait szorosan megtartani, az illetékes bányahatóság rendeleteit készséggel teljesíteni s a törvényes bányaadót pontosan megfizetni, másrésről ugyanazok a fennebbi törvény szerint a bányamértékek adományozásával összekötött mindennemű jogokat gyakorolhatják.

A m. kir. bányakapitányságtól.

Kelt.....

m. kir. bányakapitány

4) Az ált. b. t. 6. fejezetéhez.

14) Bányarészvénnyegy mintája és példája.

Bányarészvénnyegy.

Melylyel az n-i m. kir. bányakapitányság részéről bizonyítatik, hogy R. N. bádigos mester H-ban.....

a bányatársulati könyv.....kötete.....lapján, a Szt. Anna bányatársulatnál, mely jelenleg XXXV. bányarészvénnyre van osztva a XII. számú bányarészvénnyénél.....18 évi.....beadványi szám szerint mint bányatárs bejegyeztetett.

A bányarészvénny-birtokosnak jogai és kötelességei meghatározvák az ált. bányatörvény 138—167 §§. valamint a bányatársulatnak 188. évi.....hó.....kelt, a bányakapitányság által 188. évi.....szám alatt letett alapszabályok által.

Kelt.....18. évi.....hó.....n.

N. N.

m. k. bányakapitányság.

16) Szabadkutatási (zártkutatmányi) lajstrom.

7) Az ált. b. t. 11. fejezetéhez

m. kir. bánya.....

Pénzügyigazgatósági kerület .....

M. kir. adóhivatal.

Szabad kutatási (zártkutatmányi) lajstrom.

Birtokos :		Meghatalmazott.					
Lap							
Folyószám	Szabadku- tatásnak száma	F e k v é s e			évi illeték		Észrevétel
		község	járás	megye	frt	kr.	

17) Szabadkutatási és mérték illetékek kimutatása.

188 évi.....számhoz

.....m. kir. bányakapitányság
bányabiztosság
 .....m. kir. pénzügyigazg.

Kimutatás.

Azon bányamérték és szabadkutatási illetékekről melyek a.....m. kir. adóhivatal által előírásba veendő és beszédendő.

188 év.....negyedére.

Ezen kimutatás az év végével beküldendő bányailletéki számadáshoz eredetiben csatolandó.

Folyó szám	A telek könyv.		Az illeték fizető fél vagy meghatalmazottjának neve és lakhelye	A bányatárgy fekvése	területe .....m ² illetőleg a szabadkutatás sok száma	188 .....negyedére beszédendő illeték		Jegyzet.
	kötete	lapja				frt	kr.	

18) Zártkutatmányi ellenőrzési lajstrom.

.....bánya

Kimutatása az 188 évi .....hóban kiállított zártkutat-
mányi bejelentésekről szóló bizonyítványoknak.

Pénztár	Zártkutatmány szám	U t a l v á n y	
		Száma	Összeg

Toldalék.

A bányaműveléstan rövid ismertetése.

Bányaműveléstan.

Bányaműveléstan a bányászati tudományszaknak azon része, melynek feladata megismertetni azon munkálatokat műszereket, berendezéseket és szabályokat, melyek segítségével a föld kérgében előforduló hasznos ásványok (érc, szén, só) felkeresése, fejtése és kiszállítása a legcsekélyebb költséggel és lehetőleg legnagyobb biztonsággal eszközölhető.

Telepisme.

Telep alatt, egész általánosságban minden használható ásványtömeg értendő. A telepek elhelyezésükre nézve beltelepekre és kültelepekre, alakjukra nézve pedig szabályos és szabálytalan alakú telepekre osztatnak fel és következőleg csoportosítatnak:

A) Beltelepek. 1. Tábla alakú szabályos telepek. a) telérek, b) fekvetek. — 2) Nagyobb szabálytalan tömeges telepek a) törzsök, b) tömzsök. 3) Kisebb szabálytalan telepek. a) fészkek, b) butzok, c) vesék.

B) Kültelepek. 4) Torlatok. 5) Egyébb kültelepek (Gyepércz. tőzeg).

A) Beltelepek.

1) Szabályos táblaalakú telepek.

Szabályos beltelepek alatt, a beltelepek azon neveit értjük, melyeknek két kiterjedése (hosszúság, szélesség) harmadik kiterjedésükhöz (vastagság) képest igen tetemes.

A táblaalakú beltelepek csekély vastagságú töltelke mellékkőzetétől rendesen két egyenközűnek vehető szegélylap által különítettik el, melyek egyenértékűek, ha a telep függélyesen áll. — A szabályos beltelep minden

egyébb helyzetében megkülömböztetünk két (alsó, felső határoló lapot) szegély választék lapot, alsó, felső mellékközetet). A felső határlap és az ezen fekvő közet plutonikus uton képződött telepeknél: földü vagy földőszegélynek, vonatkozólag földü vagy földőközetnek neveztetik; — az alsó határlap vagy közet rész pedig fekűszegélynek, illetve fekűközetnek neveztetik. Neptunikus uton képződött szabályos beltelepeknél szokássá vált a felsőszegélyt és közetet földélynek, az alsót talpnak, nevezni.

A telep vastagsága. A telep vastagsága a fekü és földü határoló lapok között mért átlagos vastagság, vagy az azok közötti középtávolság.

Csapásvonal, vagy röviden csapás, oly metszés vonal mely keletkezik, ha a telepnek valamely (rendesen földü) szegély lapját, valamely szintes sikkal vágjuk.

Dőlésvonal. A dőlésvonal szintén metszés vonal mely keletkezik, ha telep szegélyét, valamely oly függőleges sikkal vágjuk, mely a csapásvonalra merőleges.

Dőlésszög. A dőlésszög azon legnagyobb szög, melyet a telep szegélysíkja, a szintes sikkal bezár vagyis azon szög, melyet a dőlésvonal, tulajdon szintes vetületével képez.

A csapás és dőlés vonal meghatározására a bányászati tájoló, a dőlésszög meghatározására a fokiv szolgál. A telepek dőlésükre nézve lehetnek: lebegők 0° – 15° ; menedékesek 15° – 45° lejtők: 45° – 75° ; meredekék: 75° 89° és állók 90° .

a) Telerek.

A telerek oly táblaalakú telepek, melyek más közetek tömegén mintegy áthatolnak. A telerek mind fiatalabbak az őket befogadó közetnél. Megkülömböztetünk azonlejtü és ellenlejtü telereket. Két egymáshoz közel fekvő, ellenkező irányban dőlő telér összehajló vagy szét-hajló a mint mélyebb szintekben egymáshoz közelednek vagy egymástól távolodnak. Ha a telér csapásiránya változik azt mondjuk: a telér változtatja óráját, ha e vál-

tozás hirtelen és nagyobb, azt mondjuk: a telér könyököt vet. — A dőlésvonal változásánál azt mondja a bányász: a telér vastagsága gyarapodik vagy csökken; ha a föld a feküvel találkozik a telér kiszorult. A telér néha két vagy több ágra foszlik. Hatalmasabb ágak szakadékok. Vannak fő, mellék, oldal, fedü és feküszakadékok. Sarjak oly szakadékok, melyek a mellékközetbe behatolva csakhamar elenyésznek. Sinorok, a sarjagnál is kisebb szakadékok. A szakadékoktól megkülömböztetendők a társtelerek. Vannak ezenkívül: iker telerek, telércsoportok, telérhálózatok, contact vagy érintkezőtelerek, végre fekvettelerek. A telerek kiterjedése csapás és dőlésvonalban különböző. A telerek tölteléke szerint vannak: érczelerek és közzelerek.

Az érczek előfordulása a telereken.

A telerek fennebb említett töltelékében az ércz különböző módon fordul elő: darabosan mint dúsércz, nagyobb szemekben mint közép vagy hengerércz, apró szemekben behintve mint külüércz; szikrákban és hártya képen. A telerek ércztartalma nem mindenütt egyenlő. Váltakozva érczes és többé kevésbbé meddő telérrészek melyek közöknek mondatnak. Megkülömböztetünk áldásos és meddő közöket. Érczesapás alatt, az ércz hosszabb kiterjedésének irányát értjük, mely majd a telep csapásvonalával majd avval keresztben jár.

A telerek töltelékének szövete.

1) Szemcsés, 2) petylés, 3) tömött, 4) brekziás 5) conglomeratos, 6) fekmés midőn különféle anyag képezi a töltelék különálló fekméit. Vannak egyszerű és részarányos fekmék, egyszer vagy többször váltakozó részarányos fekmék 7) sejtes, kimart, likacsos szövet.

A telerek kora.

A telerek mind fiatalabbak, az általuk áthatott közeteknél. Az áthatott telér mindig ősbibb az áthatolónál.

A telér hasadékok kitöltése.

A föld kérgében keletkezett hasadékok betöltésére vonatkozólag, különféle elméletek léteznek. Ilyenek :

1) Az együttes keletkezés theoriája (*congeneratio*). E szerint a telerek nem kitöltött hasadékok, hanem együtt keletkeztek mellékközeteikkel.

2) A *descensio* theoriája (felülről való kitöltése a hasadékoknak).

3) a *laterális secretio* theoriája (oldalról való beszűremkezés elmélete).

4) Az *ascensio* theoriája (beszűremkezés alulról) *infiltratio* és *sublimatio*.

5) Az *injectio* theoriája (belövellés). Ez tűzfolyadékos ásványokat tételez fel, melyek erőszakosan feltolatván a hasadékokban megmerevedtek.

Elvetések.

Midőn valamely telér, a másikon áthatol, néha elvetés keletkezik. Elvetés alatt azon jelenség értendő midőn az áthatott telér, ketté vált részeinek egyike a másiktól eltérő sík lapot képez. A fiatalabbik telér az elvető, a régibb az elvetett. Az elvetés mindig valamelyik mellékközet eredeti helyzetének megváltoztatásából ered. különösen ezen helyváltoztatás egyoldalúsága esetében.

Ez elvetés nagysága függ 1) a hasadék szélességétől, 2) azon szögtől melyet a mozgás irányvonala, a telérek metszészvonalaival képez. — Elvetések helyett néha megszakadásokkal találkozunk.

A telérek előfordulása.

1) A telerek rendszeren társaságban, többé kevésbbé párhuzamosan fordulnak elő, és gyakoriabbak az ősi, mint a fiatalabb képződményekben.

2) A telerek gyakoriabbak az eruptív kőzetekben és ezek közelében mint távol ezektől.

3) Gyakoriabbak a plutoni kőzetekben mint vulkani képződményekben.

4) Gyakoriak az érülési lapokon.

5) Gyakoriabbak domboru fölületű hegységekben mint ágasbogas hegyekben.

Mi által árulják el magokat a telerek a külön?

1) A telerek kopár helyeken, néha elárulják magukat a hegy felület sajátságos alakja és színe által (Tarajok, árkok, színezés).

2) Források által.

3) Növényzet által. (Nyirfa, vörös málva, vasas talajt szeret, a galmaviola, galmára utal).

b) *Fekvetek.*

Fekvetek oly táblaalakú beltelepek, melyek a kéreg és más üledékes kőzet rétegei között találtnak, ezekkel párhuzamosak és geologiai tekintetben egykoruak. Kétfélék, úgy mint ó és új koriak. A fekvetek mélyedésekben keletkeznek melyeknek külső vázlata és elszigeteltsége jelenleg is felismerhető. E mélyedések bányász műnyelven medenczéknek mondatnak. Tekintve a fekvetek tényleges települését, megkülönböztetünk: 1) teknő alakú települést, 2) nyereg alakú települést. 3) köpeny alakú települést.

A fekvetek természetük szerint csakis üledékes kőzetekben fordulnak elő. Tartalmaznak szenet, sőt vasat.

2) *Nagyobb szabálytalan tömeges telepek.*

a) *Törzsök.*

Ezek nagyobb terjű, elkülönzött, szabálytalan gömbölydedes, ágasbogas, ércztartalmú tömegek.

b) *Tömzsök.*

Oly szabálytalan alakú környező kőzetüktől különbözö érczes tömegek melyek számos, egymáshoz közel fekvő és egymást különbözö szögek alatt, keresztül kasul szelő, csekély vastagságú érczes telerecskék által össze vissza vannak szegdelve és néha egész kiterjedésükben lefejtésre méltók. — Kisebb kiterjedésű ásványtömegek,

előfordulásuk alakzata szerint, fészkeknek, veséknek, butzkoknak és muglyágnak mondatnak.

Impregnatiók.

Az által különböznek a többi érczteleptől, hogy bizonyos szigorú határolással nem bírnak, a meddő mellékkőzetbe csak lassanként és észrevétlenül mennek át, minek valószínűleg az az oka, hogy telítő érczes anyagukat nem eredetileg, hanem csak később nyerték.

B) Kütelepek.

Kütelepeken fordulnak elő: a tőzeg, a mocsár vagy gyepércz és a torlatok.

Földfúrás.

Azon műtét, mely által, a földfúró segélyével, a föld kéregben egy csekély átmérővel bíró kerek, függélyes furat készíttetik. — Célja a fekvetek felkeresése, arthezi kutak előállítása stb. A fúrást a furó sulya által eszközli. Szükséges, hogy a földfúró valamely alkalmas készülék által könnyen felemelhető és lebocsátható legyen hogy a furó forgatható legyen úgy, hogy annak éle a kőzetet minden ütésnél azaz minden esés alkalmával más és más helyen találja, hogy a furónak meghosszabbítása vagy megrövidítése a legkisebb erő és idővesztességgel legyen összekötve, és végre hogy netáni akadályok könnyű és biztos elhárítása mellett a furat fenekén levő iszap tisztára eltakarítható és a külre szállítható legyen.

A fúrás sikerességének feltételei: 1) a furat egyenessége; 2) a furat átmérőjének helyes megválasztása; 3) a furat folytonos ellátása vízzel.

A földfúráshoz szükséges készülékek.

1) A furó fej, 2) a csigolya vagy forgató, 3) a furó középrésze vagyis a felső rudazat, 4) a váltogató. 5) a furórúd és 6) a furó működő része vagyis a véső.

Bányászati munkálatok és műszerek.

Takarítás.

A takarítás oly közettömegek kezelésénél alkalmaztatik, melyeknek részei vagy semmi, vagy csak csekély összefüggésben állanak egymással, tehát midőn bármely törecs egy helyről a másikra hordandó. A takarításra szolgáló szerszámok: a lapát, a kapa és a teknő. — Darabos tömegek takarítására szolgáló szerszámok: a két águ kapa és a fogas kapa.

Csákány munka.

Lágyabb kőzetben alkalmazható. Szolgál azonban elő és utó munkálatokra szilárdabb kőzetben is ha a kőzetek sajátos települési viszonyai, szabályos elválása, váladék lapjai, a csákányok alkalmazását megengedik. Továbbá mint utómunkálat a furási és repesztő munkánál a bányászati vasék és szueza munkánál és a kőfejtésnél.

Vasék munka.

Alkalmaztatik: 1) Midőn a bányász érdeke azt kívánja, hogy fejtményeit nagyobb darabokban jöveszthesse 2) A furatok megkezdésénél repesztések után a megrepesztett kőzet letisztogatásánál, az oldalak kiegyenlítésénél, és mindenütt ott hol a repesztő munka nem alkalmazható. Szerszámok: a vas vagy aczélék, a félkézkalapács, a feszítő sin, a réselő szueza, és a feszítő rud.

Tulajdonképeni kőfejtés.

Ezen munka csak annyiban különbözik az ék és szueza munkától, hogy még nagyobb tömegek jövesztése lévén célja, nagyobb méretű szerszámokat igényel.

A furó és repesztő munka.

Ezen, csak szilárd kőzetben alkalmazott munkanemnél, a kőtömegek elválasztása egymástól, valamely robbanó szer által eszközöltetik, mely e célból kifurt lyukba töltve, megfelelő fojtással elzáratik és ezután elsüttetik.

Szerszámok: a véső furó, a kalapács, a kőpor-vonó, a fojtó vessző, a fojtó-tű, a csipő, az agyagfuró vagy szárító pálcza, a furó tárcsa és a furó teknő.

Repesztő szerek.

A bányapor, Haloxilin, Nobel pora, Nobel dinamitja, Azotin, Diorexin, Carboazotin, Nitroglycerin, stb.

Bérezési módzat.

A vájár vagy szakmányban vagy napszámban dolgozik. A szakmány munkánál földolog a szabmány helyes meghatározása, vagyis azon munka mennyiségnek a meghatározása melyet a munkástól bizonyos idő lefolyása alatt követelni lehet.

Megkülönböztetünk: közönséges szakmányt vagy zsinórszakmányt, centiméter szakmányt, tonna vagy mázsza szakmányt, alku vagy főszakmányt, föltételes szakmányt és érez szakmányt.

Bánya.

Bánya, mind azon művelet a föld kérgében melynek célja, hasznos ásványok jövesztése.

Bányamű.

Több bányából áll melyek tervszerű összefüggésben állanak egymással.

Bánya nyitás.

Bányát, hegyes vidéken, rendszeren valamely tárna által nyitnak, aknák csak azon esetben alkalmaztatnak, midőn a telepek azon része már kivan meritve, melyhez tárnával hozzáférhetni, vagy ha a fölület oly minőségű hogy csak aknával üthető meg.

Közle.

Tágas értelemben mind azon nyiladék, melyen a bányában járni-kelni lehet, szoros értelemben, azon bányarész, mely a telep csapásán jár.

Tárna.

Tárna alatt oly közlét, értünk mely a külön kezdődvén közel szintesen, tehát csak csekély hágással hatol be a föld kérgébe, hol a körülményekhez képest elágazik; ágai szárnyaknak neveztetnek. — A tárnák czélja: vízmentesítés, szellőztetés, szállítás, a telepek feltárása nyomozása és előkészítése a lefejtésre, stb.

A tárna részei; a tárna szája, a csorga vagyis a tárna talpába mélyített csatorna; az ömle, azon nyílt vagy boltozott csatorna, mely a bányavizet a bánya szájából a patakba vezeti; a járda, a tárna oldalai, annak mennyezete vagy főtéje és talpa.

A tárnák megkülömböztetése egymástól. Felsőtárna vagy kültárna: ide tartoznak a kutató tárnák, melyeknek czélja, a telepeket felsőbb szinteken felkeresni, föltárni és megvizsgálni; Altárna: valamely bányászatnak legalsó tárnája.

Megyétárna: oly tárna, melyet közös költségen, vagy szerződés útján vállalkozók létesítenek, egész bányamegyék használatára.

Kereszt tárnák: vízmentesítésre, szeleltetésre szállításra és közlekedésre szolgálnak, midőn a feltárás nem a telep kibúvásán, hanem a mellékközetben, a teleppel keresztközetben, kezdődik.

Víz tárnák: a gépek által felemelt víz kivezetésére szolgálnak.

Szellőztető tárnák: czéljuk nevükből következik.

Körtárnák: a külvíz felfogására, és félrevezetésére szolgálnak.

Felemlithetők itt még a keresztvágatok melyek valamely telerről, merőleges irányban más ismeretlen vagy ismeretes, többé kevésbé párhuzamos telepre, vagy telepekre hajtatnak. — Lehetnek fedű, fekű és remény vágatok.

Akna*.)

Az aknák, a telepek megnyitásán kívül, egyéb czélokra is szolgálnak. u. m. szállításra, vízmentesítésre, szellőztetésre közlekedésre és a tárnák hajtásának gyorsítására.

Azon akna mely több czélra szolgál főaknának, különben mellék vagy segédaknának neveztetik. — A segédaknák czéljukhoz képest különböző nevet viselnek.

Vakakna, oly akna, mely nem torkollik a külső Irányukra nézve megkülönböztetünk: függélyes aknákat, lejtő aknákat és tört aknákat. Az aknák szintes szelvénye rendszeren négyzetes.

Az akna annyi részre osztatik, a hány czélra szolgál.

Valamely akna torkolatja, akna toroknak, födele, lappancsnak, oldalai, oldalaknak, legmélyebb pontja, akna fenéknek vagy zsompnak neveztetik.

Az aknákból emeletekre osztatik fel a telep. Az emeletek egymástóli függélyes távolsága 20—80 méter.

Rakadorok: az aknákból kiinduló vágatok száját képezik és féltölcsér alakúak, melyeknek bővebb vége az aknába torkollik, szűkebb vége pedig a vágat.

Biztonosítás.

Természetes biztonság.

A vágatok fennállásukban gyámolithatók: bányagyámok, oszlopok, pillérek és tömedék által.

Bányagyámokul meddő közök hagyatnak. Tömedékül meddő törecs használandó. E törecs vagy fejtés alatt, vagy kőmalmok által nyeretik — A kőmalmokat úgy képezhetjük, hogy valamely vágatot hajtunk és annak kitágított végét magára hagyjuk, úgy, hogy össze omolván tömedék anyagot szolgáljon.

Mesterséges biztonság.

Mesterséges biztonság vagy fával vagy kőfalazással történik. Minden biztonsági mód alkalmazása előtt kipróbolandó a kőzet nyomásának iránya.

---

*) L. bányanyitás.

Ácsolatra legalkalmasabb anyag a tölgy- és fenyő fa. — Hogy az ácsolat állandóbb legyen, az egyes gerendák végeit gyámlyakakba és vezetékekbe helyezik.

Az ácsolat vagy állandó, vagy vendégácsolat. A bánya műveletek nemei szerint megkülönböztetünk tárna vagy közle, akna és fejtő ácsolatot.

Tárna ácsolat.

Tárnákban a fedű vagy fekűnek, egyoldalú megla-zulása esetében feszítő támlát, fesz két használunk. Omlékony oldaloknál, a meggyengült oldal mellett egy bordát kell alkalmazni. Ha mindkét oldal omlékony, a bordákra fejfát teszünk. Széles közlékben szaru ácsolatot használunk, — ha egy oldalt és a főtét kell kitámogatni fél ajtó keretet állítunk, ha ellenben mindkét oldal és a főte is gyámolítandó, három negyed vagy egész keretek állittatnak fel. Nagy nyomásnál az ajtó keretek közvetlenül egymás mellé állítandók omlékony oldaloknál és főténél mögójük, vonatkozással fölójük deszkaborítás rakandó.

Aknaácsolat.

Az akna kiácsolása az aknakoszorú letételével kezdődik. Azon esetre, ha az akna sik helyen mélyítettik le, az akna koszorút föl kávázni is lehet. Laza közetben való akna mélyítésnél vendégácsolat alkalmazandó.

Berakása felölről lefelé halad. Az állandó ácsolat lerakása egy szilárd alap készítésével kezdődik. — Az aknák vagy könyök fákkal vagy bordákkal, vagy teljes zárlatban biztosíthatók, szilárdabb közetben könyök ácsolat alkalmaztatik. Az aknaosztályok alakítására feszkek vonandók be. A szállító osztályok oldalai kilécezendők, az ácsolat mögötti tér kibéllendő. Azon esetben ha keret keretre rakatik, teljes zárlatu ácsolat készül. Ilyen ácsolat igen omlékony vagy nagy nyomásu közetben alkalmaztatik. A létra osztályban (közlekedő osztály) 4—4 m távolságban, nyugvó padok építendőek. — Dölt aknánál, emelkek, vagy ereszkéknél közönségesen a fedűt kell gyámolítani.

Fejtő vágatok ácsolata.

Főte fejtésnél gyakori az u. n. szekrény állványok alkalmazása, — néha több ily szekrény van egymás felett. Talpfejtésnél minden egy—két talppászta számára szoknak egy egy tömedék tartó szekrényt felállítani.

A bányafalazatról.

A bányafalazat vagy száraz, vagy vakolatba rakott vagy sik, vagy boltíves, végre vagy tárnák vagy aknák biztosítására való.

Víz elleni biztosítások.

Vagy az a czélja az ilyszerű biztosításnak, hogy a szivárgó víz, a közlébe ne juthasson (aknáknál) vagy nagyobb mennyiségű folyó vizek felfogása (tárnákban) gátak által. — Az akna biztosítás ily esetben Couvelagenek neveztetik, és vagy fa anyaggal, vagy vízhatlan kifalazás, vagy vízhatlan nyersvaskötés vagy kicsövezés, vagy végre sülyesztett aknák által történik. Bányagátak lehetnek vagy faanyagból készült gerendagátak (állók, fekvők, zsilip szerűek) és cövekgátak, vagy kőfalgátak, vagy gát ajtók.

Fejtési modok.*)

Egész általánosságában kétfélék: tömedékkal járók és tömedék nélküliek.

Tömedékkal járó fejtésmódok.

1) Főtepászta fejtés. 2) Talppászta fejtés. 3) Árvapászta fejtés. 4) Fekvő pászta fejtés. 5) Szintes szelet fejtés. 6) Dőlő szelet fejtés

---

*) Az itt elősorolt fejtési módokon kívül említendő még a fejtés tűzzel és vízzel.

A tűzzel való fejtés ott használtatik, hol a telepek igen szilárdak, vastagok, és hol a tüzelő anyag olcsó.

Vízzel való fejtés sós agyagnak fejtésénél vagy sófejtésnél használtatik.

Főtepásztá fejtés.

Oly csapás irányban járó pásztafejtés, melyben a pászták, az alapközlétől kezdve, valamely emelkének egyik oldalából kiindulva, megfordított lépcsőszerűen oly módon következnek egymásra, hogy egyiknek a homlokzata a másiknak homlokzatától, csapásirányban mérve 6—8 méternyire essék. Alkalmaztatik meredek és csekély vastagságu telepeken.

A tömedék elhelyezésére nézve három félék: a mint a tömedék tartó vagy kas (szekrény) vagy boltozat vagy pedig gyám.

A munkás a tömedéken állva dolgozik.

Talppásztá fejtés.

Megfordított főtepásztá fejtés. A tömedéket kassal fogják fel.

A főte és talppásztá fejtésnek előnyei és hátrányai.

A főtepásztá fejtés előnyei: a könnyű szállítás az alapközlére, a víz kényelmes leszűrődése, a tömedék könnyű felfogása. Egyedüli hátránya a kényelmetlen munka.

A talppásztá fejtés előnye a könnyebb fejtés. Hátrányai a nehéz szállítás, nehéz vízemelés és szellőztetés.

Árvapásztá fejtés.

Ez nem egyéb közönséges főtepásztá fejtésnél, melytől főkép csak az által különbözik, hogy itt a főtepászták csak egyenként hajtának.

Alkalmaztatik meredek, csekély vastagságú telepeken, midőn a fejtés a jövesztmény csekély szükséglete esetében korlátolt. — Továbbá midőn a telepnek értékes része csekély és a telep töltelke, valamint a melléközet is igen omlékony.

Fekvőpásztá fejtés.

Csekély lejtű, keskeny meddőt tartalmazó és szilárd földelvel bíró telepeken alkalmazzák. A munkás a fekün

fekve dolgozik, a tömedéket háta mögé rakván, a pász-
ták az egész emelet magasságára kiterjeszkednek, és
bánya gáz jelenlétében, valamint igen szilárd földnél,
egyenest, szakadatlan homlokzatuak, vagy csekélyebb szilárd-
ságú földnél szakadozottak, az az lépcsőzetesek. A pász-
ták, tekintettel a töltelék kényelmes kifejtésére és ki-
szállítására vagy csapás vagy dőlés irányban vagy rézsut
járnak.

Fejtés szintes szeletekben.

Minden szabályos, és szabálytalan vastag telep
fejtésére alkalmas, ha az emeletek közlemagasságú al-
emeletekre vagy vízszintes szeletekre osztatnak fel, me-
lyek oldalpásztákkal vagy oldalfőtepásztákkal fejtetnek le.

Dőlőszelét fejtés.

Vastag telepeken használjuk, melyeket a dőlésvonal
irányában, két vagy több, közlemagassággal bíró, vastag
szeletekre osztván fel ezek mindegyikét, mintha külön
telepek volnának aknázzák ki.

Tömedéknélküli fejtésmódok.

Pillérfejtés.

Az emeletek kiaknázása pillérfejtéssel két részből,
a pillérek előkészítéséből közlékkel és a pillérek belőlről
és felülről, ki felé és lefelé irányzott lefejtéséből és az
alapvesztett föld beomlasztásából áll.

A pillérek irányukra nézve, csapás, dőlés, vagy ré-
zsut irányban járók.

Ha a föld beomlasztása nem kívánatos, a pillérek
vagy egészen vagy részben veszendőben maradnak, midőn
a pillér fejtésmód át megy a közle koczka és sakktábla
alakú fejtésbe. Alkalmaztatik nem igen vastag telepeken.
A pillérek szélessége 8-15 m.

Omlasztó fejtés.

Ezt olyan vastag széntelepeken alkalmazzák, melyek
robbanó gázt nem fejlesztenek, a földtől könnyen el-

vállanak és melyeknek földközete szilárd. Nem egyéb pillérfejtésnél, melynél a pillérközlék a telep talpán jár-nak. A pillérek alá réseltetnek, az aláréselt pillérrészek támlákkal felfogatnak és a szén a támlák eltávolítása után beomlasztatik, mire idővel a föld maga is leszáll. Igen szapora fejtésmód de veszedelmes.

Kamara fejtés.

A sófejtésnél igen kiterjedt alkalmazásnak örvend. Aknaszerű fejtés, a szállításra vonatkozólag megfelelő biztosítással.

Szállítás.

Megkülönböztetünk közleszállítást tárnákon, sikló szállítást gépek segítségével fékezett mozgással, aknaszállítást és külszállítást.

A szállítás vagy emberi, vagy állati, vagy gép erővel történhetik.

A szállítás legtokéletlenebb neme a hordás zsákokban, kosarakban vagy puttonokban, emberi erő által. Tökéletesebb a csusztató szállítás lejtős pályán, a targonczázás és a csilleszállítás. A csillék járására a csille pályák és vaspályák szükségesek.

A sikló szállítás 10 % -ot meghaladó esésnél ajánlható (a megtelt kocsi lefelé haladtában egy üreset felhúz).

Az aknaszállításnál alkalmazott erők szerint, megkülönböztetünk: vitla, járgány, vizkerék, vizoszlop és gőzgépszállítást. A szállító kosarak oly aknában, hol emberek is szállittatnak felfogó készülékkel látandók el. A külön a szállítás rendesen vaspályákon történik.

Szellőztetés.

A szellőztetés célja, a bányát üde levegővel ellátni. A bánya levegő a benne foglalt gáztartalom (szénsav stb.) szerint lehet üde, bágyasztó és rossz. Robbanó lég, a kör-légnek éghető gázokkal való elegyüléséből ered. Oly bá-nyákban, hol robbanó levegő van, biztosító lámpák használandók.

A bányák szellőztetése vagy természetes, vagy mesterséges.

Természetes szellőztetés.

A természetes légcseré a kül és bányalég különböző hőfoka által idéztetik elő. A könnyebb, melegebb levegő, a nehezebb hideg levegő által kiszorittatik. az előbbi felszáll, az utóbbi utána megy. Egy tárnában, mely valamely aknával közlekedik, a levegő nyáron az aknán be s a tárnán ki, télen pedig a tárnán be és az aknán kiömlik. Tavasszal és ősszel, bizonyos ideig, a kül- és bányalevegő között egyensúly szokott beállani, akkor a légcseré megáll, míg a változás meg nem történik és pedig vagy téli vagy nyári léghezamra.

A természetes léghezam gyarapítható, az egyik légoszlopnak megmelegítése vagy hűtése, vagy megnyújtása vagy elkülönítése által, és vezethető csövek által bármely irányban. — Tulságos légáram mérsékelhető légajtók és függönyök által.

Mesterséges szellőztetés.

Mesterségesen kellő léghezam nyomó és szívó szellettetők által idézhető elő.

Vizmentesítés.

Vizmentesítésre víztárnák, altárnák, szivornyák és vízemelő gépek szolgálnak.

II.

A köszén és érczelőkészítés kivonatos vázlata.

A bányászati érczelőkészítés feladata abban áll, hogy általa a bányászati munkálatok által jövesztett készletnek különmemű alkatrészeit egymástól elkülönítsük.

A fejtmény elaprózása, és az alkatrészek elkülönítése egymástól vagy kézzel, vagy pedig gépek által, eszközöltetik.

Az érczelőkészítési munkálatok sorrendje kétféle u. m. 1) Aprózás. — 2) Együttülepedés szerinti osztályozás. — 3) Szemnagyság szerinti osztályozás. — Vagy 1) Aprózás. — 2) Szemnagyság szerinti osztályozás. — 3) Együttülepedés szerinti osztályozás.

A kohászati üzlet követelményei.

Az alakra nézve megkívánja a kohászat, hogy a beváltásra hozott érczek egy meghatározott fokig összetörve legyenek. — A vegytartalomra pedig megkívánja a kohászat hogy a beváltandó érczen az értéket képviselő fém bizonyos meghatározott mennyiségben legyen jelen. —

Általános tudni valók.

A töltelékben a színércz vagy nagyobb tömegekben vagy apróbb szemekben fordul elő. Amaz dúsercznek, emez kölü érczenek neveztetik.

A kettő között áll a középércz. A külre szállított ércz darabjainak nagysága szerint vagy darabos érczenek vagy törecsnek neveztetik. A megmosott és elaprózott ércz szemnagyság szerint osztályozva, törmeléket, szemcsét, ércz darát, érczport vagy érczmarát szolgál. Azon tiszta készítmény, mely az imént felsorolt érczosztályokból kiválik: szemcse, törmelék, dara, mara vagy porérczenek neveztetik.

Az előkészítésből nyert készítmények nevei: színércz felesércz vagy feles mara és meddő.

Az ércz mosása.

A bányából kiszállított ércz, öntözés vagy szitákban való mosás által szabadittatik meg a reá tapadt iszaptól és sártól.

Az érczfeltördelése.

Az ércz rendesen már a bányában különittetik el a meddőtől. A külre szállított jövesztmény már vagy dús-ércz, vagy kölüércz vagy törecs.

Az érczocsu feltördelése.

Az érczocsú feltörését és megválogatását a munkás állva végzi. Szerszáma egy négyzetes hosszú nyelű kalapács. E feltördelést és megválogatást legcélszerűbb valamely köbegység szerint szakmányba adni. Az érczocsú feltördelése és megválogatása, jó téres műhelyt kíván, mely lehetőleg közel telepitendő a buktató rostához és a górczhoz.

A dúsércz szinités.

Szinités alkalmával a dúsércz szétdarabolása és a színércz végleges elkülönítése az idegen részekről, egy azon időben történik. A megválogatott ércz a beváltásra még apróbbra összetörendő. Műszerek a puczka (nagy kalapács) a szinitő kalapács, (egyik foka lapos a másik fejsze alakú) az ülő és a szinitő asztal. A szinitő asztalok szinitő termekben állanak, mely termék főkövetelménye a világosság.

Az aprózás alapelve.

Az érczocsú elvileg oly apróra törendő, hogy minden egyes színérczszem az anyakőzetből kibontakozzzék és kipörögjön, mert csak így hathatunk külön-külön az előkészítés további folyamata alatt az ércznek, különmemű akatrészeire.

Tönkre zúzás.

Midőn a zúzás vagy aprózás túlságosan történik, azt mondjuk: az ércz tönkre zúzatott.

Hengerművek.

A hengermű, két egymással szemben forgó, szilárd állványhoz erősített hengerből áll. Az összetörendő ércz, a hengerek fölé alkalmazott garatból hull közéjük. Az áthullott törecs rostákon felfogva szemnagyság szerint osztályoztatik. A hengerek által összetört ércztörecs szemnagysága függ a hengerek egymástóli távolától, mely alkalmas esavarkészülék által szabályozható. Kellőleg be rendezett hengerművek több egymás fölött alkalmazott hengerpárból állanak. Az elsőnek törecese a második hengerpárra, az ezen áthullott törecs a harmadikra és ebből az osztályozó rostákra esik. A legfelső hengerpár előtördelőnek mondatik és rovátkolt burokkal bir. A többiek finom hengereknek mondatnak.

Majszoló.

A majszoló (pofás majszoló)-nál az összetörendő ércz vagy kődarabok felaprózása két aczéllap között történik. E lapok egyike szilárdan áll és merőleges, másika rész-utos állású és szintes tengelyén, alkalmas készülék által gyorsan mozgattatik. Mozgása billegés. Az összetörendő anyag a garatból az aczéllapok között lévő felül tágabb alúl szűkebb nyílásba esik. — a gyors billegés, vonatkozással összenyomás eredménye az aprózás. — Az aprány az alsó szűk nyíláson kihull és osztályoztatik.

Zúzókerék.

A zúzókeréknek előképe szekér kerék mely kemény alapon gördülvén kellő megterhelés mellett, az alája kerülő törékeny testeket porrá zuzza. Főalkatrésze egy szilárd alap és két széles talpu, nehéz, egy közös tengelyre erősített kerék.

Aprózásra szolgálnak még a parittyá malom. Carr malma és a

Kölümalmok

vagy zúzdák. Ezekben az összetöreendő ércznek zúzása, vagy vízben vagy szárazon történik. A kölümalom főalkatrészei:

1) A kölü maga, mely áll az öntöttvasból készült törősaruból, a kölönyélből és a reá erősített a forgató göröndü bütykeivel találkozó, a kölü emelését eszközlő emelcsből. A kölönyél vagy fából vagy vasból készül. Súlya: 56—168—280 kgr.

2) A kölönyél vezetéke és azon állványzat, melyhez ezen vezeték erősítettik.

3) A fából vagy vasból készült, az emelést eszközlő fa vagy vashütykőkkel felszerelt, fogas kerék transmissióval forgatott hajtó göröndü.

4) A kölüláda mely nyílt vagy zárt lehet.

Minden kölüláda fiók alkatrészei: a kölüláda fiók oldalfalai (bárdolt és illesztett gerendák és az ülő [Chabatte]). Az ülő vagy öntöttvas- vagy kőből készül. Vízrel való zuzásnál különféle szerkezetű, kölüláda fiókok használatnak. Oly fiókot, mely a zagyot (a perrázúzott kölü-ércz, vízzel keverve) valamelyik oldalán kiömleszti nyílt-fióknak neveztetik.

Ezen nyílt fiók több változatban alkalmaztatik: 1) mint parasztfiók mely a zagyot minden közbevetett készülék nélkül ömleszti ki. Ha a láda fiók ömlesztő széle fölött 15—26 mm-nyi távolságban, egy deszkát szegezünk az állványzat oszlopokra, hasadékon át ömlesztő fiókot nyerünk. Célszerűbbek ezeknél még a tolókás fiókok, melyeknél a láda fiók ömlesztő szélét képező deszkaborítás mögé egy tolóka alkalmaztatik, mely által a zagyömlés szabályozható. Darás törésre szítás fiókok használatnak. Igen kevés vizet igényel a torlasztott vízzel működő láda fiók. A száraz zuzásra használt fiókok csak három oldalukon zárvak: elől egészen nyitottak.

Egy-egy láda fiókban 3—5 kölü jár. A kölük egymástól és a láda oldalaktól való távolsága 3—5 cm. Egy zúzda három, öt kölü ládát tartalmaz.

5. A garatok (feladó ládák). A külüládafióknak az ömlesztő nyílással ellenkező oldalán állanak, mozgásuk rázó vagy előre-hátra járó.

6) A zavaros víz megtisztítására, a tisztáló ládák szolgálnak, melyeken a ládavíznek használandó víz átfolyván, a magával ragadt tisztátlan részeket, lassú és akadályozott folyása alatt lerakhatja.

7) A vízvezeték.

8) A zagyvezeték.

9) A hajtó erő (vizkerék, turbina).

Töményítés.

A töményítés két műtétből, azaz két osztályból áll.

A középércz

elaprózása után 1) szemnagyság szerint rostákon, 2) együttüledés szerint zöcskölőkön osztályoztatik.

A külüércz.

elaprózása után 1) együttüledés szerint osztályoztatik csatornáknak, tölesérekben vagy szarvas csövekben és 2) szemnagyság szerint széreken.

Rosták.

A különféle rostakészülékek áttekintése legvilágosabb lesz a következő schemából (Rittinger).

Rosta	szilárd	a rostára vetett anyag osztályozása kugruglyákkal. A rostára vetett anyag osztályozása a törecs súlya által, vagy vizsugár által	
	mozgatható	sik	mozgatható a rosta egy irányban sikjával keresztben
		henger	mozgatható lökve és rángatva alulról fölfelé teljes hengerekben (forgatva) hengerrészekben (lengve).

Zöcskölők.

Vannak kézi zöcskölők és zöcskölő gépek. A zöcskölők elve az, hogy az egyenlő nagyságú, különböző fajsúlyú szemek, csendes vízben, fajsúly szerint sorakoznak.

Ülepítő csatornák.

Az ülepítő csatornák rendszeren négy emeletben vannak berendezve. Minden emelet egy-egy csatorna csoport. Az első csoport szélessége annyszor 5 mm a hány liter zagy áll rendelkezésünkre. A második csoport kétszer oly széles mint az első stb. A kezelő munkás rendelkezésére álló szerszámok: gereblyék, ásók és a csatornák szélességének megfelelő léczecskék, melyekkel a lefolyó aprány leülepedése szerint, a lefolyó zagy kifolyási síkját szabályozza. Szükséges, tartalék csatornák berendezése is.

Ülepítő tölcserék.

Az ülepítő tölcserék egymással csatornák által közlekednek. Mindég tele tartatnak vízzel. Alul kifolyási nyílással bírnak, mely nyílás tetszés szerint kinyitható és bezárható. Rendszeren négy tölcser van egymás mellé felállítva. Az első a legkisebb. Az első tölcser szélessége annyszor egy mm a hány liter zagygyal rendelkezünk perczenként. Hosszúságuk számtani haladvány szerint növekedik. A zagy az első tölcserbe vezettetik, a legnagyobb fajsúlyú szemek itt rakodnak le, a szegényebb mara a második, harmadik stb. tölcserben ülepítettetik.

Szarvas csatornák.

Többnyire hasonlítanak az ülepítő tölcserékhez, melyektől csak annyiban különböznek, hogy ezekben szintes áramban, azokban pedig emelkedő áramban történik az ülepítés, mi az által éretik el, hogy a tölcserékbe más tölcserék, közlekedő csövek előállítására céljából illesztetnek.

Tölcséreknel és szarvas csatornáknál, az alsó nyílásba illesztett emelő cső által, a zagy a szérekre vezettetik.

Az ülepítő csatornákból kiemelt zagy, zagylóokban újra feláztatva és össze keverve, további osztályozás céljából, a szérekre kerül.

Szérek.

A szérek többfélék, vannak teli szérek és üres szérek. A teli szérek: fekvő szár, kúpalakú körszár, tölcésérialakú körszár, lüktető szár, kézi szárke név alatt ismeretesek. Az üres szérek vagy folytonosan működők vagy szakadozottan működők. Folytonosan működő szár, Rittinger szére, a forgó szár és a ponyvaszár. Szakadozottan működő a seprőszár és az aranyszár.

A szérelés nem egyéb mint az együtt ülepedő szemek, lejtős síkokon (széreken) való lebocsátása azon célból, hogy az apró érczszemek a meddőtől elváljanak, azaz, hogy a vékony zagyar a nagyobb meddő szemeket lehordja és az apróbb érczszemeket a széren hagyja.

A szérek sikeres működése függ a zagy mennyiségétől, a szérfenék lejtőségétől és a zagy sűrűségétől

---

Tartalom.

Általános rész.

1. A bányajog fogalma	5
2. Segédjavak	6
3. Nemzetgazdászati elvek vonatkozásával a bányaiparra	6
4. A bányaugyi politika alapelvei	11
A bányajog története	13

Különös rész.

1. Általános határozatok	15
2. Kutatásról	18
3. Az adományozásról	31
4. A teleknek és víznek bányászati vállalatokra való átengedése és a bányakárok megtérítése	42
5. A bányatulajdonról és a bányaadományozással egybekapcsolt jogokról	47
6. A közös bányaművelésről és a bányatársulatokról különösen	54
7. A bányák munkában tartásáról és a bányaművelési haladékokról	62
8. A bányavállalkozók egymásközötti viszonyairól	67
9. A bányabirtokosoknak hivatalnokaikhoz és munkásaikhoz való viszonya. Szolgálati rendtartás	68
10. A társpénztárakról	71
11. A bányaadózásokról	72
12. A bányahatóságoknak a bánya művelésre való felügyeléséről és az annáli eljárásról	77
13. A bányatörvény szabályainak áthágása miatti büntetésekről	80

14. A bányászati jogositványok elenyésztéről, elvonásáról és az azokról való lemondásról . . .	82
15. A bányákra és azok tartozékaira zálog és előjogokról, végrehajtás és csőd eseteiben . . .	85
16. Átmeneti határozatok	86
Az első folyamodásu bíróságok rendezéséről szóló XXXI. t. cz. 21. és 23. §§-ai.	86
Minták . . . , ...	88

Toldalék.

A bányaműveléstan rövid ismertetése	99
A köszén és érczelőkészítés kivonatos vázlata . .	115
